

**HYVÄÄ HALLINTO- JA JOHTAMISTAPAA
KOSKEVA SUOSITUS KUNTAKONSERNISSA
(Corporate Governance)**

Sisällysluettelo		Sivu
A.	KUNTAKONSERNISTA JA SEN JOHTAMISESTA	4
1.	Johdanto	4
1.1	Kunnan omistajapolitiikasta	4
1.2	Kuntakonsernista ja konsernin ohjauksesta	6
1.3	Osakeyhtiölaista ja sen mukaisesta toimivallasta ja vastuusta	10
B.	HYVÄÄ HALLINTO- JA JOHTAMISTAPAA KOSKEVA SUOSITUS KUNTAKONSERNISSA	12
1.	Yleistä	12
1.1	Hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskevista suosituksista	12
1.2	Kuntakonserniin kuuluvien tytäryhtiöiden hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskevan suosituksen tavoitteista ja tarkoituksesta	13
1.3	Suosituksen soveltamisala	15
2.	Yhtiökokous	15
3.	Hallintoneuvosto	17
4.	Hallitus	18
4.1	Hallituksen tehtävät ja vahingonkorvausvastuu	18
4.2	Hallituksen puheenjohtaja ja hänen tehtävät	20
4.3	Hallituksen työskentely ja päätöksenteko	21
4.4	Hallituksen työjärjestys	23
4.5	Hallituksen kokoukset	23
4.6	Hallituksen toiminnan arviointi	24
4.7	Hallituksen jäsenten valinta	24
4.8	Nimitysvaliokunnan perustaminen	25
4.9	Hallituksen jäsenten lukumäärä, kokoonpano ja pätevyys	27
4.10	Tasa-arvo	28
4.11	Hallitusten jäsenten toimikausi	28
4.12	Hallitusten jäsen ehdokkaiden ilmoittaminen osakkeenomistajille	28
4.13	Hallituksen jäsenten erityinen asettamisjärjestys	29
4.14	Hallituksen tiedonsaanti ja uuden hallituksen jäsenen perehdyttäminen	29
4.15	Hallituksen jäsenten kelpoisuus, riippumattomuus ja esteellisyys	30
4.16	Hallituksen jäsenistä ilmoitettavat tiedot	31
4.17	Hallituksen jäsenten velvollisuus antaa tietoja	31
4.18	Hallituksen valiokunnat	32
4.18.1	Valiokunnan perustaminen ja jäsenten valinta	32
4.18.2	Valiokunnan raportointi hallitukselle	32
4.18.3	Valiokunnan työjärjestys	32
4.18.4	Valiokunnan kokoukset	33
5.	Toimitusjohtaja	33
5.1	Asema ja tehtävät sekä vahingonkorvausvastuu	33
5.2	Nimittäminen	34
5.3	Toimitusjohtajasopimus	34
5.4	Toimitusjohtajasta ilmoitettavat tiedot	35
5.5	Toimitusjohtaja ja hallituksen puheenjohtaja	35
6.	Muu johto	35
6.1	Yleistä	35
6.2	Johdon organisaatio	36
7.	Palkkiot ja palkitseminen	36
7.1	Hallitusten jäsenten palkkiot	36
7.2	Toimitusjohtajan ja muun johdon palkitseminen	37

7.3	Palkitsemisjärjestelmä ja palkitsemista koskevat periaatteet sekä palkkoja ja palkkioita koskevien tietojen ilmoittaminen	37
7.4	Toimisuhdetta koskevat tiedot	38
8.	Valvonnan järjestäminen ja riskien hallinta	38
8.1	Raportointi	38
8.2	Sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan toimintaperiaatteet	39
8.2.1	Sisäinen valvonta	39
8.2.2	Konsernivalvonta	40
8.3	Riskien hallinta	40
8.4	Sisäinen tarkastus	41
9.	Tilintarkastus	42
9.1	Yleistä	42
9.2	Tilintarkastajan tehtävistä	44
9.3	Tilintarkastajan palkkiot ja tilintarkastukseen liittymättömät palvelut	46
10.	Konserni ja konsernijohto	46
10.1	Konsernijohto	47
10.2	Konsernijohtoon tehtävät	47
10.3	Esteellisyys kuntakonsernissa	48
10.4	Tytäryhteisön tiedonantovelvollisuus	48
11.	Tytäryhteisöjen neuvotteluelvoitteet	48
11.1	Kunnan/konsernijohtoon ennakkokäsityksen selvittämisen piiriin kuuluvat toimenpiteet	49
11.2	Ennakkokäsityksen selvittäminen	50
11.3	Ennakkokäsityksen selvittämisen piiriin kuuluvan asian käsitteleminen yhtiökokouksessa	51
11.4	Ennakkokäsityksen oikeudellinen merkitys	51
12.	Yhtiön toiminnan raportointi ja konsernijohtoon antamat ohjeet	51
13.	Yhtiökokousta koskevat menettelytavat	51
13.1	Yhtiökokouksesta	52
13.2	Tytäryhtiön edustaja ja hänelle kuuluvat tehtävät	52
13.3	Yhtiökokousajasta sopiminen	52
13.4	Yhtiökokouskutsun toimittaminen	52
13.4.1	Kutsun toimittamisen aika	52
13.4.2	Kenelle kutsu toimitetaan	53
13.4.3	Kokouskutsun liitteet	53
13.4.4	Yhtiön hallituksen jäsenen suostumus	53
13.4.5	Yhtiökokouksen pöytäkirja	54
13.5	Yhtiökokousedustajan esteellisyydestä	54
14.	Tiedottaminen	55
15.	Julkiset hankinnat	56
16.	Lahjoman vastaiset periaatteet	57
17.	Vaitiolovelvollisuus ja asiakirjajulkisuus	57
18.	Vastuuvakuutukset	58

Hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskeva suositus kuntakonsernissa (corporate governance)

A. KUNTAKONSERNISTA JA SEN JOHTAMISESTA

1. Johdanto

1.1 Kunnan omistajapolitiikasta

Kunnan omistajapolitiikassa on kyse toisaalta omistajastrategian valinnasta ja sen onnistuneisuuden arvioinnista sekä toisaalta konserniohjauksesta, joka perustuu omistukseen liittyvän määräysvallan käyttöön.

Omistajastrategia määrittelee, missä tehtävissä ja hankkeissa kunnan on perusteltua olla omistajana ja sijoittajana. Omistajastrategiassa asetetaan kriteerit, joilla arvioidaan omistuksen vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta. Omistajastrategian piiriin kuuluvat sekä kunnan taseen omaisuushyödykkeet mukaan luetuna omistukset kunnan liikelaitoksissa että kunnan pääomasijoitukset tytäryhteisöissä.

Konserniohjauksella tarkoitetaan omistajaohjausta ja tytäryhteisöjen valvontaa koskevien ohjeiden antamista. Omistajaohjaus on kunnan edustajien päätösvallan käyttöä, käytön ohjaamista yhtiökokouksessa tai vastaavissa elimissä sekä muita toimenpiteitä, joilla kunta osakkeenomistajan myötävaikuttaa yhtiön hallintoon ja toimintaperiaatteisiin. Tytäryhtiöiden valvontaa koskevia ohjeita taas annetaan kunnan omille toimielimille ja viranhaltijoille. Lisäksi kunta voi antaa teknisluonteista ohjeistusta tytäryhtiöille sovitussa konsernin toiminnoissa, kuten tilinpäätösraportoinnissa tai rahoituksen taikka hankintojen järjestämisessä. Konserniohjauksen piiriin katsotaan usein kuuluvan myös kunnan omistajaohjaus liikelaitoksissa ja valvontaohjeidenannon liiketoimintaa valvoville kunnan toimielimille ja liikelaitoksen johdolle.

Kunnan omistajapolitiikka on kunnan johtamisen väline. Se luo puitteet kunnan menestykselliselle toiminnalle. Omistajapolitiikan lähtökohtana ovat kunnan kehittämistavoitteet. Omistajapolitiikka määrittelee millaista omaisuutta kunta hankkii ja missä tehtävissä ja hankkeissa kunta on mukana omistajana ja sijoittajana tavoitteisiin pääsemiseksi. Samalla määritellään omistukselle asetettavat tuotto- ja muut tavoitteet, pääoman käytön ja palvelutuotannon tuotantovälineiden hankinnan periaatteet sekä se, kuka omaisuuden käytöstä vastaa ja miten seuranta ja raportointi on järjestetty.

Valtuusto päättää kunnan omistajapoliittisista linjauksista. Linjaukset on tarkoitettu ohjeiksi kunnan luottamushenkilöille ja henkilöstölle sekä tytär- ja osakkuusyhteisöille tulevien yksittäisten päätösten pohjaksi. Kunnassa omistajaohjaus kuuluu konsernijohdolle eli kunnanhallitukselle, kunnanjohtajalle tai (pormestarille) ja mahdollisesti muille johtosäännöissä määrätyille viranomaisille.

Kunnan määräysvalta tytäryhteisössä merkitsee kunnan mahdollisuutta ohjata yhteisöjen toimintaa sitä koskevan lainsäädännön asettamissa rajoissa niin, että koko konsernin omistajapoliittiset tavoitteet ja edut tulevat huomioon otetuksi.

Konserniohjeessa määritellään ne menettelytavat, joilla ohjaus tapahtuu.

Omistajapolitiikan ohjaus ja valvonta sekä käytännön toteutus on vastuutettava selkeästi luottamuselimille ja henkilöstölle. Ohjaus ja valvonta kuuluvat luottamushenkilöorganisaatiossa valtuustolle, toimeenpano hallitukselle sekä toiminnan tarkoituksenmukaisuuden ja linjausten toteuttamisen valvonta tarkastuslautakunnalle. Toimihenkilöorganisaatiossa omistajaohjaus kuuluu kunnanjohtajan tehtäviin. Kunnan operatiivisesta toiminnasta vastaavat lautakunnat ja toimialajohtajat tai virastopäälliköt. Kunnan tytäryhteisöjen toiminnasta vastaavat näiden omat hallintoelimet.

Kunnan omistajapolitiikan ohjauksesta ja valvonnasta sekä operatiivisesta toiminnasta vastaavien henkilöiden ja toimielinten työn- ja vastuunjako sekä raportointijärjestelmät on määriteltävä yksiselitteisesti. Toimivan johtamis- ja ohjausjärjestelmän ohella aito yhteistyö ja sitoutuminen asetettuihin tavoitteisiin ovat ehdoton edellytys kunnan menestymiselle.

Kuntaliitossa on laadittu 25.5.2005 suositus kunnan omistajapoliittisiksi linjauksiksi. 25.5.2005 laadittu suositus on tarkoitettu taustamateriaaliksi kunnille niiden valmistellessa omia omistajapoliittisia kannanottojaan. Omistajapoliittisten linjausten laatimisessa lähtökohtana ovat kunnan kehittämistavoitteet, palvelustrategia ja niiden vaatimat voimavarat, kunnan nykyiset toimintatavat ja tuotantovälineiden omistus, pitkän aikavälin tavoitteet sekä arviot toimintaympäristön muutoksista. Toimintaympäristön muutoksista omistajapoliittisin linjauksin vaikuttavat erityisesti arvioidut muutokset palvelujen kysynnässä, kunnan henkilöstön määrässä, osaamisessa sekä tarjoilla olevassa yksityisessä toimitila- ja palvelutarjonnassa. Omistajapoliittisia linjauksia voidaan täydentää toimialakohtaisissa ohjelmissa ja strategioissa, kuten kunnan maapoliittisessa ohjelmassa, palvelustrategiassa, liiketoimintastrategiassa tai asuntostrategiassa. Yksityiskohtaisempia omistajapoliittisia ratkaisuja sisältyy muun muassa kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmaan sekä yksittäisiin investointipäätöksiin.

Omistajapoliittisissa linjauksissa määritellään kunnan omista olosuhteista ja palvelujen tuotantorakenteesta lähtien muun muassa kunnan omaisuuden käytölle asetettavia tavoitteita, omaisuuden hoidon periaatteita, riskien hallintaan sekä toimielinten ja henkilöstön vastuuta ja tehtäviä omistajapolitiikan toteutuksessa.

Kuntaliiton suositus omistajapoliittisiksi linjauksiksi on tarkoitettu taustamateriaaliksi kunnille niiden laatiessa omia omistajapoliittisia linjauksiaan.

Valtion omistajapolitiikasta

Valtio on omassa omistajapoliittisissa linjauksissaan kuten esimerkiksi valtion omistajapolitiikkaa koskevassa valtioneuvoston periaatepäätöksessään 7.6.2007 jakanut yhtiöt markkinaehtoisesti toimiviin ja erityistehtäviä hoitaviin yhtiöihin ja määritellyt omistuksensa tavoitteet sekä omistajaohjauksen keskeiset periaatteet ja toimintatavat niissä.

Linjauksien mukaisesti yhtiö on markkinaehtoisesti toimiva, kun se toimii kilpailullisessa ympäristössä ja tavoittelee toiminnallaan liikevoittoa. Markkinaehtoisuus merkitsee, että yhtiöiden toimintaperiaatteiden, rahoitusrakenteen ja tuottotavoitteiden tulee olla vertailukelpoisia samalla toimialalla toimiviin muihin yhtiöihin verrattuna. Myös markkinaehtoisesti toimiviin yhtiöihin voi liittyä valtio-omistajan strategisia kuten infrastruktuurin ylläpitämiseen ja turvaamiseen liittyviä intressejä ja yhtiöllä voi olla esimerkiksi peruspalveluvelvoitteita, mutta ne kuitenkin toimivat selkeästi liiketoiminnallisen periaatteen. Pelkkä valtionomistus ei muodosta strategista intressiä, vaan kysymys on aina sellaisista tehtävistä tai toiminnoista, jotka ovat merkityksellisiä valtion perustehtävän ja niiden hoitamisen kannalta.

Valtio-omistajan tavoitteena markkinaehtoisissa yhtiöissä on kulloinkin parhaan taloudellisen kokonaistuloksen saavuttaminen. Tätä arvioidaan kannattavuuden ja omistaja-arvon pitkäjänteisen kasvun perusteella.

Valtio on omistajapolitiisissa periaatteissaan linjannut, että markkinaehtoisissa yhtiöissä omistusta arvioitaessa otetaan huomioon valtion strategiset intressit ja niiden turvaamiseksi tarvittavan vaikutusvallan säilyttäminen yhtiössä.

Linjauksien mukaan erityistehtäviä hoitavia yhtiöitä ovat yhtiöt joilla on joko tietty valtion osoittama tehtävä tai jokin sellainen erivapaus, jonka vuoksi ne eivät toimi kilpailullisessa ympäristössä. Myös valtion erityistehtäviä toteutettavissa yhtiössä yleistavoitteena on kuitenkin, että toiminta on kannattavaa. Näissä yhtiöissä valtion omistajapolitiiset tavoitteet perustuvat kuitenkin mahdollisimman hyvään yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen kokonaistulokseen, joita arvioidaan ensisijaisesti sen perusteella miten ja minkälaisilla kustannuksilla yhtiö täyttää niitä tavoitteita ja tehtäviä, jotka kyseisen tehtäväalan hallinnosta vastaava ministeriö on sille asettanut eli miten se täyttää yhteiskunnallisen perustehtävänsä.

Valtio on omistajapolitiisissa periaatteissaan linjannut, että valtionomistukseen liittyvien yhteiskunnallisten tavoitteiden kannalta valtion erityistehtävää hoitavien yhtiöiden osalta on perusteltua säilyttää ne valtion yksinomistuksessa tai vähintään valtion määräysvallassa.

Kuntien omistajapolitiikan kehittäminen tytäryhtiöiden osalta

Kuntien omistajapolitiikkaan liittyvissä linjauksissa on myös perusteltua arvioida, minkälainen omistajaintressi kunnalla on eri yhtiöissä ja tehdä sen perusteella vastaavan tyyppinen jaottelu eri yhtiöiden välillä kuin mitä valtio on tehnyt. Se selkeyttää kunnan ja yhtiöiden toimintaa sekä luo osaltaan johdonmukaisuutta ja ennustettavuutta kunnan harjoittamaan omistajapolitiikkaan ja yhtiöiden toimintaan ja sen vaikutuksiin markkinoihin. Edellä mainitun kaltaisella omistajapolitiisilla linjauksilla osaltaan lisättäisiin myös kuntalaisille, kuntien luottamushenkilöille ja sidosryhmille annettavaa tietoa ja avoimuutta kuntakonserniin kuuluvien tytäryhtiöiden harjoittamasta toiminnasta ja toiminnan tavoitteista sekä vaikutuksista. Omistajapolitiikan linjauksissa on perusteltua arvioida erikseen myös kuntallisten liikelaitosten käyttömahdollisuus silloin kun ei toimita kilpailullisessa ympäristössä.

Kunta esimerkiksi kokonaan omistamansa tytäryhtiönsä osalta määrittelee tytäryhtiönsä erityistehtävän sisällön ja toiminnan tavoitteet yleisellä tasolla ja tytäryhtiön toiminnallisen strategian määrittelee tytäryhtiön hallitus ja toimiva johto.

Kuntaliitossa on vireillä 2005 laadittujen omistajapolitiisten linjausten kehittäminen vastaamaan paremmin toimintaympäristössä ja sitä koskevassa säätelyssä tulevaisuudessa tapahtuvia muutoksia.

Omistajapolitiisilla linjauksilla ei ole oikeudellista sitovuutta, vaan ne tehdään vain omistajaohjauksen kehittämiseksi ja yhtiöiden välisen erojen täsmentämistä varten.

1.2

Kuntakonsernista ja konsernin ohjauksesta

Vuonna 2007 kuntalakiin on otettu täsmälliset säännökset kuntakonsernista. Kuntakonsernin määrittelyllä kuntalaisissa on merkitystä muun muassa valtuuston tavoiteasettelussa (13 §), konsernijohdon tehtävissä (25 a §), vaalikelpoisuuden ja esteellisyyden säätelyssä (34-36 ja 52.4 §), konsernitilinpäätöksen laadinnassa (68 a §), toimintakertomuksessa (69 §) ja tytäryhteisön tiedonantovelvollisuudessa (70 §) sekä tarkastuslautakunnan ja tilintarkastajien tehtävissä (71 ja 73 §). Kuntalain 13 §:n mukaan valtuuston on päätettävä kunnan omien tavoitteiden lisäksi koko kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista sekä konserniohjauksen periaatteista. Säätely korostaa valtuuston asemaa kuntakonsernin strategisten tavoitteiden asentajana ja selkeyttää valtuuston ja hallituksen työnjako erityisesti konserniohjauksessa.

Kuntakonserni

Kuntakonserni on määritelty kuntalain 16 a §:ssä. Yhteisö, jossa kunnalla on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta, on kunnan tytäryhteisö. Kunta tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin. Kunta on kuntakonsernin emoyhteisö ja kunnan tytäryhteisöjä ovat yhteisöt, joissa kunnalla on yksi tai yhdessä muiden kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen kanssa kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta.

Kuntakonsernissa kunnanvaltuuston tehtävänä, jota ei voi siirtää kunnan muille viranomaisille, on päättää kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista sekä konserniohjauksen keskeisistä periaatteista.

Valtuuston on kuntalain 13 §:n mukaan päätettävä konserniohjauksen periaatteista. Yleensä valtuusto hyväksyy kunnan konserniohjeet, mutta tältä osin toimivaltaa voidaan siirtää myös kunnanhallitukselle tai muulle konsernijohdolle. Kunnan konserniohjeella luodaan puitteet ensisijaisesti kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen omistajaohjaukselle kunnan tavoitteiden mukaisesti. Konserniohjeella pyritään yhteisöjen ohjauksen yhtenäistämiseen, toiminnan läpinäkyvyyden lisäämiseen, kunnan yhteisöstä saaman tiedon laadun parantamiseen ja tiedonkulun tehostamiseen. Valtuuston hyväksymissä konserniohjeissa voidaan määritellä tytäryhteisöjen raportointia ja keskitettyjä konsernitoimintoja koskevia periaatteita. Keskitetyt toiminnot voivat koskea muun muassa konsernipiirissä tehtäviä hankintoja, rahoitusta ja riskien hallintaa sekä taloushallinnon tukipalveluita.

Konsernijohto

Kuntalain 25 a §:ssä on määritelty konsernijohto. Kunnan konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus, kunnanjohtaja tai pormestari ja muut johtosäännössä määrätyt viranomaiset. Johtosäännössä konsernijohdon tehtäviä voidaan määrätä kunnanhallituksen, kunnanjohtajan ja pormestarin lisäksi myös muille toimielimille, viranhaltijoille tai luottamushenkilöille. Mahdollista on esimerkiksi määrätä, että erikseen nimetyt tytäryhteisöjä koskevia asioita kunnanhallitukselle esittelevät henkilöt kuuluvat konsernijohtoon. Konsernijohtoon voi kuulua myös konsernin johtamisesta vastaava kunnanhallituksen jaosto.

Konsernijohto vastaa kuntakonsernin ohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä. Kuntalaki koskee myös kunnan toimielinten välistä toimivallan jakoa niiden ohjatessa kuntakonserniin kuuluvia yksityisoikeudellisia yhteisöjä. Kunkin toimielimen ja viranhaltijan tehtävät ja vastuut konserniohjauksessa määritellään tarvittaessa tarkemmin valtuuston hyväksymässä konserniohjeissa ja johtosäännöissä.

Konsernijohdon tehtävät

Kuntalain 25 a §:ssä on määritelty konsernijohdon tehtävät. Konsernijohto vastaa kuntakonsernin ohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä.

Konserniohjauksella tarkoitetaan omistajaohjausta ja tytäryhteisöjen valvontaa koskevien ohjeiden antamista. Omistajaohjaus on kunnan edustajien päätösvallan käyttöä, käytön ohjaamista yhtiökokouksessa tai vastaavassa elimessä sekä muita toimenpiteitä, joilla kunta osakkeenomistajana myötävaikuttaa yhtiön hallintoon ja toimintaperiaatteisiin.

Tytäryhteisöiden valvontaa koskevia ohjeita taas annetaan kunnan omille toimielimille ja viranhaltijoille. Lisäksi kunta voi antaa teknisluontoista ohjeistusta tytäryhteisöille sovitussa konsernin toiminnoissa. Konsernijohdon päätökset eivät oikeudellisesti sido tytäryhteisöjen toimielimiä. Konsernijohto voi kuitenkin ohjata kunnan valitsemien edustajien kannanottoja ilmaisemalla kunnan kannan käsiteltävään asiaan.

Konsernijohto ei osallistu tytäryhtiöiden toiminnalliseen päätöksentekoon eikä päivittäisjohtamiseen muutoinkin kuin yhtiökokouksissa ja konserniohjeessa mahdollisesti erikseen määritellyissä konsernijohton ennakkokäsityksen selvittämisen piiriin edellyttävissä asioissa.

Konsernivalvonnalla tarkoitetaan tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointia ja raportointia. Konsernivalvonnassa on erityisesti seurattava valtuuston tytäryhteisöille asettamien tavoitteiden toteutumista sekä konserniohjeen noudattamista konsernin sisäisten palveluiden käytössä. Konsernivalvonnassa seurataan myös riskienhallintajärjestelmän toimivuutta tytäryhteisöissä.

Kuntalain mukaiset menettelytavat eivät ulotu osakeyhtiöön eivätkä muiden yhteisöjen sisälle. Esimerkiksi osakeyhtiö toimii osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen mukaan. Tämä asettaa tietyt reunaehdot myös kunnan omistaman osakeyhtiön toiminnalle, kun kunta järjestää toimintansa esimerkiksi yhtiömuodossa. Kuntalain säätelemät hallinnolliset ohjauskeinot eivät sovellu suoraan yhtiöiden ohjaamiseen. Kunnan tytäryhteisöihin kohdistama ohjaus ja valvonta perustuvat kunnan määräysvaltaan yhteisössä. Tämä voi perustua omistajuuteen tai oikeuteen nimittää ja erottaa hallitus tai toimielin, jolla on tämä oikeus tai tosiasialliseen kunnan määräysvallan käyttöön yhteisössä.

Kuntien antamat konserniohjeet sisältävät lainsäädännölliseltä perustaltaan ja oikeudelliselta sitovuudeltaan erilaisia ohjeita.

- Kuntalain 68 a §:n mukaan kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Tytäryhtiöillä ja osakkuusyhtiöillä on kirjanpitolain mukaan velvollisuus antaa emoyhteisölle konsernitilinpäätöksen laatimista varten tarpeelliset tiedot (Kuntalaki 70 § ja KPL 6:14 §). Konserniohjeissa voidaankin tytäryhtiötä sitovasti ohjata tietojen antamista ja aikataulutusta.
- Yhteisön hallituksen ja toimitusjohtajan velvoitteet määräytyvät yhteisöä koskevan pakottavan lainsäädännön mukaan. Osakeyhtiön yhtiökokous voi antaa yhtiön johtoa velvoittavia ohjeita, jos ohjeet eivät ole vastoin osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestyksestä. Näissä rajoissa konserniohjeissa voidaan edellyttää, että tytäryhtiön yhtiökokous tekee yhtiön muita toimielimiä - hallitusta ja toimitusjohtajaa velvoittavia päätöksiä siltä osin kuin kyseiset asiat eivät kuulu kyseisten toimielinten yksinomaiseen toimivaltaan.
- Konserniohjeilla voidaan ohjeistaa kunnan niitä toimielimiä ja viranhaltijoita, joiden tehtävänä on valvoa tytäryhteisöjen toimintaa. Kysymys on tällöin kunnan toimielinten ja viranhaltijoiden tehtävistä ja kunnan sisäisestä toimivallan jaosta, jota koskevat määräykset on syytä ottaa myös johtosääntöihin.
- Kuntalain nojalla kunnanhallitus voi antaa ohjeita kuntaa eri yhteisöissä edustaville henkilöille. Konserniohjeissa voi olla sellaisia pysyväisluonteisia ohjeita, joita kunnan omistajavaltaa eri yhteisöissä käyttävien edustajien tulee yhteisöjen yhtiökokouksissa tai vastaavissa toimielimissä ottaa huomioon.

Konserniohjeissa saatetaan antaa toimintaohjeita tytäryhteisöille tai sen johdolle. Tällaisia ohjeita annetaan käytännössä myös ohi tytäryhtiön yhtiökokouksen. Yhtiölainsäädäntö ei oikeuteta eikä velvoita yhtiötä noudattamaan tällaisia ohjeita, vaan niiden noudattaminen perustuu siihen, että tytäryhtiön johto toimii emoyhteisön (kunnan) luottamuksen varassa. On huomattava, että tällaisessa tapauksessa tytäryhtiön johdolla on velvollisuus toimia ensisijaisesti tytäryhtiön edun mukaisesti. Emoyhteisön (kunnan) toimiohjetta, joka epäoikeutetusti loukkaa tytäryhtiön tai esimerkiksi vähemmistöosakkaan tai luotonantajan oikeudellisesti suojattuja etuja, ei voida noudattaa.

Konserniohjeessa voidaan edellyttää muun muassa, että kuntakonserniin kuuluvan yhteisön on ennen omaa päätöksentekoaan selvítettävä kunnan, tavallisesti konsernijohtoon ennakkokäsitys asiaan silloin, kun päätettävä asia merkittävästi vaikuttaa yhteisön tai kunnan toimintaan tai taloudelliseen vastuuseen. Konserniohjeessa edellytetty ennakkokäsityksen hankkiminen on konsernijohtoon keino ohjata ja valvoa konserniin kuuluvan tytäryhteisön toimintaa ja taloutta. Omistajan ennakkokäsityksen selvittäminen kuuluu lähtökohtaisesti huolelliseen asioiden valmisteluun.

Tytäryhteisön johdon tulee toimia huolellisesti ja yhteisön edun mukaisesti. Konserniohjeessa edellytetty pääomistajan ennakkokäsityksen selvittäminen on linjassa tämän velvoitteen kanssa ja kuuluu lähtökohtaisesti huolelliseen asioiden valmisteluun. Ennakkokäsityksen selvittämisen yhteydessä tulee erityisesti huomioida yhteisön omistajien yhdenvertaisuuden periaate ja tytäryhteisön etu.

Kunnan ennakkokäsityksen hankkiminen on siis konsernijohtoon keino ohjata ja valvoa konserniin kuuluvan tytäryhteisön toimintaa ja taloutta eli osa omistajaohjauksesta. Jokainen tytäryhteisön hallituksen jäsen toimii hallituksessa kuitenkin yksilövastuullisesti ja häntä oikeudellisesti ohjaa siinä tehtävässään vain yhteisön etu.

Omistajaohjaus on määritelty muun muassa valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetussa laissa (1368/2007) eli omistajaohjauslain 2§:ssä ja siinä yhteydessä on arvioitu pääomistajan ennakkokäsityksen selvittämiseen liittyviä seikkoja. Lain 2 §:n mukaan valtion omistajaohjauksella tarkoitetaan valtion äänioikeuden käyttämistä yhtiökokouksessa sekä muita toimenpiteitä, joilla valtio osakkeenomistajana myötävaikuttaa yhtiön hallintoon ja toimintaperiaatteisiin. Säännöksen perusteluissa todetaan, että käytännössä yhtiön hallitus ja toimiva johto selvittävät ennalta suurimpien omistajien suhtautumisen yhtiön kannalta merkittäviin investointeihin ja muihin vastaaviin hankkeisiin ja että tällaisessa tilanteessa epävirallinen yhteydenpito ja omistukseen perustuva vaikutusvallan käyttäminen ovat merkittävä osa omistajaohjauksesta ja aktiivista omistajuutta. Investoinneista ja merkittävistä strategianmuutoksista keskustellaan omistajien kanssa siksi, että ne edellyttävät myöhempää omistajien myötävaikutusta. Sen sijaan yksinomaan yhtiön hallituksen toimivaltaan kuuluvia asioita ei tuoda etukäteen omistajille.

Pörssiyhtiöissä ratkaisun kuitenkin siitä mistä asioita ja koska omistajan kanssa keskustellaan, tekee aina yhtiön hallitus ja toimitusjohtaja. Omistaja ei voi asettaa pörssiyhtiölle tätä koskevia velvoitteita.

Ennakkokäsityksen hankkimisessa ei ole siis kyse yhteisön sisäisen päätöksenteon tai yhteisöä koskevan lain mukaisen toimitusjohtajan tai hallituksen vastuun siirtämisestä konsernijohtoon tai oikeudellisen yhteisvastuun synnyttämistä yhteisön toimielimen päätöksestä ennakkokäsityksen antaneen kanssa.

Lopullinen päätösvalta ja vastuu ennakkokäsitystä edeltävästä asiasta ovat aina yhteisön omalla päätöksentekovelvollisuudella, vaikka kunnan ennakkokäsitys päätettävään asiaan on hankittu ennen yhteisön päätöstä.

Yhteisön hallitus, sen jäsen ja toimitusjohtaja ovat velvollisia toimimaan huolellisesti ja yhteisön edun mukaisesti. Hallituksen ja toimitusjohtajan oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät lähtökohtaisesti osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen mukaan. Kunnan yksin omistamissa yhtiöissä kunnalla on mahdollisuus omistajana määrittellä toimintapolitiikka. Tällöinkin yhtiön toimitusjohtaja ja hallitus toimivat osakeyhtiön lakisääteisinä toimieliminä lain määrittelemien vastuun. Jos konserniohjeet ovat ristiriidassa yhtiön toimielinten lakisääteisten velvoitteiden kanssa, toimielimet ovat velvollisia toimimaan lain mukaisesti. Konserniohjeessa voidaan myös antaa menettelytapoja tällaisen ristiriidan ratkaisemiseksi.

Omistajaohjausta ei saa käyttää siten, että yhteisön päätös tai toimenpide on omiaan tuottamaan yhteisön toiselle omistajalle tai muulle epäoikeutettua etua yhteisön tai toisen omistajan kustannuksella (yhdenvertaisuusperiaate). Sellaista tytäryhteisölle tai sen johdolle konserniohjeessa tai muutoin annettua liikkeenjohdollista ohjetta, joka on lain tai yhtiöjärjestyksen vastainen, ei voida noudattaa.

Yhtiön hallitus kantaa oikeudellisen vastuun yhtiön johtamisesta, joten hallituksen toimivallan piiriin kuuluvat asiat konserniohjeissa on syytä kirjoittaa siten, että ne eivät edellytä hallitukselta sen velvollisuuksien kanssa ristiriidassa olevia toimia.

Kun konserniohjeet ymmärretään edellä mainitulla tavalla, niitä voidaan pitää hyväksyttävänä ja luonnollisena tapana linjata konserniin kuuluvien yhteisöjen toimintaa.

Konserniohjetta on sovellettava käytännössä siten, ettei ristiriitaa lainsäädännön ja ohjeiden välille pääse käytännössä syntymään. Mahdollisessa ristiriitatilanteessa ohje väistyy.

Kuntaliitto on vuonna 2005 antanut konserniohjeen laatimista koskevan suosituksen. Suosituksessa on tuotu esiin keskeiset asiat, jotka kunnan konserniohjetta laatiessa tulee ottaa huomioon. Mallia konserniohjeeksi ei kuitenkaan ole annettu, koska jokainen kunta laatii oman konserniohjeensa oman kuntakonsernin tarpeesta ja tilanteesta käsin. Konserniohjetta koskevat suositukset soveltuvat erityisesti kunnan kokonaan omistamiin tytäryhteisöihin.

Muihin kunnan tytäryhteisöihin suosituksia käytännössä sovellettaessa tulee huomiota erityisesti kiinnittää yhteisön omistajien yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumiseen.

Kuntien osakkuusyhtiöissä tulee erityisesti kiinnittää huomiota mahdolliseen tarpeeseen muiden osakkeenomistajien kanssa sopia etukäteen menettelytavoista, joiden avulla muodostetaan osakkeenomistajien yhteinen näkemys yhtiön tavoitteista. Tällaisen osakeyhtiön tai sen omistajien sitoutuminen yhdessä etukäteen määriteltyyn tavoitteisiin voi tapahtua muun muassa yhtiöjärjestyksellä tai osakassopimuksen avulla.

Kuntaliitossa on vireillä vuonna 2005 annettujen konserniohjeiden laatimista koskevan suosituksen muuttaminen siten, että siinä on otettu huomioitu edellä mainitut kuntalakiin 2007 otetut säännökset kuntakonsernista.

1.3. Osakeyhtiölaista ja sen mukaisesta toimivallasta ja vastuusta

Osakeyhtiölain 1 luvussa todetaan osakeyhtiöoikeuden yleiset periaatteet. Näihin kuuluvat muun muassa voiton tuottamisen tarkoitus, josta voidaan poiketa vain yhtiöjärjestysmääräyksellä, osakkeenomistajien yhdenvertaisuus ja se, että yhtiön johdon on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua.

Yhtiökokousta koskevan OYL:n 5 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetään, että osakkeenomistajat käyttävät päätösvaltaansa yhtiökokouksessa.

OYL: n 5 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan osakkeenomistajat voivat 1 momentin estämättä *yhtiökokousta pitämättä yksimielisenä päättää yhtiökokoukselle kuuluvasta asiasta*. Päätös on kirjattava, päivättävä, numeroitava ja allekirjoitettava. Jos yhtiössä on useampi kuin yksi osakkeenomistaja, vähintään kahden heistä on allekirjoitettava päätös. Kirjattuun päätökseen sovelletaan, mitä yhtiökokouksen pöytäkirjasta säädetään.

OYL:n 5 luvun 2 §:ssä puolestaan todetaan, että yhtiökokous päättää vain sille osakeyhtiölain nojalla kuuluvista asioista. Yhtiökokouksen päätösvalta ei ole siten

absoluuttinen. Yhtiökokouksella on oma lakimääräinen tehtäväkenttä osakeyhtiössä. Tämä tarkoittaa, että yhtiökokous päättää vain ja ainoastaan niistä asioista, jotka on yksilöity osakeyhtiölaissa ja määrätty yhtiöjärjestyksessä sen tehtäväksi.

Yhtiökokouksella ei ole lähtökohtaisesti oikeutta päättää toimitusjohtajan ja hallituksen yleistoimivaltaan kuuluvasta asiasta ja osakkeenomistajalla on oikeus saada yhtiökokouskäsittelyyn vain yhtiökokoukselle osakeyhtiölain nojalla kuuluva asia. Yhtiökokousta ei siten voida käyttää yhtiön hallituksen päätöksen muuttamiseen tai kumoamiseen. Osakkeenomistajien päätösvalta kohdistuu osakeyhtiölaissa yhtiökokousasioiksi nimettyihin asioihin.

Yhtiökokous ei myöskään saa tosiasiallisesti mitätöidä hallituksen toimivaltaa ohjeistamalla hallitusta niin seikkaperäisesti, ettei sen enää voida katsoa tekevän aidosti itsenäisiä valintoja päätöksenteossaan.

Osakeyhtiölain 6 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan hallitus voi saattaa hallituksen tai toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvan asian yhtiökokouksen päätettäväksi. Tämä tarkoittaa sitä, että hallitus voi aina siirtää yhtiökokouksen ratkaistavaksi omaan tai toimitusjohtajan tehtäväpiiriin kuuluvan asian, joka ei ole erityisesti säädetty hallituksen tai toimitusjohtajan tehtäväksi. Yhtiökokous ei kuitenkaan ole velvollinen tekemään päätöstä asiassa, jonka hallitus on vienyt sen päätettäväksi. Lisäksi on erityisesti kiinnitettävä huomiota siihen, että yhtiökokouksella ei ole yleensä mahdollisuutta itse päättää niistä asioista, joissa se haluaa käyttää lopullista päätösvaltaansa, toisin kuin hallituksella. Yhtiökokous päättää vain ja ainoastaan niistä asioista, jotka on yksilöity osakeyhtiölaissa ja määrätty yhtiöjärjestyksessä sen tehtäväksi.

Osakeyhtiölain 6 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan hallitus voi yksittäistapauksessa tai yhtiöjärjestyksen määräyksen nojalla tehdä päätöksen toimitusjohtajan toimivaltaan kuuluvassa asiassa silloinkin, kun yhtiöllä on toimitusjohtaja. Hallituksen ja toimitusjohtajan välinen tehtävien siirto on luonnollista, koska toimitusjohtajan yleistoimivalta on määritelty osakeyhtiölain 6 luvun 17 §:ssä hyvin yleisluontoisesti eli hoitaa yhtiön juoksevaa hallintoa lain, hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti eikä siten ole olemassa mitään täysin yksiselitteistä ja selkeää jakoa hallituksen ja toimitusjohtajan päätettävien asioiden välillä mikä soveltuisi kaikkiin yhtiöihin riippumatta niiden toimialasta ja koosta. Hallitus toimitusjohtajaa valvovana elimenä voi siis luontevasti ja tarvittaessa päättää myös toimitusjohtajalle kuuluvista asioista. Tyypillisesti nämä ovat liiketoimintaan liittyviä asioita. Jos toimitusjohtaja ei hyväksy menettelyä, hän voi erota toimestaan.

Hallitus voi ottaa siis päätettäväkseen vain toimitusjohtajan yleistoimivaltaan kuuluvan asian, ei sellaista asiaa, joka toimitusjohtajalle on laissa erikseen osoitettu. Tällaisesta päätöksestä vastaa hallitus, mutta toimitusjohtaja voi tulla myös vastuuseen päätöksestä esimerkiksi sen täytäntöönpanijana, koska osakeyhtiölain 1 luvun 7 §:n mukaan toimitusjohtaja ei saa tehdä päätöstä tai ryhtyä muuhun toimenpiteeseen, joka on omiaan tuottamaan osakkeenomistajalle tai muulle epäoikeutettua etua yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella.

Tehtävien siirtäminen ei vaikuta yhtiön edustamiseen.

Luonnollisesti myös kuntakonserniin kuuluvien yhtiöiden ja kunnan osakkuusyhtiöiden hallitukset ovat velvollisia noudattamaan osakeyhtiölain säännöksiä. Hallituksilla, enempää kuin yksittäisillä hallituksen jäsenillä, ei ole oikeutta poiketa omistajien yhteisestä intressistä, joka kaikissa yhtiöissä on lähtökohtaisesti voiton tuottaminen osakkeenomistajille, jollei yhtiöjärjestyksessä ole toisin määrätty. Hallituksen ja toimitusjohtajan tehtävät ja vastuut määräytyvät osakeyhtiölain mukaisesti. Yhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan toiminnan kannalta keskeiset osakeyhtiölaissa määritellyt oikeudelliset periaatteet ovat osakkeenomistajien yhdenvertaisuus (OYL 1:7 §), yhtiön toiminnan tarkoitus (OYL 1:5 §) ja johdon huolellisuus ja lojaliteettivelvollisuus (OYL 1:8 §).

Yhtiön johdon ensisijainen tehtävä on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua. Yhdenvertaisuusperiaatteen keskeisenä tarkoituksena on suojata vähemmistö-osakkeenomistajia. Periaatteen noudattaminen ei estä enemmistövallan käyttämistä, mutta se estää vallan väärinkäyttöä eli epäoikeutettua enemmistöosakkeenomistajien suosimista yhtiön tai muiden osakkeenomistajien kustannuksella.

Yhtiön hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan henkilökohtainen yhtiöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu on säädetty OYL 22 luvussa. Hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja ovat henkilökohtaisessa vahingonkorvausvastuussa vahingosta, jonka hän tehtävässään OYL 1: 8 §:ssä säädetyn huolellisuusvelvoitteen vastaisesti tahallaan tai huolimattomuudestaan aiheuttaa yhtiölle.

Lisäksi yhtiön hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja ovat henkilökohtaisessa vahingonkorvausvastuussa myös vahingosta, jonka hän on tehtävässään muuten osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestyksestä rikkomalla tahallaan tai huolimattomuudellaan aiheuttanut yhtiölle, osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle esimerkiksi yhtiön velkojalle.

B. HYVÄÄ HALLINTO- JA JOHTAMISTAPAA KOSKEVA SUOSITUS KUNTAKONSERNISSA

1. Yleistä

1.1

Hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskevista suosituksista

Hyvälle hallinto- ja johtamistavalle eli corporate governancelle ei ole olemassa yksiselitteistä määritelmää. Yleensä sillä tarkoitetaan kuitenkin sellaista yhtiön hallinnointi- ja ohjausjärjestelmää, joka määrittelee yritysjohdon eli hallituksen ja palkattujen johtajien roolin, velvollisuudet ja heidän suhteensa osakkeenomistajiin. Yksinkertaistettuna hyvällä hallinto- ja johtamistavalla (corporate governance) tarkoitetaan järjestelmää, jonka avulla yritystoimintaa johdetaan ja kontrolloidaan.

Suomessa hyvää johtamis- ja hallintojärjestelmää koskevaa säännöstöä sisältyy muun muassa osakeyhtiölakiin, tilintarkastuslakiin, arvopaperimarkkinalakiin ja kuntalakiin. Suositustyyppistä ohjeistusta löytyy Arvopaperimarkkinayhdistys ry:n hallituksen 20.10.2008 hyväksymästä Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodista, joka korvaa vuonna 2003 annetun suosituksen listayhtiöiden hallinnointi- ja ohjausjärjestelmistä sekä Keskuskaupakamarin tammikuussa 2006 antamasta asialuettelosta listaamattomien yhtiöiden hallinnoinnin kehittämiseksi.

Hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskevilla suosituksilla pyritään täydentämään lakisääteisiä menettelytapoja. Kysymys on siten itsesäätelystä.

Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin tavoitteena on, että suomalaiset listayhtiöt noudattavat korkeatasoista kansainvälistä hallintotapaa. Koodi yhtenäistää listayhtiöiden toimintatapoja sekä osakkeenomistajille ja muille sijoittajille annettavaa tietoa samoin kuin lisää avoimuutta hallintoelimistä, johdon palkkioista ja palkitsemisjärjestelmistä. Koodi antaa myös kokonaiskuvan suomalaisten listayhtiöiden hallinnointijärjestelmän keskeisistä periaatteista. Koodi on tarkoitettu Helsingin Pörssissä listattujen yhtiöiden noudatettavaksi, jollei se ole ristiriidassa yhtiön kotipaikan pakottavien säännösten kanssa.

Keskuskaupakamarin hallituksen tammikuussa 2006 hyväksymä listaamattomien yhtiöiden hallinnoinnin kehittämiseksi antama asialuettelo on annettu niiden yhtiöiden tueksi, joille listayhtiöiden corporate governance -suositusten katsotaan olevan liian raskas, mutta jotka haluavat kehittää aktiivisesti omaa hallinnointi- ja ohjausjärjestelmäänsä. Luettelon noudattaminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja yhtiö voi itse päättää toimistaan sekä menettelytavoistaan tarpeidensa ja lähtökohtiensa mukaisesti ilman tiedonantovelvollisuutta. Asialuettelo käsittää osuudet

yhtiökokouksesta, hallituksesta, toimitusjohtajasta, palkitsemisjärjestelmistä, sisäisestä valvonnasta ja riskien hallinnasta, tilintarkastuksesta, yhtiöjärjestyksestä, osakassopimuksesta, lunastus- ja suostumuslausekkeista sekä tiedottamisesta.

Valtion omistajaohjauksessa on myös osana omistajahallinnon kehittämistä kiinnitetty huomiota hyvän ja vastuullisen hallintotavan, corporate governancen edistämiseen yhtiöissä. Tältä kannalta keskeisiä tavoitteita valtiolla ovat olleet yhtiöiden toiminnastaan julkistaman informaation lisääminen, yhtiöiden hallitustyöskentelyn tehostaminen ja hallitusten aseman vahvistaminen ja palkitsemisjärjestelmien kehittäminen. Samalla valtio-omistajan rooli ja päätöksentekoon osallistumisen muodot on tehty mahdollisimman avoimiksi ja markkinoiden ennakoitavaksi.

Valtioneuvosto on myös omistajapolitiikasta tekemissään periaatepäätöksissään määrittellyt, että valtio on aktiivinen ja vastuullinen omistaja sekä noteeraamattomissa yhtiöissä ja pörssiyhtiöissä kunkin yhtiöön liittyvän suhteellisen omistuksensa ja äänivaltansa puitteissa. Omistajan toimintatavat ovat kuitenkin erilaisia silloin, kun arvopaperimarkkinalainsäädäntö ja sisäpiirisäännökset on otettava huomioon. Kaikissa yhtiöissä lähtökohtana on, että hallitus ja toimiva johto vastaavat liiketoiminnasta ja sitä koskevasta päätöksistä. Omistaja käyttää valtaansa valitsemalla ja tarvittaessa vaihtamalla hallituksen, ottamalla kantaa osakepääoman korotuksiin, rakennejärjestelyihin ja muihin pääomaan vaikuttaviin kysymyksiin ja strategiaan. Lisäksi omistaja sekä saa tietoa ja viestii omia käsityksiään käyttämällä suuromistajan käytössä olevia epävirallisia vaikutuskanavia. Pörssiyhtiöissä tällaista vaikutuskanavaa hallituksen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluviin asioihin ei kuitenkaan ole.

Myös eräissä kunnissa konserniohjetta on täydennetty hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskeville ohjeilla. Kuntien laatimista hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskevista ohjeista voidaan mainita muun muassa Tampereen kaupungin yhdessä Tampereen kauppakamarin ja Hallituspartnerit ry:n kanssa laatima Hyvä hallinto- ja johtamistapa Tampere-konsernissa ja ja Helsingin kaupunginhallituksen konsernijaoston 21.9.2009 hyväksymä Johtamisen ja hallinnon keskeiset periaatteet Helsingin kaupunkikonsernin tytäryhtiöissä.

Kaikkia edellä mainittuja suosituksia, ohjeita ja valtioneuvoston omistajapolitiikasta tekemiä periaatepäätöksiä on käytetty taustamateriaalina ja niitä on soveltuvin osin käytetty hyödyksi laadittaessa tätä Kuntaliiton suositusta.

1.2

Kuntakonserniin kuuluvien tytäryhtiöiden hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskevan suosituksen tavoitteista ja tarkoituksesta

Hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskevalla suosituksella kuntakonsernissa täydennetään lakisääteisiä menettelytapoja ja kuntien konserniohjeita.

Suosituksella on tarkoitus yhtenäistää konserniohjauksen kannalta konserniin kuuluvien tytäryhtiöiden johtamis- ja hallintokäytäntöjä ja siten varmistetaan, että tytäryhtiöissä toteutuvat terveet liikeperiaatteet, riittävä avoimuus, tulostietojen oikeellisuus, asianmukainen sisäinen valvonta, riskien hallinta sekä että kunnan omistuksia hoidetaan tarkoituksenmukaisesti, luotettavasti ja tehokkaasti kuntakonsernin kokonaisuutena turvaten.

Suosituksessa ilmaistaan osakeyhtiölain yleiset periaatteet tiivistettyinä eli osakkeenomistajien yhdenvertaisuus, yhtiön toiminnan tarkoitus ja johdon huolellisuus ja lojaliteettivelvollisuus sekä tuoda esille osakeyhtiölain mukaiset osakkeenomistajan, hallituksen ja toimitusjohtajan roolit ja siihen liittyvä toimivalta sekä selkeytetään näiden eri roolien välistä työnjakoa ja vastuuta.

Suosituksen pääasiallisena kohteena on yhtiön hallitus ja toimitusjohtaja.

Suosituksen tarkoituksena on yhtenäistää ja vakiinnuttaa kunnan tytäryhtiöiden johtamis- ja hallintokäytännöt siten, että yhtiön hallituksen tehtävät ja työskentelytavat määriteltäisiin etukäteen hallituksen kirjallisin työjärjestyksin. Suosituksilla selkeytetään hallituksen ja toimitusjohtajan välistä työnjakoa siten, että hallituksen pääasialliset tehtävät ovat strategisia ja toimitusjohtajan tehtävät ovat operatiivisia tehtäviä.

Suosituksen keskeisenä tavoitteena on yhtiön hallituksen merkityksen korostaminen ja sen työskentelyn tehostaminen.

Yhtiön hallituksen jäsenten valinnalla, lukumäärällä, kokoonpanolla, pätevyydellä sekä sisäisillä työmenetelmillä on täysin ratkaiseva vaikutus siihen, miten yhtiön osalta onnistutaan hallituksen työskentelyn tehostamisessa ja määritellyn hyvän hallinto- ja johtamistavan toteuttamisessa. Tämän vuoksi suosituksissa on kiinnitetty erityistä huomiota siihen, että hallitukset koostuisivat jäsenistä, joilla olisi riittävä ja monipuolinen osaaminen sekä toisiaan täydentävä koulutus sekä olisi asiantuntemusta ja kykyä operatiivisen johdon ohjaukseen ja tukemiseen.

Tehokas johtamis- ja hallintojärjestelmä edellyttää lisäksi hallituksen, johdon, tilintarkastajien ja tarvittaessa sisäisen tarkastuksen välistä vuorovaikutusta. Myös muiden sidosryhmien näkemykset on hyvä huomioida hyvää hallinto- ja johtamistapaa toteutettaessa.

Kuntakonsernit eroavat toisistaan kokonsa ja liiketoiminnan laajuuden suhteen merkittävästi toisistaan. Tämän vuoksi jokaisen kunnan tulee omista lähtökohdistaan arvioida missä laajuudessa tämä hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskeva suositus soveltuu sovellettavaksi kunnan tytäryhtiöiden omistajaohjauksessa ja hallinnoinnissa.

Tämä suositus on laadittu lähinnä silmälläpitäen sellaisia kuntakonserniin kuuluvia tytäryhtiöitä, joilla on erityistä merkitystä kuntakonsernille tytäryhtiön harjoittaman liiketoiminnan laajuuden vuoksi tai sen erityisen yhteiskunnallisen perustetävän vuoksi. Tämä tulee ottaa huomioon arvioitaessa ja laadittaessa kuntakonsernikohtaisia hyvää hallinto ja johtamistapaa koskevia suosituksia käytännössä kussakin yksittäisessä kuntakonsernissa.

Hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskevat suositukset hyväksyy kunnanhallitus tai valtuusto ja tytäryhtiöiden hallitukset.

Hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskeva suositus ohjaa myös yleisohjeena kuntaa yhtiökokouksessa edustavia ja muita kunnan puolesta omistajaohjausta käyttäviä.

Tytäryhtiön hallitukset puolestaan sitoutuvat noudattamaan niitä muun muassa omassa toiminnassaan ja valmistellessaan asioita yhtiökokoukselle. Tytäryhtiön hallitukseen valittujen jäsenien tulee tutustua kunnassa ja tytäryhtiön hallituksessa hyväksytyihin suosituksiin ja noudattaa sitä hallitustyöskentelyssään. Tytäryhtiön hallituksen puheenjohtajan tulee huolehtia hallituksessa hyväksytyt suosituksen antamisesta uudelle toimitusjohtajalle ja uusille hallituksen jäsenille heidän tultua valituksi tehtävänsä.

Suositus

Hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskevalla suosituksella kuntakonsernissa täydennetään muun muassa lakisääteisiä menettelytapoja ja kuntien konserniohjeissa antamia ohjeita.

Suosituksilla on tarkoitus yhtenäistää ja vakiinnuttaa konserniohjauksen kannalta konserniin kuuluvien tytäryhtiöiden johtamis- ja hallintokäytännöt ja siten varmistaa, että tytäryhtiöissä toteutuvat terveet liikeperiaatteet, riittävä avoimuus, tu-

lostietojen oikeellisuus, asianmukainen sisäinen valvonta, riskien hallinta sekä että kunnan omistuksia hoidetaan tarkoituksenmukaisesti, luotettavasti ja tehokkaasti kuntakonsernin kokonaisuutena turvaten.

Hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskevat suositukset hyväksyy valtuusto tai kunnanhallitus ja tytäryhtiöiden hallitukset.

Tytäryhtiön hallitukseen valittujen jäsenien tulee tutustua kunnassa ja tytäryhtiön hallituksessa hyväksytyihin suosituksiin ja noudattaa sitä hallitustyöskentelysään. Tytäryhtiön hallituksen puheenjohtajan tulee huolehtia hallituksessa hyväksytyyn suositukseen antamisesta uudelle toimitusjohtajalle ja uusille hallituksen jäsenille heidän tultua valituksi tehtävänsä.

Hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskeva suositus ohjaa myös yleisohjeena kuntaa yhtiökokouksessa edustavia ja muita kunnan puolesta omistajaohjausta käyttäviä.

1.3

Suosituksen soveltamisala

Tämä hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskeva suositus on suunnattu erityisesti kunnalle kuntakonsernin emoyhteisönä ja kuntakonserniin kuuluville tytäryhtiöille.

Suosituksessa ilmeneviä periaatteita voidaan soveltuvin osin soveltaa myös muihin kunnan tytäryhteisöihin ottaen huomioon erikseen niitä koskeva lainsäädäntö. Kuntaliitossa on tarkoitus myöhemmin laatia omat erilliset hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskevat suositukset säätiöitä, yhdistyksiä ja kuntayhtymiä varten.

Suositus

Kuntakonsernissa hyväksytyjä hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskevaa suositusta noudatetaan kuntakonsernissa ja konserniin kuuluvissa tytäryhtiöissä, jollei niitä koskevasta lainsäädännöstä tai yhtiöjärjestyksestä muuta johdu.

Kunnan osakkuusyhtiöissä kunnan edustajien tulee pyrkiä siihen, että hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskevaa suositusta noudatetaan myös näissä yhtiöissä soveltuvin osin.

Suositus ei koske kuntayhtymien hallintoa ja johtamista.

2.

Yhtiökokous

Yhtiökokous on osakeyhtiön ylin päätöksentekaelin, jossa osakkeenomistajat osallistuvat yhtiön ohjaukseen ja valvontaan. Yhtiökokous valitsee yhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan valitsee hallitus. Suositeltavaa on, että varsinainen yhtiökokous valitsee hallituksen puheenjohtajan valitessaan hallituksen jäsenet. Tilikauden aikana yhtiössä on järjestettävä yksi varsinainen yhtiökokous. Tarvittaessa järjestetään ylimääräisiä yhtiökokouksia.

Osakkeenomistajat käyttävät yhtiökokouksessa puhe- ja äänioikeuttaan, johon sisältyy kyselyoikeus ja oikeus tehdä päätösesityksiä käsiteltäväksi ilmoitetuissa asioissa.

Yhtiökokous on pidettävä yhtiön kotipaikkakunnalla, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisesta paikkakunnasta. Kokous voidaan erittäin painavista syistä pitää muullakin paikkakunnalla.

Yhtiökokousta järjestettäessä on pidettävä tavoitteena sitä, että osakkeenomistajat voivat mahdollisimman laajasti osallistua päätöksentekoon yhtiökokouksessa ja että osakkeenomistajien saatavilla on ennen yhtiökokousta riittävästi tietoa kä-

siteltävistä asioista. Etukäteistietojen avulla osakkeenomistajat voivat arvioida tarvetta osallistua yhtiökokoukseen sekä päättää äänestyskäyttäytymisestään ja tarpeesta tehdä yhtiökokouksessa kysymyksiä. Myös ne osakkeenomistajat, jotka eivät pääse kokoukseen, saavat näin yhtiöstä tietoja ja voivat tehdä omistustaan koskevia ratkaisuja.

Hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan sekä tilintarkastajan läsnäolo yhtiökokouksessa edistää osakkeenomistajien ja yhtiön toimielimen välistä vuorovaikutusta ja mahdollistaa osakkeenomistajien kyselyoikeuden toteutumisen käytännössä. Osakkeenomistajat voivat kyselyoikeuttaan käyttämällä saada tarkempia tietoja seikoista, jotka saattavat vaikuttaa yhtiön tilinpäätöksen, taloudellisen aseman tai muun kokouksessa käsiteltävän asian arviointiin. Tilintarkastajan läsnäolon tarkoituksenmukaisuutta varsinaisessa yhtiökokouksessa tulee arvioida yhtiökohtaisesti etukäteen. Hallituksen jäseneksi ensimmäistä kertaa ehdolla olevan henkilön olisi suotava olla paikalla, jotta hänet voidaan esitellä osakkeenomistajille valinnasta päättävässä yhtiökokouksessa. Edellä mainituilla hallituksen jäsenten, toimitusjohtajan ja tilintarkastajan läsnäolon tarpeellisuutta korostavilla seikoilla on merkitystä lähinnä silloin kun kuntakonserniin kuuluvassa tytäryhtiössä on useampi osakkeenomistaja. Vastaavaa tarvetta ei ole mikäli yhtiö on kokonaan yhden kunnan tai kuntayhtymän omistama.

Kuntaa osakkeenomistajana edustaa yhtiökokouksessa kunnanhallituksen tai kunnanjohtajan päättämä viranhaltija tai toimihenkilö tai hänen määräämänsä sillä tavoin kuin kunnanhallituksen johtosäännössä on määrätty.

Yhtiökokouksen koollekutsumisen ajankohdasta ja yhtiökokouksessa käsiteltävistä asioista on perustelua ilmoittaa hyvissä ajoin etukäteen konserninjohdolle konsernihallinnon antamien ohjeiden mukaisesti.

Kuntakonsernissa kunnanvaltuusto päättää kuntakonsernin toiminnasta ja talouden keskeistä tavoitteista ja konserniohjauksen keskeisistä periaatteista. Konsernijohto vastaa kuntakonsernin ohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä.

Omistajaohjaus on kunnan edustajien päätösvallan käyttöä, käytön ohjaamista yhtiökokouksessa tai vastaavassa elimessä sekä muita toimenpiteitä, joilla kunta osakkeenomistajana myötävaikuttaa yhtiön hallintoon ja toimintaperiaatteisiin.

Konserniohjeessa voidaan edellyttää, että kuntakonserniin kuuluvan yhtiön on ennen omaa päätöksentekoaan selvítettävä kunnan, tavallisesti konsernijohton ennakkokäsitys asiaan silloin, kun päätettävä asia merkittävästi vaikuttaa yhtiön tai kunnan toimintaan tai taloudelliseen vastuuseen. Konserniohjeessa edellytetty ennakkokäsityksen hankkiminen on konsernijohton keino ohjata ja valvoa konserniin kuuluvan tytäryhtiön toimintaa ja taloutta. Pääomistajan ennakkokäsityksen selvittäminen kuuluu lähtökohtaisesti huolelliseen asioiden valmisteluun.

Mikäli ennakkokäsitysmenettelyn piiriin kuuluvasta asiasta päättäminen kuuluu yhtiökokoukselle, tulee asia luonnollisesti normaalilla tavalla ottaa yhdeksi kohdaksi yhtiökokouksen asialistalle.

Perustelua on huolehtia siitä, että pöytäkirjaotteeseen, jolla henkilö valtuutetaan edustamaan kuntaa yhtiön yhtiökokouksessa, sisällytetään tarvittaessa kunnan kannanotto ennakkokäsitysmenettelyn alaiseen asiaan.

Kuntakonserniin kuuluvilta tytäryhtiöiltä konserniohjeessa erikseen edellytettyä neuvotteluelvoitetta, konsernijohton ennakkokäsityksen selvittämiseen piiriin kuuluvia yhtiön toimenpiteitä, ennakkokäsityksen hankkimista ja ennakkokäsityksen oikeudellista merkitystä on käsitelty erikseen suosituksen kohdassa 11.

Yhtiökokousta koskevia menettelytapoja käsitellään suosituksen kohdassa 13.

Suositus

Yhtiökokousta järjestettäessä on pidettävä tavoitteena sitä, että osakkeenomistajat voivat mahdollisimman laajasti osallistua päätöksentekoon yhtiökokouksessa ja että osakkeenomistajien saatavilla on ennen yhtiökokousta riittävästi tietoa käsiteltävistä asioista. Yhtiökokouksen valmisteluun liittyviä teknisiä menettelytapoja kuten yhtiökokousajasta sopimista, kutsun toimittamisaikaa ja kokouskutsun liitteisiin liittyviä suosituksia käsitellään suosituksen kohdassa 13.

Konserniohjeessa voidaan edellyttää, että kuntakonserniin kuuluvan tytäryhtiön on ennen omaa päätöksentekoaan selvitettävä kunnan, tavallisesti konsernijohdon, ennakkokäsitys asiaan silloin, kun päätettävä asia merkittävästi vaikuttaa yhtiön tai kunnan toimintaan tai taloudelliseen vastuuseen. Pääomistajan ennakkokäsityksen selvittäminen kuuluu lähtökohtaisesti huolelliseen asioiden valmisteluun. Konsernijohdon ennakkokäsityksen selvittämiseen piiriin kuuluvia yhtiön toimenpiteitä ja ennakkokäsityksen hankkimisen käytännön menettelyä käsitellään suosituksen kohdassa 11.

Suosittelavaa on, että varsinainen yhtiökokous valitsee hallituksen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan valitessaan hallituksen jäsenet.

Yhtiön hallituksen puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan sekä toimitusjohtajan läsnä yhtiökokouksessa on suotavaa osakkeenomistajien ja yhtiön toimielimien välisen vuorovaikutuksen edistämiseksi ja osakkeenomistajien kyselyoikeuden toteuttamiseksi käytännössä

Tilintarkastajan läsnäolo varsinaisessa yhtiökokouksessa on suotavaa, koska se mahdollistaa sen, että osakkeenomistajat voivat kysyä tilintarkastajalta tarkempia tietoja seikoista, jotka voivat vaikuttaa tilinpäätöksen tai muun kokouksessa käsiteltävän asian arviointiin.

Tilintarkastajan läsnäolon tarkoituksenmukaisuutta varsinaisessa yhtiökokouksessa tulee arvioida yhtiökohtaisesti etukäteen. Mikäli tilintarkastajan läsnäoloa varsinaisessa yhtiökokouksessa pidetään tarkoituksenmukaisena, on yhtiön hallituksen hyvissä ajoin ennen varsinaista yhtiökokousta ilmoitettava siitä erikseen tilintarkastajalle.

Hallituksen jäseneksi ensimmäistä kertaa ehdolla olevan henkilön on pääsääntöisesti osallistuttava valinnasta päättävään yhtiökokoukseen, jotta hänet voidaan esitellä osakkeenomistajille.

Hallituksen puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, toimitusjohtajan ja tilintarkastajan läsnäolon tarpeellisuutta korostavilla seikoilla on merkitystä lähinnä silloin kun kuntakonserniin kuuluvassa tytäryhtiössä on useampi osakkeenomistaja. Vastavaa tarvetta ei ole mikäli yhtiö on kokonaan yhden kunnan tai kuntayhtymän omistama.

3. Hallintoneuvosto

Yhtiöllä voi olla hallintoneuvosto. Hallintoneuvoston toimivalta on rajattava yhtiöjärjestyksessä hallinnon valvontaan, lausuntoon tilinpäätöksestä ja tilintarkastuskertomuksesta sekä ohjeiden antamiseen asioissa, jotka ovat laajakantoisia tai periaatteellisesti tärkeitä.

Hallintoneuvoston sijaan yhtiöllä voi olla tarvittaessa erillinen neuvottelukunta yhteyden pitämiseksi yhtiön sidosryhmiin. Neuvottelukunnan asettaminen on vapaaehtoista eikä sillä siten ole oikeudellista asemaa yhtiön hallinnossa.

Suositus

Kuntakonserniin kuuluvien tytäryhtiöiden hallintoneuvostoista luovutaan. Tilalle voidaan perustaa tarvittaessa erillinen neuvottelukunta säännöllisen yhteydenpidon varmistamiseksi yhtiön sidosryhmiin. Neuvottelukunnalla ei ole oikeudellista asemaa yhtiön hallinnossa.

4.

Hallitus

4.1

Hallituksen tehtävät ja vahingonkorvausvastuu

Hallitus huolehtii yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Hallitus vastaa siitä, että yhtiön kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty. Hallitus ohjaa ja valvoo yhtiön toimivaa johtoa, nimitää ja erottaa toimitusjohtajan, hyväksyy yhtiön strategian ja valvoo sen toteuttamista, hyväksyy riskienhallinnan periaatteet sekä varmistaa johtamisjärjestelmän toiminnan.

Yhtiön hallitusten jäsenten tulee huolehtia siitä, että kaikkien osakkeenomistajien etu tulee tasapuolisesti huomioon otetuksi. Hallituksen jäsenet eivät edusta yhtiössä heitä jäseneksi ehdottaneita tahoja.

Yhtiön hallituksen on huolehdittava, että sillä on toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden riittävä strategia, jonka toteutumista seurataan, arvioidaan ja raportoidaan hallitukselle säännöllisesti riittävän usein. Raporttien käsittely on kirjattava hallituksen pöytäkirjaan. Hallituksen kokouksissa käsitellään säännöllisesti yhtiön toimitusjohtajan esittelemät raportit yhtiön taloudellisesta tilanteesta ja toiminnasta. Toimitusjohtajan hallituksen kokouksissa antamat tilannekatsaukset tulee merkitä asiakohdittain pöytäkirjaan, josta on käytävä selville, onko katsaus joltakin osin antanut aihetta hallituksen toimesta erityisiin toimenpiteisiin. ”Merkittiin tiedoksi” – merkintää ei ole pidettävä riittävänä.

Hallituksen tehtävät ja vastuut määräytyvät osakeyhtiölain mukaisesti.

Yhtiön johdon eli hallintoneuvoston, hallituksen ja toimitusjohtajan toiminnan kannalta keskeiset osakeyhtiölaissa määritellyt oikeudelliset periaatteet ovat osakkeenomistajien yhdenvertaisuus (OYL 1:7 §), yhtiön toiminnan tarkoitus (OYL 1.5 §) ja johdon huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuus (OYL 1:8§).

Yhtiön johdon ensisijainen tehtävä on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua. Yhdenvertaisuusperiaatteen keskeisenä tarkoituksena on suojata vähemmistöosakkeenomistajia. Periaatteen noudattaminen ei estä enemmistövallan käyttämistä, mutta se estää vallan väärinkäyttöä eli epäoikeutettua enemmistöosakkeenomistajien suosimista yhtiön tai muiden osakkeenomistajien kustannuksella.

Yhtiön hallintoneuvoston, hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan henkilökohtainen yhtiöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu on säädetty OYL 22 luvussa. Hallintoneuvoston jäsen, hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja ovat *henkilökohtaisessa vahingonkorvausvastuussa vahingosta*, jonka hän tehtävässään OYL 1:8 §:ssä säädetyn huolellisuusvelvoitteen vastaisesti tahallaan tai huolimattomuudestaan aiheuttanut *yhtiölle*.

Lisäksi yhtiön hallintoneuvoston, hallituksen jäsenen ja toimitusjohtaja ovat *henkilökohtaisessa vahingonkorvausvastuussa myös vahingosta*, jonka hän on tehtävässään muuten OYL: a tai yhtiöjärjestyksestä rikkomalla tahallaan tai huolimattomuudestaan aiheuttanut *yhtiölle, osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle esim. yhtiön velkojalle*.

Hallituksen jäsenet ovat lähtökohtaisesti kollektiivisesti vastuussa päätöksistä. Vastuu voi tietyin edellytyksin syntyä vaikka jäsen on ollut poissa hallituksen kokouksesta. Hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan henkilökohtainen vahingonkorvausvastuu syntyy muun muassa vaadittavan huolellisuusvelvoitteen laiminlyön-

nillä, rikkomalla osakeyhtiölakia, muita lakeja, yhtiöjärjestystä tai jättämällä noudattamatta ilman siihen oikeuttavaa perustetta kuntakonsernin asianmukaista tytäryhteisöjen konserniohjetta siten, että siitä aiheutuu merkittävää haittaa tai vahinkoa yhtiölle tai kunnalle osakkeenomistajana.

Hallituksen jäsenen on siis ensisijaisesti huolehdittava yhtiön edusta ja yhtiön etu on lähtökohtaisesti myös osakkeenomistajien etu.

Hallituksen muu kuin juridinen vastuu osakkeenomistajille toteutuu yhtiökokouksessa, jolloin hallitus voidaan vaihtaa.

Hallituksen tulee koostua henkilöistä, joilla on asiantuntemusta ja kykyä operatiivisen johdon ohjaukseen ja tukemiseen.

Hallituksen toimikuvaan kuuluu, että se antaa yhtiön hallinnon ja toiminnan asianmukaista järjestämistä koskevia ohjeita. Hallituksen ohjeet on osoitettava toimitusjohtajalle, joka puolestaan huolehtii ohjeiden täytäntöönpanosta.

Suositus

Hallitus

- *kutsuu koolle yhtiökokouksen*
- *toimeenpanee yhtiökokouksen päätökset*
- *huolehtii yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä (hallituksen yleistoimivalta)*
- *hyväksyy yhtiön strategian ja valvoo sen toteuttamista*
- *hyväksyy hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskevat suositukset*
- *hyväksyy sisäisen tarkastuksen, valvonnan ja riskienhallinnan periaatteet ja seuraa niiden toteuttamista*
- *varmistaa johtamisjärjestelmän toiminnan*
- *hyväksyy budjetin*
- *valitsee ja erottaa toimitusjohtajan*
- *ohjaa, tukee ja valvoo määräyksin ja ohjein toimitusjohtajan vastuulla olevaa yhtiön päivittäisjohtamista siten, että hallituksella on riittävä ja ajantasainen kontrolli ylimmän johdon tehtävä- ja vastuualueista sekä yhtiön sisäisestä tilasta*
- *määrittää toimitusjohtajan toimitusohjeiden ehdot ja hyväksyy kirjallisen toimitusjohtajasopimuksen*
- *hyväksyy yhtiön johtoryhmään kuuluvien henkilöiden palkkauksen ja muut edut*
- *vastaa yhtiön kirjanpidon ja varallisuuden valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä*
- *päätää yhtiön toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen epätavallisista ja laajakantoisista toimenpiteistä*
- *päätää yhtiön asioista sen mukaan kuin yhtiöjärjestyksessä on määrätty tai muutoin yhtiön sisäisesti on toimitusjohtajan kanssa sovittu*
- *huolehtii yhtiön asioiden tiedottamisesta, ellei sitä ole delegoitu hallituksen puheenjohtajalle tai toimitusjohtajalle tai muulle henkilölle*
- *edustaa yhtiötä ja kirjoittaa sen toiminimen*
- *antaa oikeuden yhtiön edustamiseen hallituksen jäsenelle, toimitusjohtajalle tai muulle henkilölle yhtiöjärjestyksen määräysten mukaan*
- *valitsee hallituksen puheenjohtajan, ellei yhtiöjärjestyksessä ole toisin määrätty tai hallitusta valittaessa toisin päätetty.*

4.2 Hallituksen puheenjohtaja ja hänen tehtävät

Hallituksessa, johon kuuluu useita jäseniä, on oltava puheenjohtaja. Puheenjohtajan valitsee hallitus, jollei yhtiöjärjestyksessä ole toisin määrätty tai hallitusta valittaessa ole toisin päätetty.

Hallitus työskentelee ja tekee päätöksensä hallituksen kokouksissa kollektiivisena elimenä. Hallituksen puheenjohtajalla ei ole oikeutta tehdä yksin päätöstä hallituksen puolesta ellei hallitus ole nimenomaisesti erikseen valtuuttanut hallituksen puheenjohtajaa päättämään jostakin yksittäisestä asiasta.

Hallituksen puheenjohtaja vastaa siitä, että hallitus kokoontuu tarvittaessa tai jos hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja sitä vaatii sekä johtaa hallituksen työskentelyä ja toimii kokouksessa puheenjohtajana sekä huolehtii siitä, että kokouksesta pidetään pöytäkirjaa. Hallituksen puheenjohtajan tehtävät on perustelua täsmennettävä hallituksen hyväksymässä työjärjestyksessä, jossa on kirjattu hallituksen työskentelytavat ja hallituksen kokoontumisaikataulu. Hallituksen työjärjestyksestä käsitellään suosituksen kohdassa 4.4.

Suositus

Hallitus työskentelee ja tekee päätöksensä hallituksen kokouksissa kollektiivisena elimenä.

Hallituksen puheenjohtajalla ei ole oikeutta tehdä yksin päätöstä hallituksen puolesta ellei hallitus ole nimenomaisesti erikseen valtuuttanut hallituksen puheenjohtajaa päättämään jostakin yksittäisestä asiasta.

Hallituksen ja sen puheenjohtajan tehtävät täsmennetään hallituksen hyväksymässä työjärjestyksessä, johon on kirjattu hallituksen työskentelytavat ja hallituksen kokoontumisaikataulu.

Hallituksen puheenjohtajan tehtävänä on muun muassa

- huolehtia, että hallitus on toimintakykyinen ja päätösvaltainen
- johtaa hallituksen työskentelyä niin, että hallitus huolehtii tehtävistään mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti
- seurata toimitusjohtajan tehtäviä ja valvoa, että toimitusjohtaja on tehtäviensä tasalla
- vastata siitä, että hallitus kokoontuu tarvittaessa tai jos hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja sitä vaatii
- hyväksyä toimitusjohtajan laatiman esityslistan hallituksen kokouksia varten
- johtaa ja kehittää hallituksen työskentelyä, valvoa kokousten valmistelua, toimia kokouksessa puheenjohtajana sekä huolehtii siitä, että kokouksesta pidetään pöytäkirjaa ja sen allekirjoittamisesta
- huolehtia osaltaan siitä, että kunnan tytäryhtiöissä noudatetaan kuntakonsernissa annettua tytäryhteisöjen konserniohjetta ja hyvästä hallinto ja -johtamistavasta annettuja ohjeita
- huolehtia erityisesti siitä, että jäljempänä kohdassa 11 mainituista asioista on ennen hallituksen lopullista päätöstä hankittu konsernijohdon ennakkokäsitys
- huolehtia siitä, että lakisääteiset ja yhtiöjärjestyksessä määrätyt toimenpiteet ja niihin liittyvät päätökset tehdään ajallaan
- hyväksyä toimitusjohtajan edustus yms. menot, lomat ja muut vapaat
- pitää yhteyttä hallituksen jäseniin ja toimitusjohtajaan kokousten välillä
- pitää tarvittaessa yhteyttä omistajiin kuten esim. kunnan konsernijohtoon ja muihin sidosryhmiin myös yhtiökokousten välillä
- seurata tarkasti yhtiön toimintaa
- luoda osaltaan hyvä ilmapiiri hallituksen toiminnalle

- *vastata siitä, että hallituksen työskentelyssä noudatetaan hallituksen hyväksymän työjärjestyksen määräyksiä.*

4.3

Hallituksen työskentely ja päätöksenteko

Hallitus työskentelee ja tekee päätöksensä hallituksen kokouksissa kollektiivisena elimenä.

Hallituksen puheenjohtajalla ei ole oikeutta tehdä yksin päätöstä hallituksen puolesta ellei hallitus ole nimenomaisesti erikseen valtuuttanut hallituksen puheenjohtajaa päättämään jostakin yksittäisestä asiasta.

Puhelin- ja sähköpostikokoukset rinnastetaan tavanomaisiin kokouksiin ja niistä on laadittava normaaliin tapaan pöytäkirja.

Hallituksella on oltava työjärjestys, johon on kirjattu hallituksen työskentelytavat ja hallituksen kokoontumisaikataulu. Hallituksen on vahvistettava kirjallisesti yksittäisten hallitusten jäsenten erityistehtävät tai vastualueet, jos sellaisesta on sovittu. Hallituksen työjärjestystä käsitellään suosituksen kohdassa 4.4 ja valiokuntia suosituksen kohdassa 4.18.

Toimitusjohtajalla on oikeus olla läsnä hallituksen kokouksissa ja käyttää niissä puhevaltaa.

Hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja ei saa osallistua hänen ja yhtiön välistä sopimusta koskevan asian käsittelyyn eikä myöskään osallistua yhtiön ja kolmannen henkilön välistä sopimusta koskevan asian käsittelyyn, jos hänellä on odotettavissa siitä olennaista etua, joka saattaa olla ristiriidassa yhtiön edun kanssa. Mitä edellä sanotaan sopimuksesta, koskee vastaavasti muita oikeustoimia ja oikeudenkäyntejä sekä muuta puhevallan käyttämistä.

Hallituksen kokouksista on laadittava pöytäkirja, jonka kokouksen puheenjohtaja ja vähintään yksi hallituksen siihen valitsema jäsen allekirjoittavat. Hallitus voi myös päättää, että kaikki läsnäolijat allekirjoittavat pöytäkirjan. Sellaiset yhtiön ja sen osakkeenomistajan taikka hallituksen jäsenen väliset sopimukset ja sitoumukset, jotka eivät kuulu yhtiön tavanomaiseen liiketoimintaan, on merkittävä tai liitettävä hallituksen kokouksen pöytäkirjaan.

Pöytäkirjat on numeroita juoksevasti ja säilytettävä luotettavalla tavalla.

Hallituksen jäsenellä ja toimitusjohtajalla on oikeus saada eriävä mielipiteensä merkityksi pöytäkirjaan.

Hallituksen jäsenten on säilytettävä saamiaan asiakirjoja ja muuta tietoa huolellisesti ja niin, ettei ulkopuolisilla ole pääsyä liikesalaisuudeksi katsottavaan tietoon. Myös asiakirjoja tuhottaessa hallituksen jäsenten on toimittava niin, ettei ulkopuolisella ole pääsyä liikesalaisuudeksi katsottavaan tietoon.

Hallitus on päätösvaltainen, kun kokouksessa on läsnä yli puolet jäsenistä, jollei yhtiöjärjestyksessä edellytetä suurempaa määrää. Päätöstä ei kuitenkaan saa tehdä, ellei kaikille hallituksen jäsenille ole mahdollisuuksien mukaan varattu tilaisuutta osallistua asian käsittelyyn. Jos hallituksen jäsen on estynyt, on hänen mahdollisesti valitulle varajäsenelleen varattava tilaisuus osallistua asian käsittelyyn.

Hallituksen päätökseksi tulee enemmistön mielipide, jollei yhtiöjärjestyksessä edellytetä määräenemmistöä. Äänten mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni. Hallituksen puheenjohtajan valinnassa äänten mennessä tasan puheenjohta-

ja valitaan arvalla, ellei hallitusta valittaessa tai yhtiöjärjestyksessä ole määrätty muuta.

Hallitus ei saa tehdä päätöstä tai ryhtyä muuhun toimenpiteeseen, joka on omiaan tuottamaan osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle epäoikeutettua etua yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella.

Hallitus tai hallituksen jäsen ei saa noudattaa sellaista yhtiökokouksen tai yhtiön muun toimielimen päätöstä, joka on osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisena pätemätön.

Hallituksen tehtävät ja vastuut määräytyvät osakeyhtiölain mukaisesti. Yhtiön johdon eli hallintoneuvoston, hallituksen ja toimitusjohtajan toiminnan kannalta keskeiset osakeyhtiölaissa määritellyt oikeudelliset periaatteet ovat osakkeenomistajien yhdenvertaisuus (OYL 1:7 §), yhtiön toiminnan tarkoitus (OYL 1.5 §) ja johdon huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuus (OYL 1:8§). Yhtiön johdon ensisijainen tehtävä on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua. Yhdenvertaisuusperiaatteen keskeisenä tarkoituksena on suojata vähemmistöosakkeenomistajia. Periaatteen noudattaminen ei estä enemmistövallan käyttämistä, mutta se estää vallan väärinkäyttöä eli epäoikeutettua enemmistöosakkeenomistajien suosimista yhtiön tai muiden osakkeenomistajien kustannuksella.

Yhtiön hallintoneuvoston, hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan henkilökohtainen yhtiöoikeudellinen vahingonkorvausvastuu on säädetty OYL 22 luvussa. Hallintoneuvoston jäsen, hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja ovat *henkilökohtaisessa vahingonkorvausvastuussa vahingosta*, jonka hän tehtävässään OYL 1:8 §:ssä säädetyn huolellisuusvelvoitteen vastaisesti tahallaan tai huolimattomuudestaan aiheuttanut *yhtiölle*.

Lisäksi yhtiön hallintoneuvoston, hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja ovat *henkilökohtaisessa vahingonkorvausvastuussa myös vahingosta*, jonka hän on tehtävässään muuten OYL: a tai yhtiöjärjestyksestä rikkomalla tahallaan tai huolimattomuudestaan aiheuttanut *yhtiölle, osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle esim. yhtiön velkojalle*.

Hallituksen jäsenet ovat lähtökohtaisesti kollektiivisesti vastuussa päätöksistä. Vastuu voi tietyin edellytyksin syntyä vaikka jäsen on ollut poissa hallituksen kokouksesta. Hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan henkilökohtainen vahingonkorvausvastuu syntyy muun muassa vaadittavan huolellisuusvelvoitteen laiminlyönnillä, rikkomalla osakeyhtiölakia, muita lakeja, yhtiöjärjestyksestä tai jättämällä noudattamatta ilman siihen oikeuttavaa perustetta kuntakonsernin asianmukaista tytäryhteisöjen konserniohjetta siten, että siitä aiheutuu merkittävää haittaa tai vahinkoa yhtiölle tai kunnalle osakkeenomistajana.

Hallituksen jäsenen on siis ensisijaisesti huolehdittava yhtiön edusta ja yhtiön etu on lähtökohtaisesti myös osakkeenomistajien etu.

Suositus

Hallitus työskentelee ja tekee päätöksensä hallituksen kokouksissa kollektiivisena elimenä.

Hallituksen puheenjohtajalla ei ole oikeutta tehdä yksin päätöstä hallituksen puolesta ellei hallitus ole nimenomaisesti erikseen valtuuttanut hallituksen puheenjohtajaa päättämään jostakin yksittäisestä asiasta.

Puhelin- ja sähköpostikokoukset rinnastetaan tavanomaisiin kokouksiin ja niistä on laadittava normaaliin tapaan pöytäkirja.

Hallituksella on oltava työjärjestys, johon on kirjattu hallituksen työskentelytavat ja hallituksen kokoontumisaikataulu. Hallituksen on vahvistettava kirjallisesti yksittäisten hallitusten jäsenten erityistehtävät tai vastualueet, jos sellaisesta on sovittu. Hallituksen työjärjestystä käsitellään suosituksen kohdassa 4.4. ja valio-kuntia suosituksen kohdassa 4.18.

Toimitusjohtajalla on oikeus olla läsnä hallituksen kokouksissa ja käyttää niissä puhevaltaa.

Hallituksen kokouksista on laadittava pöytäkirja, jonka kokouksen puheenjohtaja ja vähintään yksi hallituksen siihen valitsema jäsen allekirjoittavat. Hallitus voi myös päättää, että kaikki läsnäolijat allekirjoittavat pöytäkirjan. Sellaiset yhtiön ja sen osakkeenomistajan taikka hallituksen jäsenen väliset sopimukset ja sitoumukset, jotka eivät kuulu yhtiön tavanomaiseen liiketoimintaan, on merkittävä tai liitettävä hallituksen kokouksen pöytäkirjaan.

Hallituksen jäsenellä ja toimitusjohtajalla on oikeus saada eriävä mielipiteensä merkityksi pöytäkirjaan.

Hallituksen jäsenten on säilytettävä saamiaan asiakirjoja ja muuta tietoa huolellisesti ja niin, ettei ulkopuolisilla ole pääsyä liikesalaisuudeksi katsottavaan tietoon. Myös asiakirjoja tuhottaessa hallituksen jäsenten on toimittava niin, ettei ulkopuolisella ole pääsyä liikesalaisuudeksi katsottavaan tietoon.

Hallitus ei saa tehdä päätöstä tai ryhtyä muuhun toimenpiteeseen, joka on omiaan tuottamaan osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle epäoikeutettua etua yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella.

Hallitus tai hallituksen jäsen ei saa noudattaa sellaista yhtiökokouksen tai yhtiön muun toimielimen päätöstä, joka on osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisena pätemätön.

4.4 Hallituksen työjärjestys

Hallituksella on oltava työjärjestys, johon on kirjattu hallituksen työskentelytavat ja hallituksen kokoontumisaikataulu. Hallituksen tulee kokoontua säännöllisesti ja riittävän usein tehtäviensä toteuttamiseksi.

Tehokas hallitustyöskentely edellyttää, että hallituksen keskeiset tehtävät ja toimenpiteet määritellään kirjallisesti työjärjestyksessä. Työjärjestyksestä saatavien tietojen perusteella osakkeenomistajat voivat arvioida hallituksen toimintaa.

Tämän suosituksen liitteenä nro 4 on hallituksen työjärjestysmalli.

Suositus

Hallituksella on oltava työjärjestys, johon on kirjattu hallituksen työskentelytavat ja hallituksen kokoontumisaikataulu. Hallituksen tulee kokoontua säännöllisesti ja riittävän usein tehtäviensä toteuttamiseksi. Hallituksen kokousten vähimmäislukumäärä vuodessa on arvioitava yhtiökohtaisesti yhtiön tarpeen mukaisesti. Tämän suosituksen liitteenä nro 4 on hallituksen työjärjestysmalli.

4.5 Hallituksen kokoukset

Kokousten lukumäärää ja jäsenten osallistumista koskevien tietojen perusteella osakkeenomistajat voivat arvioida hallitustyöskentelyn tehokkuutta. Jäsenten

osallistuminen hallituksen kokouksiin voidaan ilmoittaa henkilökohtaisena osallistumisena tai jäsenten keskimääräisenä osallistumisena.

Suositus

Yhtiön on ilmoitettava tilikauden aikana pidettyjen hallituksen kokousten lukumäärä sekä jäsenten osallistuminen hallituksen kokouksiin toimintakertomukseensa tai sitä vastaavassa muussa kertomuksessaan.

4.6

Hallituksen toiminnan arviointi

Hallitustyöskentelyn tehokkuuden takaamiseksi hallituksen toimintaa ja työskentelytapoja on arvioitava säännöllisesti. Arviointi voidaan toteuttaa sisäisenä itse arviointina tai käyttää ulkopuolista arvioitsijaa. Arvioinnin keskeisistä tuloksista tulee raportoida kirjallisesti konsernijohton määräämälle taholle, joka raportoi tuloksista tarkoituksenmukaisella tavalla konsernijohtolle tai sen erikseen määräämälle taholle kuten esim. kunnanjohtajalle.

Suositus

Hallituksen on arvioitava vuosittain toimintaansa ja työskentelytapojaan. Arviointi voidaan toteuttaa sisäisenä itse arviointina tai käyttää ulkopuolista arvioitsijaa. Arvioinnin keskeisistä tuloksista tulee raportoida kirjallisesti konsernijohton määräämälle taholle.

4.7

Hallituksen jäsenten valinta

Yhtiökokous valitsee hallituksen jäsenet, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä, että hallintoneuvosto valitsee jäsenet. Suosituksen 3 kohdassa on suositeltu, että kuntakonserniin kuuluvien tytäryhtiöiden hallintoneuvostoista luovutaan. Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että vähemmän kuin puolet hallituksen jäsenistä valitaan muussa järjestyksessä.

Valitsemalla hallituksen jäsenet osakkeenomistajat vaikuttavat suoraan ja tehokkaasti yhtiön hallintoon ja sitä kautta koko yhtiön toimintaan. Kunnanhallitus antaa kunnan yhtiökokousedustajalle hallituksen jäsenten valintaan toimiohjeet. Kunnan johtosäännössä ohjeiden antamisoikeus voidaan antaa myös kunnan muulle viranomaiselle. Yhtiökokousedustajan tulee toimia yhtiökokouksessa annetun ohjeen mukaisesti, ellei ohjeesta poikkeamiseen ole erityisen painavaa ja kunnan kannalta hyväksyttävää syytä.

Hallituksen jäseneksi valittavalta on perusteltua edellyttää tehtävän edellyttämää pätevyyttä ja mahdollisuutta käyttää riittävästi aikaa tehtävän hoitamiseen. Hallituksen jäseneksi ja varajäseneksi valittavalta on ennen valintaa saatava kirjallinen suostumus tehtävään.

Hallituksen jäsenen toimikausi on määräaikainen. Hyvän hallintotavan mukaista on, että hallituksen jäsenet valitaan vuodeksi kerrallaan.

Hallituksen jäsen voi erota tehtävästään ennen toimikauden päättymistä ilmoittamalla siitä kirjallisesti hallitukselle ja sille toimielimelle, joka hänet on tehtävään valinnut. Hallituksen jäsen voidaan erottaa tehtävästä ennen toimikauden päättymistä. Erottamisesta päättää se toimielin, joka hänet on tehtävään valinnut.

Hallituksen jäsenen tehtävän tullessa avoimeksi kesken toimikauden, hallituksen muiden jäsenten on huolehdittava siitä, että uusi jäsen valitaan jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Mikäli hallitus varajäsenineen on avoimeksi tulleesta tehtävästä huolimatta päätösvaltainen, valinta voi tapahtua seuraavassa yhtiökokouksessa.

Hallitukseen valitaan varajäsenet, mikäli yhtiöjärjestyksessä on siitä maininta. Varajäsenen osalta on voimassa, mitä on todettu hallituksen jäsenestä.

Hallitusten varajäsenten tarpeellisuutta tulee arvioida ensisijaisesti yhtiön hallituksen toimintaedellytysten kannalta. Lähtökohtana voidaan pitää sitä, että yhtiön hallituksen tehtävät ovat niin merkittäviä tehtäviä, että henkilö tehtävään suostuessaan sitoutuu aktiivisesti osallistumaan yhtiön hallituksen kokouksiin ja sen työskentelyyn sekä että hänellä on myös riittävästi aikaa etukäteen perehtyä kokouksessa käsiteltäviin asioihin. Hallitusten varajäsenten olemassaolo voi omalta osaltaan heikentää hallituksen jäsenen aktiivista sitoutumista edellä mainitun tyyppiseen hallitustyöskentelyyn, minkä vuoksi avoimessa kilpailutilanteessa markkinaehtoisesti toimivissa yhtiössä ei tulisi olla hallituksen varajäseniä.

Sen sijaan yhtiössä, jotka eivät toimi selvästi kilpailullisessa ympäristössä ja toteuttavat kunnan peruspalveluvelvoitteiden piirin katsottavia tehtäviä, hallituksen varajäsenten olemassaolo voi olla tarkoituksenmukaista ja perusteltua, mikäli yhtiön ja sen toiminnan sitä erityisesti katsotaan vaativan.

Kuntakonserniin kuuluvissa yhtiöissä tai yhtiöissä, joissa kunnilla on enemmistö, on hallituksen jäsen ehdokkaiden nimeämisessä ja jäsenten valinnassa noudatettava naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annettua lakia (609/1986), jota käsitellään suosituksen kohdassa 4.10.

Suositus

Yhtiökokous valitsee hallituksen jäsenet. Hallituksen jäsenen toimikausi on määräaikainen. Hallituksen jäsenet on valittava vuodeksi kerrallaan.

Hallituksen jäseneksi valittavalta on perusteltua edellyttää tehtävän edellyttämää pätevyyttä ja mahdollisuutta käyttää riittävästi aikaa tehtävän hoitamiseen.

Hallituksen jäseneksi ja varajäseneksi valittavalta on ennen valintaa saatava kirjallinen suostumus tehtävään.

Hallitusten varajäsenten tarpeellisuutta tulee arvioida ensisijaisesti yhtiön hallituksen toimintaedellytysten kannalta. Lähtökohtana voidaan pitää sitä, että yhtiön hallituksen tehtävät ovat niin merkittäviä tehtäviä, että henkilö tehtävään suostuessaan sitoutuu aktiivisesti osallistumaan yhtiön hallituksen kokouksiin ja sen työskentelyyn, jolloin hallitusten varajäsenten tarpeellisuus merkittävästi vähenee. Avoimessa kilpailutilanteessa markkinaehtoisesti toimivissa yhtiössä ei tulisi olla hallituksen varajäseniä. Sen sijaan yhtiössä, jotka eivät toimi selvästi kilpailullisessa ympäristössä ja toteuttavat kunnan peruspalveluvelvoitteiden piirin katsottavia tehtäviä, hallituksen varajäsenten olemassaolo voi olla tarkoituksenmukaista ja perusteltua, mikäli yhtiön ja sen toiminnan sitä erityisesti katsotaan vaativan.

Kuntakonserniin kuuluvissa yhtiöissä tai yhtiöissä, joissa kunnilla on enemmistö, on hallituksen jäsen ehdokkaiden nimeämisessä ja valinnassa noudatettava naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annettua lakia (609/1986), jota käsitellään suosituksen kohdassa 4.10.

4.8 Nimitysvaliokunnan perustaminen

Yhtiö voi tehostaa hallituksen jäsenten nimitysasioiden valmistelua perustamalla nimitysvaliokunnan. Nimitysvaliokunnan perustamisen tarpeellisuus tulee arvioida yhtiökohtaisesti. Nimitysvaliokunnan perustaminen ei ole tarpeen kunnan kokonaan omistamissa yhtiöissä. Sen sijaan nimitysvaliokunnan perustaminen voi olla tarpeellinen kuntakonserniin kuuluvissa tytäryhtiöissä, joissa on useampia osakkeenomistajia ja joilla on erityistä merkitystä kuntakonsernille tytäryhtiön harjoit-

taman liiketoiminnan laajuuden vuoksi tai sen erityisen yhteiskunnallisen perustehtävän vuoksi.

Hallituksen jäseniksi valittavien henkilöiden etsiminen ja ehdokkaiden kokemuksen ja kykyjen kartoitus ennen päätösehdotusta yhtiökokoukselle on tärkeää hallituksen osaamisen varmistamiseksi ja tasapainottamiseksi. Prosessi hallituksen kokoonpanon valmistelussa ja jäsen ehdokkaiden kartoituksessa on jatkuva ja pitkäjännitteinen. Prosessiin kuuluu yhtenä osana jäsen ehdokkaiden riippumattomuuden arviointi.

Yhtiö voi tehostaa jäsenten valinnan valmistelua nimitysvaliokunnan avulla. Nimitysvaliokunnan tehtävät on määriteltävä valiokunnan työjärjestyksessä. Nimitysvaliokunnan käyttäminen edistää valintaprosessin läpinäkyvyyttä ja järjestelmällisyyttä.

Hallituksen tulee nauttia omistajien luottamusta ja merkittävien omistajien tulee osallistua myös hallituksen jäsen ehdokkaiden nimeämiseen eikä vain yhtiökokouspäätöksen tekoon. Tämän varmistamiseksi tulee luoda yhtenäinen ja avoin menettelytapa, jolla varmistetaan omistajien mahdollisuus myötävaikuttaa yhtiön hallituksen ja sen jäsenten toiminnan arviointiin ja jäsen ehdokkaiden nimeämiseen. Koska hallitus valitaan nimenomaan omistajien luottamuksen perusteella ja koska hallitus toimii osakkeenomistajien intressissä, myös hallituksen valintaan liittyvä valmistelu tulee pitää omistajien käsissä. Omistajien vaikutusmahdollisuus tulee aina varmistaa tehokkaalla ja avoimella tavalla.

Yksi mahdollinen menettelytapa on se, että yhtiökokoukset päättävät hallituksen valinnan valmistelusta. Tällöin lähtökohtana tulisi olla, että valmisteluun osallistuvat keskeisten omistajien edustajat sekä yhtiön hallituksen puheenjohtaja. Yhtiön hallituksen puheenjohtajan mukanaolo on tärkeää sen vuoksi, että hänen vastuullaan on sekä hallituksen työskentelytapojen kehittäminen että hallituksen ja sen jäsenten arviointien toteuttaminen. Siinä tapauksessa, että omistajien edustajat harkitsevat puheenjohtajan asemaa, ei puheenjohtaja voi olla valmistelussa mukana.

Yhtiökokouksen valitsema nimitysvaliokunta voidaan tarvittaessa korvata muilla sellaisilla valmistelumekanismilla, jotka takaavat riittävällä tavalla omistajien vaikutusmahdollisuudet ja varmistavat sen, että osakkeenomistajat saavat ennakotiedot keskeisiin yhtiökokouspäätöksiin liittyvistä kysymyksistä.

Suositus

Nimitysvaliokunnan perustamisen tarpeellisuus tulee arvioida yhtiökohtaisesti. Nimitysvaliokunnan perustaminen ei ole tarpeen kunnan kokonaan omistamissa yhtiöissä vaan sen tarpeellisuus tulee erikseen harkittavaksi, mikäli yhtiössä on useampia osakkeenomistajia. Yhtiökokous päättää nimitysvaliokunnan perustamisesta Nimitysvaliokunnan tehtävät on määriteltävä valiokunnan työjärjestyksessä. Nimitysvaliokunnan tehtäviin voi kuulua valmistella yhtiökokoukselle tehtävää ehdotusta hallituksen jäseniksi ja ehdotusta hallituksen jäsenten palkkiosta ja niiden perusteista, etsiä hallituksen jäsenten seuraajaehdokkaita ja esitellä yhtiökokoukselle ehdotus hallituksen jäseniksi ja ehdotus hallitusten jäsenten palkkiosta ja niiden perusteista..

Nimitysvaliokuntaan valitaan suurimpien osakkeenomistajien edustajat ja yhtiön hallituksen puheenjohtaja asiantuntijajäsenenä. Siinä tapauksessa, että omistajien edustajat harkitsevat yhtiön hallituksen puheenjohtajan asemaa, ei hallituksen puheenjohtaja voi olla valmistelussa mukana.

Kuntaa omistajana nimitysvaliokunnassa edustaa konsernijohto erikseen päättämässään kokoonpanossa.

Nimitysvaliokunnan koollekutsujana toimii hallituksen puheenjohtaja ja valiokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan.

Nimitysvaliokunnan tulee antaa ehdotuksensa yhtiön hallitukselle hyvissä ajoin ennen esim. yksi kuukausi ennen varsinaista yhtiökokousta.

4.9

Hallituksen jäsenten lukumäärä, kokoonpano ja pätevyys

Hallituksen jäsenten lukumäärän ja hallituksen kokoonpanon on mahdollistettava hallituksen tehtävien tehokas hoitaminen. Kokoonpanossa tulee ottaa huomioon yhtiön toiminnan tarpeet ja yhtiön kehitysvaihe. Hallituksen jäseneksi valittavalla on oltava tehtävän edellyttämä pätevyys ja mahdollisuus käyttää riittävästi aikaa tehtävän hoitamiseen. Hallituksen jäsenillä tulee olla tarkoituksenmukainen toimialan, organisaation toiminnan sekä hallinnon ja johtamisen asiantuntemus sekä soveltuva koulutus.

Kuntakonserniin kuuluvissa yhtiöissä tai yhtiöissä, joissa kunnilla on enemmistö, on hallituksen jäsen ehdokkaiden nimeämisessä ja valinnassa noudatettava naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annettua lakia (609/1986), jota käsitellään suosituksen kohdassa 4.10.

Hallituksen tehtävien ja tehokkaan toiminnan kannalta on tärkeää, että hallitus koostuu jäsenistä, joilla on riittävä ja monipuolinen osaaminen sekä toisiaan täydentävä kokemus. Hallituksen tulee koostua henkilöistä, joilla on asiantuntemusta ja kykyä operatiivisen johdon ohjaukseen ja tukemiseen.

Hallitukseen valitaan vähintään viisi ja enintään seitsemän jäsentä lukuun ottamatta tehtäväalueeltaan suppeita pieniä yhtiöitä, joihin valitaan kolme jäsentä.

Hallituksen jäsenellä on oltava mahdollisuus paneutua yhtiön asioihin riittävän laajasti. Hallituksen jäseneltä, erityisesti hallituksen puheenjohtajalta, vaaditaan usein huomattavaa työpanosta myös kokousten ulkopuolella. Hallituksen jäsenen käytettävissä olevan ajan riittävyyden arviointiin vaikuttavat esimerkiksi hänen päätoimensa, sivutoimensa ja samanaikaiset hallitustehtävät.

Kunnanhallitus tai kunnan johtosäännössä määritelty muu kunnan viranomaisen antaa kunnan yhtiökokousedustajalle hallituksen jäsenten valintaan toimiohjeet ja samalla ottaa yhtiöjärjestyksen puitteissa kantaa yhtiön hallitukseen valittavien jäsenten määrään.

Suositus

Hallituksen jäsenten lukumäärän ja hallituksen kokoonpanon on mahdollistettava hallituksen tehtävien tehokas hoitaminen. Kokoonpanossa tulee ottaa huomioon yhtiön toiminnan tarpeet ja yhtiön kehitysvaihe. Hallituksen tehtävien ja tehokkaan toiminnan kannalta on tärkeää, että hallitus koostuu jäsenistä, joilla on riittävä ja monipuolinen osaaminen sekä toisiaan täydentävä kokemus. Hallituksen tulee koostua henkilöistä, joilla on asiantuntemusta ja kykyä operatiivisen johdon ohjaukseen ja tukemiseen.

Hallitukseen on perusteltua valita vähintään viisi ja enintään seitsemän jäsentä lukuun ottamatta tehtäväalueeltaan suppeita pieniä yhtiöitä, joihin valitaan kolme jäsentä.

Hallituksen jäseneksi valittavalla on oltava tehtävän edellyttämä pätevyys ja mahdollisuus käyttää riittävästi aikaa tehtävän hoitamiseen. Hallituksen jäsenillä tulee olla tarkoituksenmukainen toimialan, organisaation toiminnan sekä hallinnon ja johtamisen asiantuntemus sekä soveltuva koulutus.

Kunnanhallituksen tai kunnan johtosäännössä määritellyn muun kunnan viranomaisen antaessaan kunnan yhtiökokousedustajalle hallituksen jäsenten valintaan toimiohjeet on samalla otettava yhtiöjärjestyksen puitteissa kantaa yhtiön hallitukseen valittavien jäsenten määrään.

Kuntakonserniin kuuluvissa yhtiöissä tai yhtiöissä, joissa kunnilla on enemmistö, on hallituksen jäsen ehdokkaiden nimeämisessä ja valinnassa noudatettava naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annettua lakia (609/1986), jota käsitellään suosituksen kohdassa 4.10.

4.10

Tasa-arvo

Kuntakonserniin kuuluvissa yhtiöissä tai yhtiöissä, joissa kunnilla ja kuntayhtymillä on enemmistö, yhtiön hallituksen kokoonpanossa on noudatettava naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annettua lakia (609/1986).

Tasa-arvolain 4a §:n 3 momentin vaatimus sukupuolten tasapuolisesta edustuksesta on otettava huomioon hallintoelinten jäsenten valintaa koskevissa toimiohjeissa ja kyseisen lain tarkoittaman hallintoelinten jäsenten valinnassa. Säännös koskee myös kuntaenemmistöisen tai kuntakonserniin kuuluvan osakeyhtiön hallituksen jäsenen valintaa, vaikka tätä toimielintä säännöksessä ei nimenomaan mainitakaan. Tasa-arvolain säännös tulee sovellettavaksi, jollei erityisestä syystä muuta johdu. Tällainen erityinen syy on esimerkiksi se, että yhtiön hallitukseen valitaan henkilö yhtiöjärjestyksessä olevan määräyksen mukaisesti virka-aseman perusteella. Säännös koskee erikseen varsinaisia ja varajäseniä.

Suositus

Kuntakonserniin kuuluvan tai kuntaenemmistöisen yhtiön hallitukseen on ehdotettava jäsen ehdokas molemmista eri sukupuolista, mikäli tasa-arvolain vaatimusten täyttymisen edellytyksien varmistaminen hallituksen kokoonpanossa sitä edellyttää.

4.11

Hallitusten jäsenten toimikausi

Osakkeenomistajien on voitava säännöllisesti arvioida hallituksen jäsenten toimintaa. Hyvän hallinnointitavan mukaista on, että jäsenet arvioidaan ja valitaan vuosittain pidettävässä varsinaisessa yhtiökokouksessa.

Osakkeenomistajat päättävät hallituksen jäsenten valinnasta ja uudelleenvaiinnasta, joten jäsenten peräkkäisiä toimikausia ei ole tarpeen rajoittaa.

Suositus

Hallituksen jäsenet on valittava vuodeksi kerrallaan.

4.12

Hallituksen jäsen ehdokkaiden ilmoittaminen osakkeenomistajille

Hallituksen jäsenten valinta on tärkeimpiä yhtiökokouksessa tehtäviä päätöksiä, minkä vuoksi osakkeenomistajien olisi saatava tieto jäsen ehdokkaista hyvissä ajoin ennen yhtiökokousta. Ennen ehdokkaita koskevan tiedon antamista yhtiön on kuitenkin varmistuttava, että ehdokkaat ovat antaneet suostumuksensa tehtävään.

Suositus

Osakkeenomistajien on saatava tieto hallitusten jäsenehdokkaista hyvissä ajoin ennen yhtiökokousta. Hallitusten jäsenehdokkaat on mahdollisuuksien mukaan pyrittävä ilmoittamaan yhtiökokouskutsussa varsinaiseen yhtiökokoukseen.

4.13

Hallituksen jäsenten erityinen asettamisjärjestys

Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että vähemmän kuin puolet hallituksen jäsenistä asetetaan muussa järjestyksessä kuin yhtiökokouksessa. Jos hallitusten jäseniä asetetaan yhtiöjärjestyksessä tai osakassopimuksen mukaan erityisessä järjestyksessä, on asettamisjärjestys selostettava yhtiökokouskutsussa, jotta osakkeenomistajat saavat tiedon hallituksen jäsenten valintamenettelystä.

Suositus

Jos hallituksen jäseniä asetetaan yhtiöjärjestyksen tai osakassopimukseen mukaan erityisessä järjestyksessä, yhtiön on selostettava asettamisjärjestys yhtiökokouskutsussa.

4.14

Hallituksen tiedonsaanti ja uuden hallituksen jäsenen perehdyttäminen

Hallitus tarvitsee tehtävänsä hoitamista varten tietoja yhtiön rakenteesta, liiketoiminnasta ja markkinoista. Hallitukselle on annettava tietoja yhtiön toiminnasta yhtiön käytännön mukaisesti. Hallituksen jäsenten tulee olla tietoisia saamansa tietoon liittyvistä mahdollisista rajoitteista ja puutteista ja heidän tulee varmistaa, että he saavat oikeaa ja luotettavaa tietoa.

Hyvä hallintotapa edellyttää, että hallituksen yksittäinen jäsen osoittaa mahdolliset tiedonsaantipyyntönsä toimitusjohtajalle tai hallituksen puheenjohtajalle, jotka puolestaan huolehtivat siitä, että pyydetyt tiedot tulevat tarpeellisessa määrin koko hallituksen ja toimitusjohtajan tietoon. Hallituksen jäsenellä ei ole oikeutta osoittaa pyyntöjään suoraan yhtiön organisaatiolle tai konsernin yksittäiselle toimihenkilölle.

Uusi hallituksen jäsen tulee erikseen perehdyttää yhtiön toimintaan.

Hallituksen jäsenten tulee huolehtia jatkuvasti tiedollisesta ja taidollisesta kehitymisestään.

Suositus

Yhtiön on annettava hallitukselle riittävät tiedot yhtiön toiminnasta.

Hallituksen yksittäinen jäsen on osoitettava mahdolliset tiedonsaantipyyntönsä toimitusjohtajalle tai hallituksen puheenjohtajalle, jotka puolestaan huolehtivat siitä, että pyydetyt tiedot tulevat tarpeellisessa määrin koko hallituksen ja toimitusjohtajan tietoon.

Hallituksen jäsenellä ei ole oikeutta osoittaa pyyntöjään suoraan yhtiön organisaatiolle tai konsernin yksittäiselle toimihenkilölle.

Uusi hallituksen jäsen tulee erikseen perehdyttää yhtiön toimintaan.

Hallituksen jäsenten tulee huolehtia jatkuvasti tiedollisesta ja taidollisesta kehitymisestään.

4.15

Hallituksen jäsenten kelpoisuus, riippumattomuus ja esteellisyys

Hallituksen jäseneksi valittavien henkilöiden tulee olla hyvämaineisia ja sopivia tehtävään.

Hallituksen jäseneksi ei voida valita oikeushenkilöä eikä alaikäistä tai sitä, jolle on määrätty edunvalvoja, jonka toimikelpoisuutta on rajoitettu tai joka on konkursissa tai määrätty liiketoimintakieltoon. Vähintään yhdellä hallituksen jäsenellä ja toimitusjohtajalla on oltava asuinpaikka Euroopan talousalueella.

Tytäryhtiökohtaisesti on harkittava, onko eturistiriitojen kannalta estettä valita hallituksen jäseneksi tytäryhtiön kanssa kilpailutilanteessa toimivan yhteisön tai tytäryhteisön asiakkaiden edustaja.

Hallituksen jäsenet eivät voi olla työ- tai virkatehtävissään esimiesalaisuudessa.

Hallituksen tehtävänä on yhtiön toimivan johdon ohjaus ja valvonta. Toimitusjohtaja eikä hallintoneuvoston jäsen saa toimia hallituksen jäsenenä.

Hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja ei saa osallistua hänen ja yhtiön välistä sopimusta koskevan asian käsittelyyn eikä myöskään osallistua yhtiön ja kolmannen henkilön välistä sopimusta koskevan asian käsittelyyn, jos hänellä on odotettavissa siitä olennaista etua, joka saattaa olla ristiriidassa yhtiön edun kanssa.

Hallituksen jäsen on esteellinen johtamaan puhetta yhtiökokouksessa päätettäessä vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle.

Hallituksen keskeinen tehtävä on valvoa yhtiön toimivan johdon toimintaa. Valvonnan edistämiseksi hallitusten jäsenten on oltava yhtiöstä aidosti riippumattomia.

Suositus

Hallituksen keskeinen tehtävä on valvoa yhtiön toimivan johdon toimintaa. Valvonnan edistämiseksi hallitusten jäsenten on oltava yhtiöstä aidosti riippumattomia.

Hallituksen jäsen ei ole riippumaton, jos

- jäsenellä on työ- tai toimisuhte yhtiöön
- jäsen on ollut työ- tai toimisuhteessa yhtiöön viimeisen kolmen vuoden aikana ennen hallituksen jäsenyyden alkamista
- jäsen saa yhtiöltä tai yhtiön toimivaan johtoon kuuluvilta henkilöiltä vähäistä suuremman korvauksen hallitustehtäviin liittymättömistä palveluista tai muusta neuvonnasta, esimerkiksi konsulttitehtävistä yhtiössä
- jäsen kuuluu toimivaan johtoon toisessa yhtiössä ja yhtiöiden välillä on tai on viimeisen vuoden aikana ollut, asiakkuus, toimittajuus tai yhteistyösuhde, joka on merkittävä toiselle yhtiölle
- jäsen kuuluu toimivaan johtoon sellaisessa yhtiössä, jonka hallituksen jäsen kuuluu toimivaan johtoon ensin tarkoitetussa yhtiössä (ristikkäinen valvontasuhte)
- jäsen on tai on viimeisen kolmen vuoden aikana ollut yhtiön tilintarkastaja, nykyisen tilintarkastajan yhtiökumppani tai työntekijä taikka jäsen on yhtiökumppani tai työntekijä viimeisen kolmen vuoden aikana yhtiön tilintarkastajana toimineessa tilintarkastusyhteisössä.

Hallituksen jäsenet eivät voi olla työ- tai virkatehtävissään esimiesalaisuudessa.

4.16 Hallituksen jäsenistä ilmoitettavat tiedot

Suosituksessa 4.14. tarkoitetun riippumattomuuden arviointi edellyttää, että yhtiö saa tätä varten tiedot hallituksen jäseniltä. Hallituksen jäseneltä voidaan edellyttää saatavan suosituksessa tarkemmin määritellyt henkilö- ja omistustiedot.

Hallituksen jäsenistä saamisensa tietojen perusteella osakkeenomistajat voivat arvioida hallituksen jäsenen toimintaedellytyksiä ja suhdetta yhtiöön.

Hallituksen jäsenen on ennen valintaa annettava suostumuksensa tehtävään. Suostumus annetaan kirjallisena ennen kunnanhallituksen kokousta asian valmistelun yhteydessä tai mikäli se ei ole mahdollista, suullisesti. Kirjallinen suostumus on kuitenkin annettava viimeistään ennen yhtiökokousta.

Suostumuksen yhteydessä hallituksen jäsenet täyttävät hallituksen jäsenen perustietoilmoituksen, jossa ilmoitetaan jäsenestä etukäteen määritellyt henkilö- ja omistustiedot. Perustietoilmoituksella annettavissa tiedoissa tapahtuneista olennaisista muutoksista on viipymättä ilmoitettava yhtiölle.

Suositus

Suostumuksen yhteydessä hallituksen jäsenet täyttävät hallituksen jäsenen perustietoilmoituksen, jossa ilmoitetaan jäsenestä etukäteen määritellyt henkilö- ja omistustiedot, joiden avulla voidaan arvioida hallitusten jäsenten toimintaedellytyksiä ja suhdetta yhtiöön ennen valintaa. Henkilö- ja omistustiedot voivat käsittää esimerkiksi seuraavat tiedot:

- nimi
- syntymävuosi
- osoite
- koulutus
- päätoimi
- keskeinen työkokemus
- hallituksen jäsenyyden alkamisaika
- keskeisimmät luottamustoimet
- mahdolliset sidonnaisuudet yhtiöön
- omistukset muissa yhtiöissä, mikäli omistuksella voi olla merkitystä tehtävien hoitamisen kannalta

Yhtiön on pidettävä yllä vastaava rekisteriä hallituksen jäsenistä. Perustietoilmoituksella annettavissa tiedoissa tapahtuneista olennaisista muutoksista on viipymättä ilmoitettava yhtiölle.

4.17 Hallituksen jäsenten velvollisuus antaa tietoja

Suosituksen kohdassa 4.15. tarkoitettu riippumattomuuden arviointi edellyttää, että yhtiö saa tätä varten tiedot hallituksen jäseniltä. Hallituksen jäsenen on ilmoitettava yhtiölle suosituksen kohdassa 4.16. kohdassa tarkoitetut henkilö- ja omistustiedot. Lisäksi hallituksen jäsenen on ilmoitettava, jos hänen ilmoittamisensa seikoissa tapahtuu olennainen muutos.

Suositus

Hallituksen jäsenen on annettava hallitukselle hänen pätevyytensä ja riippumattomuutensa arvioimiseksi riittävät tiedot sekä ilmoitettava tiedoissa tapahtuvista muutoksista.

4.18 Hallituksen valiokunnat

Yhtiön hallinnointi- ja ohjausjärjestelmän toimivuus edellyttää, että hallitustyöskentely järjestetään mahdollisimman tehokkaalla tavalla.

Hallituksen vastuulle kuuluvien asioiden valmistelua voidaan tehostaa perustamalla hallituksen valiokuntia. Näissä työskentelevät hallituksen jäsenet voivat perehtyä valiokunnassa käsiteltäviin asioihin laajemmin kuin koko hallitus.

Valiokunnat siis avustavat hallitusta valmistelemalla hallitukselle kuuluvia asioita. Hallitus on vastuussa valiokunnille osoittamiensa tehtävien hoitamisesta. Valiokunnilla ei ole itsenäistä päätösvaltaa, vaan hallitus tekee sille kuuluvat päätökset kollektiivisesti

4.18.1 Valiokunnan perustaminen ja jäsenten valinta

Hallitus päättää sen valiokuntien perustamista.

Koska valiokunnat työskentelevät hallituksen apuna ja valmistelevat hallitukselle kuuluvia asioita, hallitus valitsee keskuudestaan sen jäsenet.

Valiokuntien perustaminen voi olla tarpeen erityisesti yhtiön raportointi- ja valvontajärjestelmien valvontaa varten. Varsinkin laajaa liiketoimintaa harjoittavissa yhtiöissä valiokunnat voivat lisätä hallitustyöskentelyn tehokkuutta. Valiokunnassa tulee olla vähintään kolme jäsentä, jotta se voisi työskennellä tasapainoisesti.

Suositus

Hallitus päättää sen valiokunnan perustamisesta ja valitsee keskuudestaan valiokunnan jäsenet ja valiokunnan puheenjohtajan. Laajaa liiketoimintaa harjoittavien yhtiöiden hallitusten tehtävien tehokas hoitaminen voi edellyttää hallituksen valiokuntien perustamista. Valiokunnissa tulee pääsääntöisesti olla vähintään kolme jäsentä.

4.18.2 Valiokunnan raportointi hallitukselle

Hallituksen tulee määritellä valiokunnan raportoinnin yksityiskohdat ja aikataulu. Raporttien tulisi sisältää ainakin yhteenvedon valiokunnan käsittelemistä asioista ja tekemistä toimenpiteistä. Valiokunnalla ei ole itsenäistä päätösvaltaa, vaan hallitus tekee sille kuuluvat päätökset kollektiivisesti.

Suositus

Valiokunnan on säännöllisesti raportoitava työstään hallitukselle sen edellyttämällä tavalla.

4.18.3 Valiokunnan työjärjestys

Valiokunnan rooli yhtiössä on määriteltävä kirjallisen työjärjestyksen avulla. Tehtävät ja toimintaperiaatteet on määriteltävä siten, että valiokunta voi toimia tehokkaasti.

Suositus

Hallituksen on vahvistettava valiokunnan keskeiset tehtävät ja toimintaperiaatteet kirjallisessa työjärjestyksessä.

4.18.4

Valiokunnan kokoukset

Yhtiön on ilmoitettava toimintakertomuksessaan tai sitä vastaavassa kertomuksessaan tilikauden aikana pidettyjen valiokunnan kokousten lukumäärä ja valiokunnan jäsenten osallistuminen kokouksiin. Kokousten lukumäärä ja jäsenten osallistumisesta koskevien tietojen perusteella osakkeenomistajat voivat arvioida valiokunnan toiminnan aktiivisuutta ja siten hallitustyöskentelyn tehokkuutta.

Jäsenten osallistuminen valiokunnan kokouksiin voidaan ilmoittaa henkilökohtaisena osallistumisena tai jäsenten keskimääräisenä osallistumisena.

Suositus

Yhtiön on ilmoitettava toimintakertomuksessaan tai sitä vastaavassa kertomuksessaan tilikauden aikana pidettyjen valiokunnan kokousten lukumäärä ja valiokunnan jäsenten osallistuminen kokouksiin.

5.

Toimitusjohtaja

5.1

Asema ja tehtävät sekä vahingonkorvausvastuu

Toimitusjohtaja on yhtiön toimielin, joka hoitaa yhtiön juoksevaa hallintoa lain ja hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Juoksevalla hallinnolla tarkoitetaan yhtiön toimialaan kuuluvia tavanomaisia toistuvia toimintoja. Toimitusjohtaja saa ryhtyä yhtiön toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen epätavallisiin tai laajakantoisiin toimiin vain hallituksen valtuuttamana. Toimitusjohtaja vastaa yhtiön kirjanpidon lainmukaisuudesta ja varainhoidon luotettavasta järjestämisestä. Toimitusjohtajalla on itsenäinen vastuu tehtäväpiiriinsä kuuluvien asioiden hoitamisesta.

Toimitusjohtaja on velvollinen oma-aloitteisesti informoimaan yhtiön hallitusta tärkeissä yhtiön toimintaan liittyvissä asioissa, kuten myynnin kehityksestä, maksuvalmiuden ja kannattavuuden olennaisista muutoksista, huomattavista luotto-tappioista sekä merkittävistä hankinta- yms. sopimuksista.

Toimitusjohtaja ei saa tehdä päätöstä tai ryhtyä muuhun toimenpiteeseen, joka on omiaan tuottamaan osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle epäoikeutettua etua yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella.

Toimitusjohtaja ei saa noudattaa sellaista yhtiökokouksen tai muun yhtiön toimielimen päätöstä, joka on osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisena pätemätön.

Toimitusjohtajan osakeyhtiöoikeudellista vahingonkorvausvastuuta on lyhyesti käsitelty suosituksen kohdassa 4.1.

Suositus

Toimitusjohtajan tehtäviä ovat muun muassa

- *hoitaa yhtiön juoksevaa hallintoa lain ja hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti (toimitusjohtajan yleistoimivalta)*
- *toteuttaa hallituksen hyväksymää strategiaa*

- *yhtiön liiketoimintojen suunnittelu, johtaminen ja valvonta*
- *yhtiön ylempien elinten, kuten hallituksen toimintojen valmistelu, esittely ja päätösten täytäntöönpano*
- *pitää hallituksen puheenjohtaja hyvin informoituna tytäryhtiön päivittäistilanteesta*
- *yhtiön muun kuin hallituksen päätösvallassa olevan henkilöstön palvelukseen ottaminen*
- *tavanomaisten hankinta- ja asiakassopimusten tekemisestä huolehtiminen*
- *huolehtia osaltaan siitä, että hallituksen puheenjohtaja on jäljempänä kohdassa 11.1 luetelluista asioista hankkinut ennen yhtiön sisäistä päätöksentekoa riittävän ajoissa konsernijohdon ennakkokäsityksen*
- *päättää hallituksen valtuuttamana tai kiireellisissä tapauksissa yhtiön toiminnan laajuuteen ja laajuuteen nähden epätavallisista ja laajakantoisista toimenpiteistä sekä raportoida niistä niin pian kuin se on mahdollista hallitukselle (ja konsernijohdolle)*
- *vastata yhtiön kirjanpidon ja varainhoidon järjestämisestä lainmukaisella ja luotettavalla tavalla*
- *huolehtia siitä, että yhtiön kaupparekisteritiedot ovat ajan tasalla*
- *huolehtia siitä, että yhtiön osake- ja osakasluettelot ovat ajan tasalla*
- *huolehtia siitä, että yhtiölle otetaan toimitusjohtajaa ja hallitusta koskevat vastuuvakuutukset*
- *edustaa yhtiötä tehtäviinsä kuuluissa asioissa.*

5.2 Nimittäminen

Hallitus nimittää toimitusjohtajan ja tarvittaessa hänen sijaisensa. Toimitusjohtajalta ja hänen sijaiseltaan on ennen nimitystä saatava kirjallinen suostumus tehtävään. Yhtiön hallituksen puheenjohtajan on hankittava kunnan konsernijohdon ennakkokäsitys tytäryhtiön toimitusjohtajan valintaan ja palkkaukseen sekä mahdollisen tulospalkkiojärjestelmän käyttöönottoon tai sen muutokseen.

Suositus

Hallitus nimittää toimitusjohtajan ja tarvittaessa hänen sijaisensa.

Yhtiön hallituksen puheenjohtajan on hankittava kunnan konsernijohdon ennakkokäsitys tytäryhtiön toimitusjohtajan ja hänen sijaisensa valitaan ja palkkaukseen sekä mahdollisen tulospalkkiojärjestelmän käyttöönottoon tai sen muutokseen. Yhtiön toimitusjohtajalta ja hänen sijaiseltaan on saatava ennen nimitystä kirjallinen suostumus tehtävään.

5.3 Toimitusjohtajasopimus

Toimitusjohtajan asema yhtiössä edellyttää, että toimitusjohtajan toimisuhteen ehdot määritellään kirjallisessa sopimuksessa, jonka hallitus hyväksyy. Ennen toimitusjohtajasopimuksen hyväksyntää on yhtiön hallituksen puheenjohtajan hankittava kunnan konsernijohdon ennakkokäsitys toimitusjohtajasopimukseen. Perusteltua on, että kunnan konsernihallinto on laatinut yhtenevät ohjeet toimitusjohtajasopimuksessa käsiteltävistä asioista ja sen ehdoista. Tämän suosituksen liitteenä nro 5 on malli toimitusjohtajasopimuksesta. Toimitusjohtajasopimuksen mukaiset taloudelliset etuudet selostetaan suosituksen kohdan 7.4 mukaisesti.

Suositus

Toimitusjohtajan palvelussuhteen keskeisistä ehdoista on laadittava yhtiön ja toimitusjohtajan välillä kirjallinen toimitusjohtajasopimus, jonka hallitus hyväksyy. Hallituksen puolesta sopimuksen allekirjoittaa hallituksen puheenjohtaja. Ennen

toimitusjohtajasopimuksen hyväksyntää on yhtiön hallituksen puheenjohtajan hankittava kunnan konsernijohdon ennakkokäsitys toimitusjohtajasopimukseen.

Tämän suosituksen liitteenä nro 5 on malli toimitusjohtajasopimuksesta.

Toimitusjohtajasopimuksen mukaiset taloudelliset etuudet selostetaan suosituksen kohdan 7.4 mukaisesti.

5.4

Toimitusjohtajasta ilmoitettavat tiedot

Toimitusjohtajasta on ilmoitetaan nimityksen yhteydessä samat tiedot kuin hallituksen jäsenistä. Tiedot on annettava myös konsernihallinnolle tai sen määräämälle. Lisäksi toimitusjohtajan tulee ilmoittaa sivutoimensa hallituksen hyväksyttäväksi ja omat ja lähiomaisen omistukset muissa yhtiöissä ja muut seikat, mikäli omistuksella voi olla merkitystä tehtävien hoitamisen kannalta. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös olennaisia muutoksia mainituissa seikoissa.

Suositus

Yhtiön hallituksen on ilmoitettava toimintakertomuksessa tai muussa vastaavassa kertomuksessa toimitusjohtajasta samat tiedot kuin hallituksen jäsenistä.

Lisäksi toimitusjohtajan tulee ilmoittaa sivutoimensa hallituksen hyväksyttäväksi ja omat ja lähiomaisen omistukset muissa yhtiöissä ja muut seikat, mikäli omistuksella voi olla merkitystä tehtävien hoitamisen kannalta.

Ilmoitusvelvollisuus koskee myös olennaisia muutoksia mainituissa seikoissa.

5.5

Toimitusjohtaja ja hallituksen puheenjohtaja

Toimitusjohtajaa ei tule valita hallituksen puheenjohtajaksi tai jäseneksi, koska hallituksen velvollisuutena on valvoa toimitusjohtajaa.

Yhtiön on pyrittävä jakamaan toimitusjohtajan ja hallituksen puheenjohtajan vastualueet selkeästi erillisellä hallituksen työjärjestyksellä.

Suositus

Toimitusjohtajaa ei tule valita hallituksen puheenjohtajaksi, koska hallituksen tehtävä on valvoa toimitusjohtajaa. Yhtiön on pyrittävä jakamaan toimitusjohtajan ja hallituksen puheenjohtajan vastualueet selkeästi erillisellä työjärjestyksellä. Tämän suosituksen liitteenä nro 4 on hallituksen työjärjestysmalli.

6.

Muu johto

6.1

Yleistä

Yhtiön operatiivinen johtaminen tapahtuu yhtiössä hyväksytyn johtoorganisaation mukaisesti. Johdon organisaatio on tärkeä osa yhtiön hallinnointi- ja ohjausjärjestelmää. Organisaatioon kuuluu usein myös johtoryhmä, jonka tehtävänä on avustaa toimitusjohtajaa hänen tehtävässään. Johtoryhmällä ei ole virallista yhtiöoikeudellista asemaa, mutta sillä on tosiasiallisesti merkityksellinen asema yhtiön johdon organisaatiossa.

Muulla johdolla tarkoitetaan yhtiön johtoryhmän jäseniä tai mikäli yhtiössä ei ole johtoryhmää, yhtiön määrittelemiä johtoon kuuluvia henkilöitä.

6.2 Johdon organisaatio

Yhtiön on selostettava johdon organisaatio toimintakertomuksessa tai muussa vastaavassa kertomuksessa. Mikäli yhtiössä on johtoryhmä, yhtiön on selostettava johtoryhmän kokoonpano, tehtävät sekä jäsenten vastuualueet. Johdon organisaatiota koskevassa selostuksessa on tuotava esille johdon toiminnan operatiivinen luonne, erotukseksi yhtiön juridisista toimielimistä. Johtoryhmällä tarkoitetaan yhtiön johtoryhmää tai sitä vastaavaa ryhmää, joka kokoontuu säännöllisesti. Johtoryhmään kuuluvat usein miten yhtiön operatiivisen liiketoiminnan johtajat.

Johtoryhmän pääasiallinen tehtävä on avustaa toimitusjohtajaa päätöksenteon valmistelussa ja päätöksenteossa. Johtoryhmällä ei ole virallista yhtiöoikeudellista asemaa, vaan johtoryhmän valta ja vastuu ovat toimitusjohtajan valtaa ja vastuuta. Johtoryhmän päätökseksi tulee toimitusjohtajan mielipide.

Suositus

Yhtiön on selostettava toimintakertomuksessa tai muussa vastaavassa kertomuksessa johdon organisaatio. Mikäli yhtiössä on johtoryhmä, yhtiön on selostettava johtoryhmän kokoonpano, tehtävät sekä jäsenten vastuualueet.

Yhtiön on ilmoitettava toimintakertomuksessa tai muussa vastaavassa kertomuksessaan johtoryhmän jäsenistä samat henkilö- ja omistustiedot kuin hallituksen jäsenistä.

Johtoryhmän pääasiallinen tehtävä on avustaa toimitusjohtajaa päätöksensuostelussa ja päätöksenteossa. Johtoryhmän päätökseksi tulee toimitusjohtajan mielipide.

7. Palkkiot ja palkitseminen

Toimiva palkitsemisjärjestelmä on olennainen väline hyvän hallinnon toteuttamiseksi. Palkitsemisjärjestelmän avulla pyritään lisäämään yhtiön hallituksen, toimitusjohtajan ja muun johdon motivaatiota toimia yhtiön ja sen osakkeenomistajien edun ja tavoitteiden mukaisesti. Palkitsemisjärjestelmään kuuluvat peruspalkkauksen lisäksi muun muassa yhtiön tuloksen kehitykseen sidotut palkitsemisjärjestelmät ja eläkejärjestelyt.

7.1 Hallitusten jäsenten palkkiot

Hallitusten jäsenten palkkioista päättää yhtiökokous.

Hallituksen puheenjohtajalle ja jäsenille maksetaan palkkiota.

Hallituksen jäsenten kokous- ja vuosipalkkiot *määräytyvät kunnan konsernijohdon hyväksymien yleisperusteiden mukaisesti*. Hallituksen puheenjohtajalle, varapuheenjohtajalle ja jäsenelle voidaan maksaa vuosipalkkioita, jos liiketoiminnan laatu ja laajuus sitä edellyttävät.

Mikäli hallituksen jäsenelle maksetaan edellä mainitun hallituspalkkion lisäksi palkkiota myös muulla perusteella, niistä on aina ilmoitettava hallitukselle ja ne on kirjattava hallituksen pöytäkirjaan.

Hallituksen jäsenet eivät voi pääsääntöisesti olla osallisena tulospalkkio- tai muissa vastaavissa järjestelmissä.

Suositus

Yhtiökokouksessa kunnan edustajan ottaessa kantaa ja päättäessä hallituksen jäsenen kokous- ja vuosipalkkiosta on otettava huomioon kunnan konsernijohton hyväksymät kokous- ja vuosipalkkioiden yleiset määräytymisperusteet.

Hallituksen jäsenet eivät voi pääsääntöisesti olla osallisena tulospalkkio- tai muissa vastaavissa järjestelmissä.

Mikäli hallituksen jäsenelle maksetaan edellä mainittujen kokous- ja vuosipalkkioiden lisäksi palkkiota myös muulla perusteella, niistä on aina ilmoitettava hallitukselle ja ne on kirjattava hallituksen pöytäkirjaan.

7.2

Toimitusjohtajan ja muun johdon palkitseminen

Tulospalkkio ja muiden yhtiön sisäisten palkitsemisjärjestelmien kehittäminen on yhtiön hallituksen vastuulla.

Yhtiön hallitus päättää toimitusjohtajan palkitsemisesta.

Yhtiön on määriteltävä, mikä elin päättää muun johdon palkitsemisesta. Yleensä on luontevaa, että henkilön palkitsemisesta päättää hänet nimittänyt henkilö. Palkitsemisasioiden valmistelu on mahdollista osoittaa hallituksen mahdollisen palkitsemisvaliokunnan tehtäväksi.

Kunnan konsernijohto seuraa ja luo yhtenäisiä periaatteita noudatettavaksi tytäryhtiöiden toimitusjohtajien palkkauksessa ja muiden etujen myöntämisessä.

Yhtiön hallituksen puheenjohtajan on hankittava kunnan konsernijohton ennakkokäsitys tytäryhtiön toimitusjohtajan palkkaukseen sekä mahdollisen tulospalkkiojärjestelmän käyttöönottoon tai sen muutokseen ennen päätöksentekoa.

Suositus

Tulospalkkio ja muiden yhtiön sisäisten palkitsemisjärjestelmien kehittäminen on yhtiön hallituksen vastuulla. Yhtiön hallitus päättää toimitusjohtajan palkitsemisesta. Yhtiön hallituksen puheenjohtajan on hankittava kunnan konsernijohton ennakkokäsitys tytäryhtiön toimitusjohtajan palkkaukseen sekä mahdollisen tulospalkkiojärjestelmän käyttöönottoon tai sen muutokseen ennen päätöksentekoa.

Yhtiön toimitusjohtajan palkitsemisjärjestelmässä ei käytetä osake - tai osakeperusteista palkitsemista.

7.3

Palkitsemisjärjestelmä ja palkitsemista koskevat periaatteet sekä palkkoja ja palkkioita koskevien tietojen ilmoittaminen

Yhtiön hallituksen on toimintakertomuksessa tai sitä vastaavassa muussa kertomuksessa selostettava yhtiön toimitusjohtajalle ja muulle johdolle suunnatun palkitsemisjärjestelmän periaatteet ja päätöksentekojärjestys sekä mahdollisen lisäeläkejärjestelmä.

Palkitsemisjärjestelmästä ja sen periaatteesta saatavien tietojen perusteella osakkeenomistajat voivat arvioida järjestelmän kannustavuutta yhtiön tuloksen ja omistaja-arvon kasvattamisen näkökulmasta.

Yhtiön hallituksen on selostettava yhtiön toimitusjohtajalle ja henkilöstölle maksettujen tulospalkkojen tai palkkioiden määrä sekä palkitsemisen perusteet toimintakertomuksessaan tai sitä vastaavassa muussa kertomuksessa.

Suositus

Yhtiön hallituksen on selostettava yhtiön toimitusjohtajalle ja muulle henkilöstölle suunnatun palkitsemisjärjestelmän periaatteet ja päätöksentekojärjestys sekä mahdolliset lisäeläkejärjestelmät ja yhtiön toimitusjohtajalle ja henkilöstölle viimeisellä tilikaudella maksettujen tulospalkkojen ja – palkkioiden määrä ja palkitsemisen perusteet toimintakertomuksessa tai sitä vastaavassa muussa kertomuksessa.

Toimintakertomuksessa tai muussa vastaavassa kertomuksessa on myös mainittava mikäli tulospalkkiota ei ole maksettu.

Hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle ja toimitusjohtajan sijaiselle viimeksi päättyneen tilikauden aikana maksettujen palkkojen ja palkkioiden sekä luontaisetujen yhteismäärä on ilmoitettava yhtiön tilinpäätöksessä.

7.4

Toimisuhdetta koskevat tiedot

Toimitusjohtajan merkittävän aseman vuoksi on tärkeää, että osakkeenomistajat saavat yksityiskohtaista tietoa hänen taloudellisista etuuksistaan. Tietojen avulla osakkeenomistajat voivat arvioida toimitusjohtajan palkitsemisen määrää ja sisältöä suhteessa hänelle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen.

Suositus

Yhtiön hallituksen on selostettava toimintakertomuksessa tai muussa vastaavassa kertomuksessa seuraavat toimitusjohtajan toimisuhteeseen kuuluvat taloudelliset edut:

- *palkat ja muut etuudet tilikaudelta*
- *eläkeikä ja eläkkeen määräytymisperusteet*
- *irtisanomisaikaa, irtisanomisajan palkkaa ja muita mahdollisia irtisanomisen perusteella saatavia korvauksia koskevat ehdot.*

Yhtiön toimitusjohtajan palkitsemisjärjestelmään ei suositella osake - tai osakeperusteista palkitsemista, minkä vuoksi sitä ole mainittu tässä kohdassa erikseen.

8.

Valvonnan järjestäminen ja riskien hallinta

8.1

Raportointi

Toiminnan ja sen tehokkuuden edellytyksenä on, että toiminnan suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi ja sisäisen valvonnan toteuttamiseksi, on käytettävissä riittävät ja kattavat tiedot. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta tulee saada olennaiseksi osaksi toiminnan johtamista, suunnittelua, päätöksentekoa, seurantaa ja valvontaa. Toiminnan ohjaamiseen ja valvontaan tarvitaan tietoja taloudesta, toiminnasta, niihin liittyvistä poikkeamista sekä säännösten ja päätösten noudattamisesta. Organisaation ulkopuolelta kerätään tietoja toimintaympäristöstä sekä ulkoisista tapahtumista ja olosuhteista.

Raportointi tavoitteiden toteutumisesta ja toiminnasta on tärkeä johdon työväline.

Raportoinnissa olennaista on tiedon laatu. Tiedon tulee olla luotettavaa, olennaista, ajantasaista ja oikeassa muodossa. Tiedon laatuun vaikuttavat tiedon soveltuvuus tarkoitukseensa, tiedon tuoreus, tiedon oikeellisuus ja saatavuus.

Yhtiön hallituksen on huolehdittava siitä, että yhtiössä on toimiva johtamisjärjestelmä ja säännöllinen raportointi, joka on oikeassa suhteessa liiketoiminnan laa-

tuun ja laajuuteen. Konsernijohto voi antaa yleisohjeen raportoinnin järjestämisestä kuntakonserniin kuuluvissa yhtiöissä, mutta se ei poista yhtiön hallituksen vastuuta asian järjestämisessä.

Suositus

Yhtiön hallituksen on huolehdittava, että yhtiössä on säännöllinen raportointi tavoitteiden toteutumisesta ja toiminnasta, joka on oikeassa suhteessa liiketoiminnan laatuun ja laajuuteen. Mahdolliset poikkeamiset ja sen syyt kuntakonsernin antamasta raportoinnin järjestämisen ja toteuttamisen yleisohjeesta on erikseen kirjallisesti ilmoitettava konsernijohtolle tai sen määräämälle taholle.

8.2

Sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan toimintaperiaatteet

8.2.1 Sisäinen valvonta

Sisäisen valvonnan näkökulma on organisaation johdon näkökulma. Sisäinen valvonta on osa johtamista. Sisäisen valvonnan tavoitteena on omalta osaltaan varmistaa muun muassa, että yhtiön toiminta on tehokasta ja tuloksellista, informaatio luotettavaa ja että säännöksiä ja toimintaperiaatteita noudatetaan.

Yhtiön hallitus huolehtii siitä, että yhtiössä on määritelty sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet ja menettelyt osaksi johtamista ja päätöksentekoa. Yhtiön hallitus on velvollinen seuraamaan valvonnan toimivuutta. Hallituksen tulee säännöllisesti arvioida yhtiön sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan tehokkuutta ja raportoida kehityksestä vuosittain konsernijohtolle tai sen erikseen määräämälle taholle. Hyvin järjestetyssä hallinnossa valvonta toteutuu osana päivittäistehtäviä ja toimintaprosesseja. Valvonta on riittävää, kun toiminta on organisoitu siten, että se tuottaa kohtuullisen varmuuden tavoitteiden saavuttamisesta, toiminnan lainmukaisuudesta, varojen turvaamisesta sekä toiminnallisen ja taloudellisen informaation oikeellisuudesta ja luotettavuudesta.

Yhtiön hallituksen on määriteltävä yhtiön koko ja toiminnan laajuus huomioon ottaen periaatteet, joiden mukaan yhtiön sisäinen valvonta järjestetään.

Hallituksen tulee valvoa, että toimitusjohtaja hoitaa yhtiön juoksevan hallinnon lain ja hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti.

Yhtiön toimitusjohtajan on huolehdittava riittävän ja toimivan sisäisen valvonnan toteuttamisesta ja ylläpitämisestä sekä toimivuuden varmistamisesta

Konsernijohto voi antaa yleisohjeen sisäisen valvonnan järjestämisen periaatteista kuntakonserniin kuuluvissa yhtiöissä, mutta se ei poista tytäryhtiön hallituksen vastuuta asian järjestämisessä.

Sisäisellä tarkastuksella voidaan tehostaa hallitukselle kuuluvan valvontavelvollisuuden hoitamista.

Suositus

Yhtiön hallituksen on määriteltävä sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet. Yhtiön toimitusjohtajan on huolehdittava riittävän ja toimivan sisäisen valvonnan toteuttamisesta ja ylläpitämisestä sekä toimivuuden varmistamisesta. Mahdolliset poikkeamiset ja sen syyt kuntakonsernin antamasta sisäisen valvonnan järjestämisen ja toteuttamisen yleisohjeesta on erikseen kirjallisesti ilmoitettava konsernijohtolle tai sen määräämälle taholle.

8.2.2. Konsernivalvonta

Konsernivalvonnan kohdealueita ovat erityisesti konserniyhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi. Tätä tehtävää varten konserniohjeessa tai sen liitteessä taikka erillisessä ohjeessa tulisi vahvistaa tunnusluvut ja mittarit, joilla tytäryhtiöiden toiminnan kannattavuutta, vaikuttavuutta ja talouden tilaa kuntakonsernissa arvioidaan. Konsernivalvonnassa seurataan myös valtuuston tytäryhtiöiden toiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä konserniohjeen noudattamista. Konsernivalvonnassa seurataan erityisesti riskienhallintajärjestelmien toimivuutta konserniyhtiöissä.

Konsernivalvonnasta vastaa kunnan konsernijohto. Konsernijohto voi käyttää konsernivalvonnassa apunaan kunnan toimialajohtoa, kunnan sisäisen tarkastuksen yksikköä tai erikseen konserniyhtiöiden toiminnan ja talouden seurantaan, analysointiin ja raportointiin valittua henkilöä (*controller*). Controllerin tehtäviin voi kuulua neuvonnalla sekä havaintoja ja toimenpide-ehdotusten esittämisellä varmistaa ja edistää kuntakonsernin talouden ja toiminnan ohjaus- ja raportointijärjestelmien ja -menettelyiden toimivuutta. Keskitetyllä Controller – toiminnalla voidaan ohjata, sovittaa yhteen ja kehittää sisäisen valvonnan järjestämistä sekä kuntakonsernin talouden ja tuloksellisuuden raportointia ja arviointitoimintaa.

Suositus

Konsernivalvonnasta vastaa kunnan konsernijohto. Konsernivalvonnan kohdealueita ovat erityisesti konserniyhtiöiden toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi. Tätä tehtävää varten konserniohjeessa tai sen liitteessä taikka erillisessä ohjeessa vahvistetaan tunnusluvut ja mittarit, joilla tytäryhtiöiden toiminnan kannattavuutta, vaikuttavuutta ja talouden tilaa kuntakonsernissa arvioidaan. Konsernivalvonnassa seurataan myös valtuuston tytäryhtiöiden toiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä konserniohjeen noudattamista. Konsernivalvonnassa seurataan erityisesti riskienhallintajärjestelmien toimivuutta konserniyhtiöissä.

8.3 Riskien hallinta

Riskien hallinnalla varmistetaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista puuttamalla tavoitteita uhkaaviin tekijöihin jo ennakolta. Riskien hallinta on osa hyvää johtamista, toiminnan ohjausta ja palveluiden laadun varmistamista sekä valvontajärjestelmää.

Riski on mahdollinen sisäinen tai ulkoinen tapahtuma tai tapahtumaketju, joka voi vaarantaa strategisten, toiminnallisten tai taloudellisten tavoitteiden saavuttamisen lyhyellä tai pitkällä aikavälillä tai uhata organisaation mainetta. Riskit voivat uhata myös toiminnan lainmukaisuutta, omaisuutta ja varoja sekä toiminnallisen ja taloudellisen informaation oikeellisuutta ja luotettavuutta. Riskienhallinnan on katettava kaikki olennaiset toimintaympäristöön ja toimintaan liittyvät riskit. Riskit voivat muun muassa liittyä toimivallan ja vastuiden epäselvyyksiin, puutteisiin päätösten toimenpanossa ja dokumentoinnissa, henkilöstöresurssien kohdentamiseen, osaamiseen, osaamisen kehittämiseen, motivaatioon ja mahdollisiin väärinkäytöksiin, poikkeamiseen asetetuista strategiatavoitteista, taloushallinnossa ja maksuliikenteessä oleviin puutteisiin, hankintaan koskevien ohjeiden laiminlyöntiin, tietojärjestelmien toimivuuteen ja tietoturvaan, ympäristöasioihin sekä tiedon oikeellisuuteen ja tiedonkulkuun.

Riskien hallinnan avulla pyritään varmistamaan, että yhtiön liiketoimintaan vaikuttavat riskit tunnistetaan, niitä arvioidaan, hallinnan menettelyt määritellään ja niiden tehokkuutta seurataan.

Riskienhallinnasta päättäessä johto ottaa kantaa siihen, miten suuria riskejä ollaan valmiita ottamaan ja miten suuria menetyksiä organisaatio pystyy kestämään. Tämä edellyttää organisaation riskien todennäköisyyden ja vakavuuden, riskirajojen, riskinottohalukkuuden ja riskinkantokyvyn arviointia ja määrittelyä. Nämä ratkaisut vaikuttavat siihen millaisiin riskien hallintatoimenpiteisiin ryhdytään. Toimiva riskien hallinta edellyttää siis riskien hallinnan periaatteiden määrittelemistä. Johtamisen, toiminnan ja talouden suunnittelun sekä päätöksenteon menettelyt sekä sisäisen valvonnan menetelmät ja toimet, joilla pyritään toiminnallisten riskien ennalta ehkäisyyn tai havaitsemiseen ovat osa riskienhallintaa. Osa riskienhallinnasta, poikkeamien havaitsemisesta toteutuu toimintaprosesseihin sisällytettävänä päivittäisinä valvontatoimenpiteinä, korjaavina toimenpiteinä ja niiden toteutuksen valvontana.

Yhtiön toiminnan arvioimiseksi on tärkeää, että riskien hallinnasta annetaan riittävästi tietoa konsernijohdolle tai sen määräämälle. Riskienhallinnan raportointi tulee kytkeä osaksi toiminnan ja talouden säännöllistä seuranta- ja raportointia. Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laadinnasta edellyttää, että toimintakertomus sisältää arvion merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä selonteon konsernivalvonnasta.

Yhtiön hallituksen on huolehdittava siitä, että yhtiön toimintaan liittyvät riskit tunnistetaan, arvioidaan ja niitä hallinnan tehokkuutta seurataan. Kokonaisvastuu yhtiön riskien hallinnasta kuuluu yhtiön hallitukselle. Sisäisen tarkastus ja tilintarkastajat arvioivat prosesseja, joilla organisaatiossa varmistetaan, että merkittävät riskit on ymmärretty ja että niitä hallitaan asianmukaisesti. Konsernijohto voi antaa yleisohjeen riskienhallinnan järjestämisestä ja määrittellä suhtautumista riskeihin kuntakonserniin kuuluvissa yhtiöissä, mutta se ei poista yhtiön hallituksen vastuuta asian järjestämisessä.

Suositus

Yhtiön hallituksen on selostettava toimintakertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa hallituksen tietoon tulleita merkittävämpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä sekä periaatteet, joiden mukaan riskienhallinta on järjestetty. Mahdolliset poikkeamiset ja sen syyt kuntakonsernin antamasta riskien hallinnan järjestämisen ja toteuttamisen yleisohjeesta on erikseen kirjallisesti ilmoitettava konsernijohdolle tai sen määräämälle taholle.

8.4 Sisäinen tarkastus

Sisäisellä tarkastuksella voidaan tehostaa hallitukselle kuuluvan valvontavelvollisuuden hoitamista. Sisäinen tarkastus on tarkastuskohteesta riippumatonta arviointi-, varmistus ja konsultointitoimintaa, jonka tarkoitus on tuottaa lisäarvo organisaatiolle ja parantaa sen laatua. Sisäisen tarkastuksen päämääränä on edistää sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa sekä tukea yhtiötä sen tavoitteiden saavuttamisessa. Sisäinen tarkastus arvioi yhtiön sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan riittävyttä ja tehokkuutta. Tarkastusraporteissaan sisäinen tarkastus antaa tarvittaessa suosituksia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämiseksi. Sisäinen tarkastus ei osallistu päätöksentekoon eikä päätösten täytäntöönpanoon.

Yhtiön sisäisen tarkastuksen organisointi ja työskentelytavat ovat riippuvaisia muun muassa yhtiön harjoittaman liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta, henkilökunnan määrästä, toimintaympäristön muutoksesta, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehokkuudesta sekä muista vastaavista tekijöistä.

Yhtiön tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö ei voi suorittaa sisäistä tarkastusta yhtiön hallituksen toimeksiannosta, koska tilintarkastuksen ja sisäisen tarkastuksen tulee olla riippumattomia toisistaan.

Hallituksen on huolehdittava siitä, että yhtiön sisäinen tarkastus on liiketoiminnan luonteen perusteella asianmukaisesti järjestetty ja se on oikeassa suhteessa liiketoiminnan laatuun ja laajuuteen nähden. Sisäisen tarkastuksen järjestämistarpeeseen vaikuttaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehokkuus. Konsernijohto voi antaa yleisohjeita sisäisen tarkastuksen periaatteista ja järjestämisestä kuntakonserniin kuuluvissa yhtiöissä, mutta se ei poista kunkin yhtiön hallituksen vastuuta asian järjestämisessä.

Suositus

Yhtiön hallituksen on huolehdittava siitä, että yhtiön sisäinen tarkastus on liiketoiminnan luonteen perusteella asianmukaisesti järjestetty ja se on oikeassa suhteessa liiketoiminnan laatuun ja laajuuteen nähden.

Mahdolliset poikkeamiset ja sen syyt kuntakonsernin mahdollisesti antamasta sisäisen tarkastuksen järjestämisen ja toteuttamisen yleisohjeesta on erikseen kirjallisesti ilmoitettava konsernijohtolle tai sen määräämälle taholle.

9. Tilintarkastus

9.1 Yleistä

Tilintarkastajalla on tärkeä asema osakkeenomistajan asettamana tarkastuselimenä. Tilintarkastuksen avulla osakkeenomistajat saavat toimivasta johdosta ja muusta yhtiön organisaatiosta riippumattoman lausunnon siitä, miten yhtiön tilinpäätös ja toimintakertomus on laadittu sekä yhtiön kirjanpito ja hallinto hoidettu. Hallinnon tarkastus on laillisuustarkastusta eikä tarkoituksenmukaisuustarkastusta, joten tilintarkastuksessa ei oteta kantaa liiketoiminnallisiin päätöksiin. Tilintarkastajan valitsee yhtiökokous.

Kuntalain 72 §:n mukaan valtuusto valitsee toimikauttaan vastaavien hallinnon ja talouden tarkastamista varten yhden tai useamman tilintarkastajan *kunnan tilintarkastajaksi*. Kunnan tilintarkastajan tulee olla julkishallinnon ja - talouden tilintarkastuslautakunnan hyväksymä (JHTT- tarkastaja) tai yhteisö (JHTT- yhteisö). Yhteisön on määrättävä vastuunalaiseksi tilintarkastajaksi JHTT- tilintarkastaja. Kuntalain 71 §:n mukaan valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien kunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Kunnan tarkastuslautakunnan valtuustolle valmisteltaviin asioihin kuuluu kunnan tilintarkastajan valinta.

Kuntakonserniin kuuluvien *tytäryhteisöjen tilintarkastus* on perusteltua kilpailuttaa tarkastuslautakunnan toimesta samanaikaisesti kunnan tilintarkastuspalveluiden kilpailuttamisen yhteydessä vastaavaksi ajanjaksoksi. Tarkastuslautakunnan toiminta tarjouskilpailun järjestäjänä koko kuntakonsernin puolesta perustuu tarkastuslautakunnan tehtäväalueen laajentamiseen kuntalain muutoksessa (27.4.2007/519) käsittämään kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta huolehtimisen. Lain perustelujen mukaan yhteensovittaminen voi tarkoittaa kuntakonsernin tilintarkastuspalveluiden kilpailuttamisen järjestämistä koskien muun muassa tarjouspyyntöä, tarjousvertailua ja tilintarkastajaehdokkaiden nimeämistä konserniyhteisöihin. Tarkastuslautakunnan toiminta mainituissa valmistelutehtävissä tytäryhtiöiden puolesta edellyttää tytäryhtiön valtuutusta. Valtuutus voidaan antaa tytäryhtiön sitoumuksessa konserniohjeen noudattamista koskien määräystä tilintarkastuspalveluiden kilpailuttamisesta keskitetysti kunta konsernissa. Mahdollista myös on, että valtuutus annetaan tytäryhtiön hallituksen erillisellä päätöksellä.

Tytäryhtiö toimii hankintayksikkönä tilintarkastajan valinnassa. Valintapäätöksen tekee tytäryhtiön yhtiökokous yhtiöjärjestyksessä määräytyksi toimikaudeksi. Tytäryhtiö ei ole oikeudellisesti sidottu noudattamaan kunnan tarkastuslautakunnan

esitystä. Tarkastuslautakunnan valmistelu on siten luonteeltaan omistajaohjausta, jota tytäryhtiö on omin päätöksin sitoutunut noudattamaan.

Tarkastuslautakunta nimeää tilintarkastajaehdokkaan kuntakonsernin tytäryhtiöön ja yhtiökokous valitsee tilintarkastajan. Tarkastuslautakunta antaa yhtiökokousedustajalle ohjeen tilintarkastajan valinnasta ja tytäryhtiön yhtiökokous valitsee yhtiön tilintarkastajan.

Kunnan tytäryhtiöön voidaan vuosille 2009- 2012 edelleen valita vastuulliseksi tilintarkastajaksi JHTT- tarkastaja KHT tai HTM-tarkastajan sijasta. Menettely poikkeaa siitä, mitä tilintarkastuslain 7§:ssä säädetään JHTT- tilintarkastajan oikeudesta toimia tilintarkastajana kunnan tytäryhtiössä vain KHT tai HTM- tilintarkastajan lisäksi. Poikkeuksesta on säädetty tilintarkastuslain (459/2007) siirtymäsäännöksessä (57,4§).

Vuoden 2012 jälkeen JHTT tilintarkastaja voi toimia kunnan tytäryhteisössä toisena tarkastajana KHT tai HTM-tarkastajan lisäksi. Mikäli valitaan yksi tarkastaja, niin JHTT- tarkastaja voi toimia vain avustavana tarkastajana KHT tai HTM-tarkastajan lisäksi.

Kuntalaissa ei edellytetä kunnan vastuullisen tilintarkastajan valitsemista tytäryhtiöön toisin, kuin tilintarkastuslaissa (6,2§), jossa tytäryrityksen tilintarkastajaksi on valittava vähintään yksi emoyrityksen tilintarkastaja. Konsernitarkastuksen yhtenäisyyden kannalta on kuitenkin perusteltua, että kunnan tytäryhtiöihin valitaan mahdollisuuksien mukaan kunnan tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö. Kuntaliitto on 6.10.2008 antanut tarkempia ohjeita ja malleja kunnan ja tilintarkastuspalveluiden kilpailuttamisesta valtuustokaudelle 2009- 2012.

Tilintarkastajan tarkastuskertomus on käsiteltävä hallituksessa ja käsittely on kirjattava pöytäkirjaan. Jos tilintarkastaja on esittänyt hallitukselle, toimitusjohtajalle tai muulle vastuuvolliselle huomautuksen seikoista, jota ei esitetä tilintarkastuskertomuksessa, on huomautukset kirjattava pöytäkirjaan.

Kunnanhallitus voi omistajana ominaisuudessa tarvittaessa teettää osakeyhtiölain säännöksiin mukaisesti eritystarkastuksen yhtiön hallinnosta ja kirjanpidosta tietyltä ajanjaksolta tai tietyistä toimenpiteistä tai seikoista.

Kunnan tarkastuslautakunnan ja kunnan tilintarkastajan tiedonsaantioikeus on määritelty kuntalain 74 §:ssä. Tarkastuslautakunnalla ja kunnan tilintarkastajalla on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada kunnan viranomaisilta tietoja ja nähtäväkseen asiakirjoja, joita tarkastuslautakunta tai kunnan tilintarkastaja pitää tarpeellisena tarkastustehtävän hoitamiseksi. Tietojensaantioikeus koskee vain kunnan viranomaisilla olevia tietoja. Tarkastuslautakunnan yksittäisellä jäsenellä ei ole oikeutta saada salassa pidettäviä tietoja kunnan muilta viranomaisilta muutoin kuin tarkastuslautakunnan tekemän päätöksen perusteella.

Tarkastuslautakunnalla eikä kunnan tilintarkastajalla ole kuntalakiin perustuvaa oikeutta saada tietoja kuntakonserniin kuulualta osakeyhtiöltä suoraan. Mahdollinen tietojen saanti voi kuitenkin perustua vapaaehtoisuuteen tai kunnan omistajavallan käyttöön.

Kunnan tilintarkastajan tiedonsaanti voidaan varmistaa sillä tavoin, että kunnan tilintarkastaja toimii ainakin kunnan merkittävien tytäryhtiöiden tilintarkastajana.

Kuntalain 73 §:n mukaan kunnan tilintarkastajan tehtävänä on tarkistaa muun muassa onko kunnan tilinpäätös ja siihen kuuluva konsernitilinpäätös laadittu tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti sekä antavatko ne oikeat ja riittävät tiedot tilikauden toiminnasta, taloudesta, taloudellisesta kehityksestä ja taloudellisista vastuista ja onko kunnan sisäinen valvonta ja konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti.

Kunnan tilintarkastajan tarkastusoikeus ei ulotu tytäryhteisöjen tilintarkastustietojen luotettavuuden tarkistamiseen, jollei tilintarkastaja ole samalla tytäryhteisön tilintarkastaja. Kunnan tilintarkastajan tehtävänä on tarkastaa, että tarvittavat tiedot kuntakonserniin kuuluvasta yhteisöstä on viety oikein konsernitilinpäätökseen.

Suositus

Jotta kuntakonsernin tilintarkastus olisi riittävän kattavaa, perusteltua on, että kunnan tilintarkastaja toimisi ainakin kuntakonserniin kuuluvien merkittävien tytäryhtiöiden tilintarkastajana. Kunnan tarkastuslautakunnan tulee arvioida edellä mainittu seikka ja ottaa se tarvittaessa etukäteen huomioon kunnan ja kuntakonserniin kuuluvien yhtiöiden tilintarkastusta koskevien palveluiden kilpailuttamista suunniteltaessa ja toteuttaessa.

9.2

Tilintarkastajan tehtävistä

Tilintarkastajan TTL:ssä säännelty toiminta voidaan jakaa kolmeen kokonaisuuteen eli lakisääteiseen tilintarkastukseen (ns. vuositilintarkastus), muihin lakiin tai asetukseen perustuviin tehtäviin sekä muuhun toimintaan, jota tilintarkastaja harjoittaa tässä ominaisuudessa. OYL:ssa on säännöksiä kahteen ensimmäiseen ryhmään kuuluvasta toiminnasta eli ns. vuositilintarkastuksesta sekä muista lakisääteisistä tehtävistä. Muita lakisääteisiä tehtäviä ovat esimerkiksi lausunnot osakepääoman maksamisesta sekä erilaiset selvitystilan, sulautumisen ja jakautumisen yhteydessä annettavat lausunnot. Osakeyhtiön tilintarkastajiin ja tilintarkastukseen sovelletaan ensisijaisesti erityislain asemassa olevaa OYL:a ja erityisesti sen 7 luvun säännöksiä, sikäli kun ne poikkeavat TTL:n säännöksistä tai täydentävät niitä sekä muilta osin TTL:a.

Lakisääteinen tilintarkastus käsittää yhtiön tilikauden kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen sekä hallinnon tarkastuksen.

Tilintarkastajan on annettava kultakin tilikaudelta päivätty ja allekirjoitettu tilintarkastuskertomus. Tilintarkastuskertomuksessa on yksilöitävä sen kohteena oleva tilinpäätös sekä ilmoitettava, mitä tilinpäätössäännöstä tilinpäätöksen laatimisessa on noudatettu.

TTL:n 15 §:n 2 momentissa on säädetty tilintarkastuskertomuksen sisältämistä lausunnoista.

Tilintarkastuskertomuksessa on oltava lausunto siitä:

1. antavatko tilinpäätös ja toimintakertomus noudatetun tilinpäätössäännösten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot yhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta sekä
2. ovatko tilikauden toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ristiriidattomia.

Lausunto on joko vakiomuotoinen eli puhdas, ehdollinen tai kielteinen. Ehdollinen lausunto annetaan silloin, kun vakiomuotoista lausuntoa ei voida antaa, mutta tilintarkastusta rajoittavat tekijät eivät ole niin merkittäviä, että ne edellyttäisivät kielteisen tai avoimen lausuman antamiseen.

Tilintarkastajan on huomautettava tilintarkastuskertomuksessa, jos yhtiön hallituksen, hallintoneuvoston jäsenen tai toimitusjohtaja tai muu vastuuvollinen on

- 1) syyllistynyt tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus yhtiötä kohtaan tai
- 2) rikkonut yhtiötä koskevia lakia tai yhtiöjärjestystä.

Tyhjentävää luetteloja niistä säännöksistä, joita tilintarkastajan tulisi valvoa, ei voida laatia. Valvottavat säännökset ovat osittain toimialakohtaisia. Hyvään tilintarkastukseen voidaan katsoa sisältyvän, että tilintarkastaja valvoo ainakin kirjanpitolainsäädännön, verosäännösten ja rikoslain kavallusta koskevien säännösten noudattamista. Tilintarkastajan tulisi ilmoittaa myös siitä, jos OYL 1 luvun 7 §:n mukaista yhdenvertaisuusperiaatetta on loukattu.

TTL ei enää edellytä sitä, että tilintarkastajan olisi lausuttava kaikista sellaisista asioista, jotka kuuluvat OYL:n mukaan varsinaisessa yhtiökokouksessa päätettäviin asioihin eikä asioiden käsittely yhtiökokouksessa tai esimerkiksi yhtiön johdon vastuun vuosittainen arviointi edellytä tilintarkastajan nimenomaista lausuntoa asiassa.

TTL ei enää siis edellytä, että tilintarkastuskertomuksessa olisi nimenomaisesti lausuttava tilinpäätöksen vahvistamisesta, tuloksen käsittelystä hallituksen esittämällä tavalla sekä vastuuvapaudesta.

Suosittelavaa on, että yhtiön ja tilintarkastajan välisessä tilintarkastusta koskevassa sopimuksessa edellytetään, että yhtiön tilintarkastaja on velvollinen tilintarkastuskertomuksessaan lausumaan edellä mainituista asioista, vaikka TTL ei siihen velvoita. Näin voidaan varmistaa se, että edellä mainitut seikat on riittävän yksityiskohtaisesti selvitetty tilintarkastuksen yhteydessä.

Tilintarkastuskertomus on luovutettava yhtiön hallitukselle viimeistään kaksi viikkoa ennen sitä kokousta, jossa tilinpäätös on esitettävä vahvistettavaksi.

Tilintarkastaja voi esittää hallitukselle, hallintoneuvostolle, toimitusjohtajalle tai muulle vastuuvolliselle huomautuksia seikoista, joita ei esitetä tilintarkastuskertomuksessa. Tällaiset seikat merkitään tilintarkastuspöytäkirjaan. Tilintarkastuspöytäkirja annetaan yhtiön hallitukselle ja hallituksen on käsiteltävä tilintarkastuspöytäkirja ja siinä esitetyt huomautukset viipymättä ja säilytettävä se luotettavalla tavalla.

Tilintarkastajan tulee tarkistaa, että tilintarkastuspöytäkirja on käsitelty yhtiön hallituksessa. Tämä on tärkeää sen varmistamiseksi, että hallitus on ymmärtänyt tilintarkastuspöytäkirjassa mainitun viestin ja omat velvollisuutensa sen johdosta. Jos tilintarkastaja on esittänyt hallitukselle, toimitusjohtajalle tai muulle vastuuvolliselle huomautuksen seikoista, jota ei esitetä tilintarkastuskertomuksessa, huomautukset on kirjattava hallituksen pöytäkirjaan.

Tilintarkastuspöytäkirja on yhtiön sisäinen luottamuksellinen asiakirja, joka annetaan hallitukselle ja on hallituksen hallussa. Tilintarkastuspöytäkirjaa ei ole tarkoitettu julkiseksi tai esitettäväksi yhtiökokoukselle, joskin hallitus voi sen siellä esittää, mikäli siitä ei aiheudu olennaista haittaa yhtiölle.

Yhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan on varattava tilintarkastajalle tilaisuus toimittaa tarkastus siinä laajuudessa kuin tämä katsoo sen tarpeelliseksi sekä annettava sellaista selvitystä ja apua, jota tilintarkastaja pyytää.

Tilintarkastajalla on oikeus olla läsnä ja käyttää puhevaltaa yhtiökokouksessa, jossa käsitellään hänen tehtäviinsä liittyviä asioita. Tilintarkastajan on oltava kokouksessa läsnä, jos käsiteltävät asiat ovat sellaisia, että hänen läsnäolonsa on tarpeen.

Tilintarkastajan on yhtiökokouksen pyynnöstä annettava tarkempia tietoja seikoista, jotka voivat vaikuttaa kokouksessa käsiteltävän asian arviointiin. Tietoja ei kuitenkaan saa antaa jos niiden antaminen aiheuttaisi yhtiölle olennaista haittaa.

TTL:ssa on erikseen säädetty tilintarkastajan riippumattomuudesta, esteellisyydestä ja salassapitovelvollisuudesta (TTL 24- 26 §).

Suositus

Tytäryhtiön ja tilintarkastajan välisessä tilintarkastusta koskevassa sopimuksessa on edellytettävä, että yhtiön tilintarkastaja on velvollinen tilintarkastuskertomuksessaan nimenomaisesti lausumaan tilinpäätöksen vahvistamisesta, tuloksen käsittelystä hallituksen esittämällä tavalla sekä vastuuvapaudesta, vaikka TTL ei siihen velvoita. Jos tilintarkastaja on esittänyt hallitukselle, toimitusjohtajalle tai muulle vastuuvolliselle huomautuksen seikoista, jota ei esitetä tilintarkastuskertomuksessa vaan tilintarkastuspöytäkirjassa, huomautukset on kirjattava hallituksen pöytäkirjaan ja toimitettava pöytäkirja tiedoksi kunnan konsernijohtolle tai sen määräämälle.

9.3

Tilintarkastajan palkkiot ja tilintarkastukseen liittymättömät palvelut

Tilintarkastajan palkkiota koskevien tietojen perusteella osakkeenomistajat voivat arvioida tilintarkastajan toimintaa. Koska tilintarkastaja on osakkeenomistajien asettama yhtiön toimivasta johdosta ja muusta yhtiön organisaatiosta riippumaton yhtiön valvoja, osakkeenomistajille on annettava tiedot myös sellaisista palkkiosta, joita tilintarkastajalle on maksettu tilintarkastukseen liittymättömistä palveluista.

Suositus

Yhtiön on ilmoitettava toimintakertomuksessa tai sitä vastaavassa kertomuksessa tilintarkastajan palkkiot tilikaudelta. Jos tilintarkastajalle on maksettu palkkiota tilintarkastukseen liittymättömistä palveluista, nämä palkkiot on ilmoitettava erikseen.

10.

Konserni ja konsernijohto

Kuntakonserni on määritelty kuntalain 16 a §:ssä. Yhteisö, jossa kunnalla on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta, on kunnan tytäryhteisö. Kunta tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin. Kunta on kuntakonsernin emoyhteisö ja kunnan tytäryhteisöjä ovat yhteisöt, joissa kunnalla yksin tai yhdessä muiden kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen kanssa on määräysvalta.

Kirjanpitolaissa määräysvallalla tarkoitetaan tilanteita, joissa emoyhteisöllä on

- oikeus käyttää yli puolta kohdeyrityksen kaikista osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä
- oikeus nimittää tai erottaa enemmistö jäsenistä kohdeyrityksen hallituksessa tai siihen verrattavassa toimielimessä taikka toimielimessä, jolla on tämä sama oikeus.

Lisäksi kirjanpitovelvollisuudella katsotaan olevan määräysvalta kohdeyrityksessä silloin, jos sitä johdetaan yhteisesti kohdeyrityksen kanssa tai kirjanpitovelvollinen muulla tavoin tosiasiallisesti käyttää määräysvaltaa kohdeyrityksessä

Kuntakonsernissa kunnanvaltuuston tehtävänä, jota ei voi siirtää kunnan muille viranomaisille, on päättää kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista sekä konserniohjauksen keskeisistä periaatteista.

10.1 Konsernijohto

Kuntalain 25 a §:ssä on määritelty konsernijohto. Kunnan konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus, kunnanjohtaja tai pormestari ja muut johtosäännössä määrätyt viranomaiset.

Johtosäännössä konsernijohdon tehtäviä voidaan määrätä kunnanhallituksen, kunnanjohtajan ja pormestarin lisäksi myös muille toimielimille, viranhaltijoille tai luottamushenkilöille. Mahdollista on esimerkiksi määrätä, että erikseen nimetyt tytäryhteisöjä koskevia asioita kunnanhallitukselle esittelevät henkilöt kuuluvat konsernijohtoon. Konsernijohtoon voi kuulua myös konsernin johtamisesta vastaava kunnanhallituksen jaosto.

10.2 Konsernijohdon tehtävät

Kuntalain 25 a §:ssä on määritelty konsernijohdon tehtävät. Konsernijohto vastaa kuntakonsernin ohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä. Konserniohjauksella tarkoitetaan omistajaohjausta ja tytäryhteisöjen valvontaa koskevien ohjeiden antamista. Omistajaohjaus on kunnan edustajien päätösvallan käyttöä, käytön ohjaamista yhtiökokouksessa tai vastaavassa elimessä sekä muita toimenpiteitä, joilla kunta osakkeenomistajana myötävaikuttaa yhtiön hallintoon ja toimintaperiaatteisiin. Tytäryhtiöiden valvontaa koskevia ohjeita taas annetaan kunnan omille toimielimille ja viranhaltijoille. Lisäksi kunta voi antaa teknisluonteista ohjeistusta tytäryhteisöille sovituissa konsernin toiminnoissa.

Konsernijohto ei osallistu tytäryhtiöiden toiminnalliseen päätöksentekoon eikä päivittäisjohtamiseen muutoinkin kuin yhtiökokouksissa ja jäljempänä luetelluista konsernijohdon ennakkokäsityksen selvittämisen piiriin edellyttävissä asioissa.

Konsernijohdon päätökset eivät oikeudellisesti sido tytäryhteisöjen toimielimiä. Konsernijohto voi kuitenkin ohjata kunnan valitsemien edustajien kannanottoja ilmaisemalla kunnan kannan käsiteltävään asiaan.

Konsernin valvonnalla tarkoitetaan tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointia ja raportointia. Konsernin valvonnassa on erityisesti seurattava valtuuston tytäryhteisöille asettamien tavoitteiden toteuttamista sekä konserniohjeen noudattamista konsernitoiminnoissa konsernin sisäisten palvelujen käytössä. Konsernivalvonnassa seurataan myös riskienhallintajärjestelmien toimivuutta tytäryhteisöissä.

Suositus

Kuntakonsernin ohjauksesta ja konsernivalvonnasta vastaa kunnan konsernijohto. Konserniohjauksella tarkoitetaan omistajaohjausta ja tytäryhteisöjen valvontaa koskevien ohjeiden antamista. Kunkin toimielimen ja viranhaltijan tehtävät ja vastuut konserniohjauksessa ja valvonnassa on määriteltävä tarkemmin valtuuston hyväksymässä konserniohjeissa ja johtosäännöissä. Konsernivalvonnan kohdealueita ovat erityisesti konsernityhtiöiden toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi. Tätä tehtävää varten konserniohjeessa tai sen liitteessä taikka erillisessä ohjeessa tulisi vahvistaa tunnusluvut ja mittarit, joilla tytäryhtiöiden toiminnan kannattavuutta, vaikuttavuutta ja talouden tilaa kuntakonsernissa arvioidaan. Konsernivalvonnassa seurataan myös valtuuston tytäryhtiöiden toiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä konserniohjeen noudattamista. Konsernivalvonnassa seurataan erityisesti riskienhallintajärjestelmien toimivuutta konsernityhtiöissä.

Konsernijohdon on tarkoituksenmukaista järjestää tytäryhtiöiden toimitusjohtajille, hallituksen puheenjohtajille ja jäsenille sekä tarvittaessa muulle henkilöstölle

tilaisuuksia, joilla pyritään edistämään konsernin sisäistä yhteistyötä ja parhaimpien käytäntöjen omaksumista.

10.3

Esteellisyys kuntakonsernissa

Hyvään hallintotapaan kuntakonsernissa kuuluu, että kunnan tytäryhteisöjen asioita kunnan hallinnossa käsiteltäessä noudatetaan hallintolakia ja muita menettelytapasäännöksiä.

Kuntalain 52 §:n 4 momentin mukaan hallintolain 28 §:n 1 momentin 5 kohtaa (yhteisöjäävi) ei sovelleta kunnan luottamushenkilöön, viranhaltijaan tai työntekijään, vaikka tämä olisi mainitussa lainkohdassa tarkoitettussa asemassa kunnallisessa liikelaitoksessa, kuntayhtymässä, kuntakonserniin kuuluvassa yhteisössä tai säätiössä.

Henkilö on esteellinen, jos kunnan ja sen liikelaitoksen, kuntayhtymän, yhteisön tai säätiön edut ovat ristiriidassa keskenään tai asian tasapuolinen käsittely edellyttää, ettei henkilö osallistu asian käsittelyyn.

Tämä tarkoittaa sitä, että kunnan tytäryhtiön hallinnossa toimivaan ei sovelleta yhteisöjäävisäännöstä, kun hän kunnassa käsittelee tytäryhteisön asioita, jollei edellä mainittua intressiristiriitaa ole eikä tasapuolinen käsittely vaarannu.

10.4

Tytäryhteisön tiedonantovelvollisuus

Kuntalain 70 §:ssä on säädetty tytäryhteisön tiedonantovelvollisuus. Kuntalain 70 §:n nojalla kunnanhallituksella on oikeus saada tytäryhteisöltä tarpeelliset tiedot kuntakonsernin taloudellisen aseman arvioimiseen ja toiminnan tuloksen laskemiseen. Säännös vastaa osakeyhtiölain 6 luvun 15 §:n mukaista tytäryhteisön tiedonantovelvollisuutta.

11.

Tytäryhteisöjen neuvotteluvelvoitteet

Konserniohjeissa voidaan edellyttää, että kuntakonserniin kuuluvan yhteisön on ennen omaa päätöksentekoaan selvitettävä kunnan, tavallisesti konsernijohton ennakkokäsitys asiaan silloin, kun päätettävä asia merkittävästi vaikuttaa yhteisön tai kunnan toimintaan tai taloudelliseen vastuuseen.

Tytäryhteisön johdon tulee toimia huolellisesti ja yhteisön edun mukaisesti. Konserniohjeessa edellytetty pääomistajan ennakkokäsityksen selvittäminen on linjassa tämän velvoitteen kanssa ja kuuluu lähtökohtaisesti huolelliseen asioiden valmisteluun. Ennakkokäsityksen selvittämisen yhteydessä tulee erityisesti huomioida yhteisön omistajien yhdenvertaisuuden periaate ja tytäryhteisön etu.

Kunnan ennakkokäsityksen hankkiminen on konsernijohton keino ohjata ja valvoa konserniin kuuluvan tytäryhteisön toimintaa ja taloutta. Periaatteessa jokainen tytäryhteisön hallituksen jäsen toimii hallituksessa yksilövastuullisesti ja häntä oikeudellisesti ohjaa siinä tehtävässään vain yhtiön etu.

Ennakkokäsityksen hankkimisessa ei ole kyse yhteisön sisäisen päätöksenteon tai yhteisöä koskevan lain mukaisen toimitusjohtajan tai hallituksen vastuun siirtämisestä konsernijohtolle tai oikeudellisen yhteisvastuun synnyttämistä yhteisön toimielimen päätöksestä ennakkokäsityksen antaneen kanssa.

Lopullinen päätösvalta ja vastuu ennakkokäsitystä edeltävästä asiasta on aina yhteisön omalla päätöksentekolimellä, vaikka kunnan ennakkokäsitys päätettävään asiaan on hankittu ennen yhteisön päätöstä.

Mikäli yhteisön toimitusjohtaja tai hallitus tekee konserniohjeen mukaan ennakkokäsitystä edellyttävässä asiassa päätöksen vastoin kunnan/konsernijohton näkemystä, kunnalla/konsernijohtolla on mahdollisuus erikseen harkita siihen liittyvät mahdolliset jatkotoimenpiteet.

Ennakkokäsitysmenettelyn alainen asia ei välttämättä ole yhteisön yhtiökokouksessa päätettäväksi säädetty asia. Silloin, kun ennakkokäsitysmenettelyn piiriin kuuluvasta asiasta päättäminen kuuluu osakeyhtiön yhtiökokoukselle, asia otetaan normaalilla tavalla yhdeksi kohdaksi yhtiökokouksen asialistalle.

11.1

Kunnan/konsernijohton ennakkokäsityksen selvittämisen piiriin kuuluvat toimenpiteet

Kuntakonsernissa kunnanvaltuusto päättää kuntakonsernin toiminnasta ja talouden keskeistä tavoitteista ja konserniohjauksen keskeisistä periaatteista. Konsernijohto vastaa kuntakonsernin ohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä. Omistajaohjaus on kunnan edustajien päätösvallan käyttöä, käytön ohjaamista yhtiökokouksessa tai vastaavassa elimessä sekä muita toimenpiteitä, joilla kunta osakkeenomistajana myötävaikuttaa yhtiön hallintoon ja toimintaperiaatteisiin.

Konserniohjeessa voidaan edellyttää, että kuntakonserniin kuuluvan tytäryhtiön on ennen omaa päätöksentekoaan selvitettävä kunnan, tavallisesti konsernijohton ennakkokäsitys asiaan silloin, kun päätettävä asia merkittävästi vaikuttaa tytäryhtiön tai kunnan toimintaan tai taloudelliseen vastuuseen. Konserniohjeessa edellytetty ennakkokäsityksen hankkiminen on konsernijohton keino ohjata ja valvoa konserniin kuuluvan tytäryhtiön toimintaa ja taloutta. Pääomistajan ennakkokäsityksen selvittäminen kuuluu lähtökohtaisesti huolelliseen asioiden valmisteluun.

Konsernijohto ei osallistu tytäryhtiöiden toiminnalliseen päätöksentekoon eikä päivittäisjohtamiseen muutoinkin kuin yhtiökokouksissa ja konserniohjeessa mahdollisesti erikseen määritellyissä konsernijohton ennakkokäsityksen selvittämisen piiriin edellyttävissä asioissa.

Mikäli tytäryhtiön toimitusjohtaja tai hallitus tekee ennakkokäsityksen selvittämistä koskevassa asiassa päätöksen vastoin konsernijohton näkemystä, niin kunnalla/konsernijohtolla on mahdollisuus erikseen harkita siihen liittyvät jatkotoimenpiteet.

Ennakkokäsitysmenettelyn alainen asia ei välttämättä tytäryhtiön yhtiökokouksessa päätettäväksi säädetty asia. Silloin, kun ennakkokäsitysmenettelyn piiriin kuuluvasta asiasta päättäminen kuuluu yhtiökokoukselle, asia otetaan normaalilla tavalla yhdeksi kohdaksi yhtiökokouksen asialistalle.

Suositus

Konsernijohto ei osallistu tytäryhtiöiden toiminnalliseen päätöksentekoon eikä päivittäisjohtamiseen muutoinkin kuin yhtiökokouksissa ja konserniohjeessa mahdollisesti erikseen määritellyissä konsernijohton ennakkokäsityksen selvittämisen piiriin edellyttävissä asioissa.

Konserniohjeessa voidaan edellyttää, että kuntakonserniin kuuluvan tytäryhtiön on ennen omaa päätöksentekoaan selvitettävä kunnan, tavallisesti konsernijohton

don ennakkokäsitys asiaan silloin, kun päätettävä asia merkittävästi vaikuttaa tytäryhtiön tai kunnan toimintaan tai taloudelliseen vastuuseen

Yhtiön hallituksen puheenjohtajan on hankittava kunnan/konsernijohdon ennakkokäsitys seuraaviin toimenpiteisiin:

- *tytäryhteisön perustaminen*
- *yhtiöjärjestyksen ja sääntöjen muuttaminen, ellei muutos ole tekninen tai muutoin vähäinen*
- *periaatteellisesti laajakantoinen tai taloudellisesti merkittävä toiminnan muutos*
- *toiminta-ajatuksen olennainen muuttaminen*
- *toiminnan muuttaminen siten, että yhtiö voi menettää hankintalainsäädäntöön tai oikeuskäytäntöön perustuvan sidosyksikköaseman suhteessa kuntaan*
- *pääomarakenteen merkittävä muuttaminen*
- *toimintaan nähden merkittävät investoinnit*
- *kiinteistö- ja yrityskaupat*
- *osakkeiden merkintä, mikäli osakkeiden ostamista ja omistamista ei ole erityisesti annettu yhtiön tehtäväksi*
- *varsinaiseen toimintaan kuulumattomat tai siihen vain epäsuorasti liittyvät investoinnit ja niiden rahoitus*
- *toimintaan nähden tärkeän omaisuuden tai oikeuksien mukaan lukien immateriaalioikeuksien hankkiminen, myyminen, vuokraaminen, luovuttaminen tai panttaaminen*
- *merkittävä lainanotto ja -anto sekä vakuuksien, takausten taikka muiden yhtiöitä sitovien merkittävien rahavelvoitteiden antaminen tai niiden ehtojen olennainen muuttaminen*
- *muuhun kuin tytäryhtiön tavanomaiseen toimintaan kuuluvat tai epätavallisin ehdoin tehtävät sopimukset yhtiön ja sen osakkeenomistajan taikka hallituksen jäsenen välillä, kyseisten sopimusten muuttaminen sekä sopimukseen perustuvista oikeuksista luopuminen*
- *periaatteelliset tai taloudellisesti merkittävät sopimukset ja toiminnan laajakantoiset muutokset*
- *merkittävät henkilöpoliittiset ratkaisut, toimitusjohtajan tai vastaavan valinta, palkkaus sekä tulospalkkiojärjestelmän käyttöönotto ja sen muutokset*
- *yhtiökokoukselle tehtävä voitonjakoehdotus, mikäli se poikkeaa yhtiön noudattamasta tavanomaisesta voitonjakokäytännöstä*
- *yhteisön omaisuuden luovuttaminen konkurssiin tai selvitystilaan taikka saneerausmenettelyyn hakeutuminen.*

11.2

Ennakkokäsityksen selvittäminen

Ennakkokäsityksen hankkiminen ei ole määrämuotoinen hallinnollinen toimi. Lähtökohtana on, että hallituksen puheenjohtaja voi selvittää ennakkokäsityksen vapaamuotoisesti esimerkiksi puhelimitse, sähköpostilla tai henkilökohtaisesti keskustellen. Sen selvittämiseksi, onko kyseessä ennakkokäsityksen selvittämistä vaativa asia, voi tytäryhtiö ottaa ensivaiheessa yhteyttä konsernijohdon erikseen määrittelemään henkilöön. Asia voidaan tarvittaessa selvittää näin jo tässä vaiheessa. Mikäli konsernijohdon määrittelemä henkilö yksittäistapauksessa arvioi, että kannanotto asiaan vaatii jatkokäsittelyä konsernijohdossa tai muita toimenpiteitä, hän ilmoittaa siitä yhteydenottaneelle hallituksen puheenjohtajalle.

Suositus

Ennakkokäsityksen hankkiminen ei ole määrämuotoinen hallinnollinen toimi. Lähtökohtana on, että hallituksen puheenjohtaja voi selvittää ennakkokäsityksen täysin vapaamuotoisesti esimerkiksi puhelimitse, sähköpostilla tai henkilökohtaisesti keskustellen.

11.3

Ennakkokäsitysmenettelyn piiriin kuuluvan asian käsitteleminen yhtiökokouksessa

Ennakkokäsitysmenettelyn piiriin kuuluvaa asia ei välttämättä ole yhtiön yhtiökokouksessa päätettäväksi säädetty asia. Mikäli ennakkokäsitysmenettelyn piiriin kuuluvasta asiasta päättäminen kuuluu yhtiön yhtiökokoukselle, tulee asia normaalilla tavalla ottaa yhdeksi kohdaksi yhtiökokouksen asialistalle.

Konsernijohton erikseen määräämä taho huolehtii siitä, että pöytäkirjaotteeseen, jolla henkilö valtuutetaan edustamaan kuntaa yhtiön yhtiökokouksessa, sisällytetään tarvittaessa kunnan kannanotto ennakkokäsitysmenettelyn alaiseen asiaan.

Suositus

Mikäli ennakkokäsitysmenettelyn piiriin kuluva asiasta päättäminen kuuluu yhtiökokoukselle, konsernijohton erikseen määrittelemä taho huolehtii siitä, että pöytäkirjaotteeseen, jolla henkilö valtuutetaan edustamaan kuntaa yhtiökokouksessa, sisällytetään tarvittaessa kunnan kannanotto ennakkokäsitysmenettelyn alaiseen asiaan.

11.4

Ennakkokäsityksen oikeudellinen merkitys

Kunnan ennakkokäsityksen hankkiminen on konsernijohton keino ohjata ja valvoa konserniin kuuluvan tytäryhteisön toimintaa ja taloutta. Periaatteessa jokainen tytäryhtiön hallituksen jäsen toimii hallituksessa yksilövastuullisesti ja häntä ohjaa siinä tehtävässä vain yhtiön etu. Ennakkokäsityksen hankkimisessa ei ole kyse tytäryhtiön sisäisen päätöksenteon tai sitä koskevan lain mukaisen toimitusjohtajan tai hallituksen vastuun siirtämistä konsernijohtolle tai yhteisvastuun syntymistä yhteisön toimielimen päätöksestä ennakkokäsityksen antaneen kanssa.

Lopullinen päätösvalta ja oikeudellinen vastuu ennakkokäsitystä edeltävästä asiasta on aina tytäryhtiön omalla päätöksentekovelvollisuudella, vaikka kunnan ennakkokäsitys päätettävään asiaan on hankittu ennen yhtiön päätöstä.

12.

Yhtiön toiminnan raportointi ja konsernijohton antamat ohjeet

Jokainen kuntakonserniin kuuluva tytäryhtiö raportoi toiminnastaan ja tuloksestaan konsernijohtolle sen määräämän tahon antamien ohjeiden mukaan.

Konsernijohton määräämä taho laatii tytäryhtiöiden toimintaa koskevia seuranta-raportteja ja toimialakatsauksia sekä valmistelee raporttien pohjalta myös tytäryhtiöiden talouden kannalta tarpeellisten ohjeiden antamisen.

Suositus

Jokainen kuntakonserniin kuuluva tytäryhtiö raportoi toiminnastaan ja tuloksestaan konsernijohtolle sen määräämän tahon antamien ohjeiden mukaan. Raportointia ja riskien hallintaa koskevia suosituksia on tarkemmin käsitelty kohdassa 8.

13.

Yhtiökokousta koskevat menettelytavat

13.1 Yhtiökokouksesta

Yhtiökokous on osakeyhtiön ylin päätöksentekuelin, jossa osakkeenomistajat käyttävät päätösvaltaansa ja jossa osakkeenomistajat osallistuvat yhtiön ohjaukseen ja valvontaan. Yhtiökokous päättää sille osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen mukaan kuuluvista asioista. Tilikauden aikana yhtiössä on järjestettävä yksi varsinainen yhtiökokous. Tarvittaessa järjestetään ylimääräisiä yhtiökokouksia. Osakkeenomistajat käyttävät yhtiökokouksessa puhe- ja äänioikeuttaan.

Yhtiön hallitus kutsuu yhtiökokouksen koolle. Kuntaa edustaa yhtiökokouksessa kunnanhallituksen tai kunnanjohtajan määräämä edustaja. Yhtiön hallituksen jäsen tai hallintoneuvoston jäsen ei voi toimia yhtiökokousedustajana kokouksessa, jossa päätetään vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenille.

13.2 Tytäryhtiön edustaja ja hänelle kuuluvat tehtävät

Tässä ohjeessa tarkoitettuja yhtiön edustajia ovat yhtiön toimitusjohtaja ja hallituksen puheenjohtaja.

13.3 Yhtiökokousajasta sopiminen

Kuntaa yhtiöiden yhtiökokouksessa edustavat pääsääntöisesti kunnanhallituksen ja kunnanjohtajan päätösten mukaisesti määritellyt viranhaltijat. Edustuksen jatkuvuuden turvaamiseksi on perusteltua, että jokaiselle yhtiölle on nimetty yhtiökokousedustaja, joka käy kyseisen yhtiön kokouksissa vuosittain.

Jatkuvuuden säilymiseksi yhtiön edustajan tulee ennen yhtiökokouksen ajankohdan päättämistä yhtiön hallituksessa olla yhteydessä yhtiölle mahdollisesti nimettyyn yhtiökokousedustajaan ja sopia yhtiökokouksen ajankohdasta hänen kanssaan. Mikäli yhtiökokousedustajaa ei ole yhtiön tiedossa, asiasta on sovittava konsernijohdon kanssa.

Suositus

Edustuksen jatkuvuuden turvaamiseksi on perusteltua, että kunta on nimennyt jokaiselle yhtiölle erikseen yhtiökokousedustajansa, joka käy kyseisen yhtiön kokouksissa vuosittain. Yhtiön edustajan tulee ennen yhtiökokouksen ajankohdan päättämistä yhtiön hallituksessa olla yhteydessä yhtiölle nimettyyn yhtiökokousedustajaan ja sopia yhtiökokouksen ajankohdasta hänen kanssaan. Mikäli yhtiökokousedustajaa ei ole yhtiön tiedossa, asiasta on sovittava konsernijohdon kanssa

13.4 Yhtiökokouskutsun toimittaminen

13.4.1 Kutsun toimittamisen aika

Kokouskutsu liitteineen on toimitettava yhtiöjärjestyksen määräämällä tavalla. Kunta voi konserniohjeissaan kuitenkin edellyttää, että esimerkiksi tytäryhtiöiden tulee toimittaa kutsu varsinaiseen yhtiökokoukseen viimeistään neljä viikkoa ennen kokousta ja kutsu ylimääräiseen yhtiökokoukseen vähintään kaksi viikkoa ennen kokousta, mikäli yhtiöjärjestys tällaisen menettelyn mahdollistaa. Kyseisillä aikamääräyksillä voidaan varmistaa se, että yhtiökokousasia ehditään käsitellä kunnanhallituksessa tai kunnanjohtajan päätöksenteossa hyvissä ajoin ennen yhtiökokousta. Vaikka tytäryhtiön voimassa olevan yhtiöjärjestyksen mukaan mää-

räysten mukaan kutsu yhtiökokoukseen voitaisiin toimittaa myöhemminkin kuin kunta on konserniohjeissa edellyttänyt, tytäryhtiöiden tulee noudattaa konserniohjetta yhtiökokousasian asianmukaisen ja oikea-aikaisen käsittelyn varmistamiseksi. Tämä on myös viimekädessä tytäryhtiön oman edun mukaista.

Suositus

Kunta voi konserniohjeissaan edellyttää, että esimerkiksi tytäryhtiöiden tulee toimittaa kutsu varsinaiseen yhtiökokoukseen viimeistään neljä viikkoa ennen kokousta ja kutsu ylimääräiseen yhtiökokoukseen vähintään kaksi viikkoa ennen kokousta, mikäli yhtiöjärjestys tällaisen menettelyn mahdollistaa. Näin menettelemällä voidaan varmistaa se, että yhtiökokousasia ehditään käsitellä kunnanhallituksessa tai kunnanjohtajan päätöksenteossa hyvissä ajoin ennen yhtiökokousta,

13.4.2

Kenelle kutsu toimitetaan

Yhtiökokouskutsu liitteineen osoitetaan ja lähetetään kunnanhallitukselle ja jäljennös kutsusta liitteineen erikseen nimetylle yhtiökokousedustajalle.

Suositus

Yhtiökokouskutsu liitteineen osoitetaan ja lähetetään kunnanhallitukselle ja jäljennös kutsusta liitteineen erikseen nimetylle yhtiökokousedustajalle.

13.4.3

Kokouskutsun liitteet

Varsinaisen yhtiökokouksen ja ylimääräisen yhtiökokouksen kutsun liitteenä tulee aina olla kokouksen asialista ja yhtiön yhteystiedot puhelinnumero mukaan luettuna, jotta yhteydenpito yhtiöön on mahdollisimman yksinkertaista. Yhtiökokouksen kutsun liitteenä tulee olla kulloinkin kokouksessa käsiteltävien asioiden edellyttämät liitteet, jotta kokoukseen voidaan valmistua asianmukaisesti.

Suositus

Varsinaisen yhtiökokouksen ja ylimääräisen yhtiökokouksen kutsun liitteenä tulee aina olla

- *kokouksen asialista*
 - *yhtiön yhteystiedot puhelinnumero mukaan luettuna.*
- Varsinaisen yhtiökokouksen ja ylimääräisen yhtiökokouksen kutsun liitteenä tulee olla kulloinkin kokouksessa käsiteltävistä asioista riippuen*
- *tilinpäätös kokonaisuudessaan käsittäen tuloslaskelman, taseen ja liitetiedot*
 - *toimintakertomus tai sitä vastaava toimitusjohtajan katsaus*
 - *tilintarkastuskertomus*
 - *talousarvio mahdollisine vastikkeineen (asunto-osakeyhtiö, keskinäinen kiinteistöyhtiö)*
 - *yhtiön hallituksen yksiselitteinen päätösehdotus mahdollisista muista asioista (yhtiöjärjestyksen muuttaminen, osakepääoman muuttaminen yms.)*
 - *muut mahdolliset kokoukseen liittyvät asiapaperit.*

13.4.4

Yhtiön hallituksen jäsenen suostumus

Yhtiön hallituksen varsinaiselta jäseneltä ja varajäseneltä on ennen valintaa saatava suostumus tehtävään. Vaikka osakeyhtiölaki ei enää edellytä suostumukselta

kirjallista muotoa, on suositeltavaa, että hallituksen jäseneltä hankitaan ennakkollinen suostumus kirjallisena. Suostumus voidaan antaa joko määräajaksi, kuten toimikaudeksi, tai toistaiseksi. Suostumuksen hankkimisesta huolehtii konsernijohtoon määräämä taho.

Jos hallituksen jäsen on aikanaan antanut toistaiseksi voimassa olevan kirjallisen suostumuksen, kokouskutsusta tai sen liitteestä tulee ilmetä, että suostumuksensa toistaiseksi antanut henkilö on ilmoittanut halukkuutensa jatkaa edelleen hallituksen jäsenenä.

Suositus

Hallituksen jäseneltä ja varajäseneltä hankitaan ennakkollinen suostumus tehtävään kirjallisena. Suostumus voidaan antaa joko määräajaksi, kuten toimikaudeksi, tai toistaiseksi. Jos hallituksen jäsen on aikanaan antanut toistaiseksi voimassa olevan kirjallisen suostumuksen, kokouskutsusta tai sen liitteestä tulee ilmetä, että suostumuksensa toistaiseksi antanut henkilö on ilmoittanut halukkuutensa jatkaa edelleen hallituksen jäsenenä.

13.4.5

Yhtiökokouksen pöytäkirja

Pöytäkirja tavallisen osakeyhtiön yhtiökokouksesta tulee olla osakkeenomistajien saatavilla kahden viikon kuluttua yhtiökokouksesta ja asunto-osakeyhtiön osalta kuukauden kuluessa yhtiökokouksesta. Allekirjoitetusta pöytäkirjasta tulee lähettää jäljennös kunnan yhtiökokousedustajille ja konsernijohtoon erikseen määrittelemälle yhtiön konsernivalvonnasta vastaavalle henkilölle. Yhtiön edustajan tulee ilmoittaa hallituksen varsinaiseksi jäseniksi, varajäseniksi, tilintarkastajaksi ja varatilintarkastajaksi valituille tahoille valinnasta kyseiseen tehtävään toimittamalla asianosaiselle ote yhtiökokouksen pöytäkirjasta.

Suositus

Allekirjoitetusta yhtiökokouspöytäkirjasta tulee lähettää jäljennös kunnan yhtiökokousedustajalle ja konsernijohtoon erikseen määrittelemälle yhtiön konsernivalvonnasta vastaavalle henkilölle viipymättä sen valmistuttua. Yhtiön edustajan tulee ilmoittaa hallituksen varsinaiseksi jäseniksi, varajäseniksi, tilintarkastajaksi ja varatilintarkastajaksi valituille tahoille valinnasta kyseiseen tehtävään toimittamalla asianosaiselle ote yhtiökokouksen pöytäkirjasta.

13.5

Yhtiökokousedustajan esteellisyydestä

Kunnan yhtiökokousedustajia määrättäessä tulee ottaa huomioon osakeyhtiölain esteellisyyssäännökset ja hyvä hallintotapa.

Osakkeenomistaja ei saa itse tai asiamiehen välityksellä äänestää yhtiökokouksessa asiasta, joka koskee vastuuvapauden myöntämistä hänelle, kannetta häntä vastaan tai hänen vapauttamistaan vahingonkorvausvelvollisuudesta tai muusta velvollisuudesta yhtiötä kohtaan. Osakkeenomistaja tai hänen asiamiehensä ei myöskään saa äänestää asiasta, joka koskee kannetta muuta henkilöä vastaan tai tämän vapauttamista velvoitteista, jos osakkeenomistajalla on asiassa odotettava olennaista etua, joka saattaa olla ristiriidassa yhtiön edun kanssa.

Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että kunnan palveluksessa oleva henkilö, joka kuuluu yhtiön hallitukseen ja jossa kunta on osakkaana, ei saa toimia kunnan yhtiökokousedustajana yhtiökokouksessa, jossa päätetään vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen jäsenille.

Yhtiön hallituksen ja hallintoneuvoston jäsentä on pidettävä myös esteellinen johtamaan puhetta yhtiökokouksessa, kun päätetään vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle.

Suositus

Kunnan yhtiökokousedustajia määrättäessä tulee erityisesti ottaa huomioon osakeyhtiölain esteellisyyssäännökset ja hyvä hallintotapa. Kunnan palveluksessa oleva henkilö, joka kuuluu yhtiön hallitukseen ja jossa kunta on osakkaana, ei saa toimia kunnan yhtiökokousedustajana yhtiökokouksessa, jossa päätetään vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen jäsenille. Yhtiön hallituksen ja hallintoneuvoston jäsentä on myös pidettävä esteellisenä johtamaan puhetta yhtiökokouksessa, kun päätetään vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle.

14. Tiedottaminen

Kuntalain 29 §:n mukaisesti kunnan on sopivin tavoin tiedotettava asukkailleen yhteisön tai säätiön toiminnasta silloin, kun se hoitaa kunnallista tehtävää. Tiedottamistapaa ja tiedottamisen sisältö on jätetty kunnan harkintaan.

Suosittelavaa on, että kunnalla on kuntakonsernia varten viestintästrategia. Viestintästrategian lähtökohtana tulee olla kunnan asukkaiden mahdollisimman laaja tietojensaantioikeus konserniyhteisöjen toiminnasta. Yhteisöjen erilainen oikeusasema ja toiminnan luonne sekä vallitseva kilpailutilanne rajoittavat käytännössä tiedonsaantioikeutta yhteisöstä sekä kunnan tiedottamismahdollisuuksia.

Kunnan konserniohjeissa on määriteltävä, millä viranomaisella on johtosääntöjen mukaan toimivalta tiedottaa kuntalaisille konsernia koskevista asioista ja pyytää tätä varten tarvittavia tietoja tytäryhteisöiltä. Kunnan konserniohjeissa voidaan myös todeta, miten kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen tiedottaminen järjestetään yhteistyössä kunnan tiedottamisesta vastaavan viranomaisen kanssa. Kuntakonserniin kuuluvan yhteisön tai säätiön on annettava tiedotusta varten kunnan hallintoon tiedotuksesta vastaavan viranhaltijan ohjeiden mukaiset tiedot. Ennen tietojen antamista yhteisön tai säätiön on kuitenkin aina erikseen arvioitava, voidaanko tiedot antaa aiheuttamatta yhteisölle haittaa.

Hyvä hallinnointi ja sen edelleen kehittäminen edellyttävät luotettavaa ja riittävää tiedottamista. Yhtiön antamien tietojen perusteella voidaan arvioida yhtiön hallinnointi ja ohjausjärjestelmän toimivuutta. Hallinnointi ja ohjausjärjestelmää koskevien seikkojen esittäminen selkeästi auttaa saamaan kokonaiskuvan yhtiön toiminnasta.

Yhtiön hallinnointi ja ohjausjärjestelmästä on perustelua kertoa ainakin toimintakertomuksessa tai muussa vastaavassa kertomuksessa. Hyvä toimintakertomus on informatiivinen ja asiakokonaisuudet ovat selkeästi määriteltyjä ja helposti löydettävissä.

Tytäryhtiön hallitus ratkaisee omien tarpeidensa ja lähtökohtien mukaisesti miten ja missä laajuudessa se tiedottaa asioistaan muille sidosryhmilleen kuin osakkeenomistajille.

Internetin käyttö yhtenä tiedottamistapana lisää yhtiön tunnettavuutta ja helpottaa sekä tehostaa tiedottamista sidosryhmille.

Suositus

Kuntakonserniin kuuluvan tytäryhtiötä koskevasta tiedotuksesta vastaa yhtiön puolella hallitus ja toimitusjohtaja sekä kunnan puolella konsernijohto.

Tytäryhtiön tiedottamisen on tuettava konsernin asettamia tavoitteita ja toimintapolitiikkaa. Tiedottamisessa ja tietojen antamisessa tytäryhtiötä koskevissa asioissa tulee huomioida kunnan yleiset tiedotusperiaatteet sekä julkisuus- ja salassapitosäännökset. Ennen tietojen antamista tytäryhtiön hallituksen tai toimitusjohtajan on arvioitava, voidaanko tiedot antaa aiheuttamatta tytäryhtiölle haittaa

Mikäli tytäryhtiöllä on asiakkainaan kuntalaisia, yhtiön toiminta on laajaa tai yleistä mielenkiintoa herättävä on yhtiön huolehdittava, että yhtiössä laadittu vuosikertomus on yleisesti saatavilla. Vuosikertomus ja vastaavat tiedot ovat yleisesti saatavilla, mikäli ne ovat yhtiön internet-sivuilla.

15. Julkiset hankinnat

Hankintalainsäädäntö edellyttää, että kuntien ja kuntayhtymien on kilpailutettava hankintansa. Myös julkishallintoon kuuluvan muun oikeushenkilön kuten kuntakonserniin kuuluvan tytäryhtiön tulee kilpailuttaa hankintansa

Lähtökohtaisesti myös kahden hankintayksikön väliset hankinnat tulee kilpailuttaa. Kuntakonsernin kannalta merkittävän poikkeuksen kilpailuttamisvelvollisuudesta tekee tilanne, jossa konserniin kuuluva hankintayksikkö tekee hankinnan sen sidosyksiköltä.

Hankintalainsäädäntö ja sitä koskeva oikeuskäytäntö määrittelevät lähtökohtaisesti kilpailuttamisvelvollisuuden ulkopuolelle jäävän ns. sidosyksikköhankinnan edellytykset. Mikäli edellytykset eivät täyty, on kyse kilpailuttamisvelvollisuuden piiriin kuuluvasta hankinnasta, vaikka hankinta tehtäisiin toiselta konserniyhteisöltä. Konsernin sisällä tehtävät hankinnat eivät jää hankintalainsäädännön asettaman kilpailuttamisvelvollisuuden ulkopuolelle elleivät hankintalain 10 §:n mukaiset sidosyksikkömääritelmän edellytykset täyty ko. yksittäistapauksessa.

Konserniohjeessa on syytä mainita hankintalainsäädännön asettama hankintojen kilpailuttamisvelvollisuus sekä, että konsernin sisäisiä hankintoja suunniteltaessa hankintalainsäädännön asettamat reunaehdot ja rajoitukset tulee ottaa huomioon. Tarkemmat ohjeistukset hankintalainsäädännön määrittelemistä hankintayksiköistä ja kilpailuttamisesta sekä sidosyksikköhankinnoista on syytä sisällyttää esim. erikseen laadittavaan hankintaohjeeseen. Konserniohjeeseen on hyvä ottaa ohjeistus siitä, että konsernilla tulee olla yhteinen hankintaohje ja ohjeessa on määriteltävä etukäteen tytäryhtiö, joiden tulee lähtökohtaisesti täyttää hankintalain sidosyksikkömääritelmän edellytykset suhteessa kuntaa. Tytäryhtiön hallituksen tulee huolehtia siitä, että tytäryhtiö ei menetä hankintalainsäädännön tai oikeuskäytäntöön perustuvaa sidosyksikköasemaa suhteessa kuntaan ilman konsernijohtolle annettua etukäteistietoa asiassa, jotta konsernijohto voi tarvittaessa esittää kantansa asiasta.

Tytäryhtiön hallituksen on valvottava, että yhtiössä noudatetaan harmaan talouden torjunnasta annettuja säännöksiä ja ohjeita.

Suositus

Kuntakonserniin kuuluvan tytäryhtiön ollessa julkisista hankinnoista annetun lain tarkoittama hankintayksikkö, on hallituksen ja toimitusjohtajan valvottava, että yhtiössä noudatetaan julkisista hankinnoista annettuja säädöksiä ja ohjeita.

Yhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan tulee huolehtia siitä, että tytäryhtiö ei menetä hankintalainsäädännön tai oikeuskäytäntöön perustuvaa sidosyksikköasemaa suhteessa kuntaan ilman konsernijohtolle annettua etukäteistietoa asiasta, jotta konsernijohto voi tarvittaessa esittää kantansa asiaan.

Hallituksen ja toimitusjohtaja on myös valvottava, että tytäryhtiössä noudatetaan harmaan talouden torjunnasta annettuja säännöksiä ja ohjeita.

16.

Lahjoman vastaiset periaatteet

Tytäryhtiön hallitus vastaa siitä, että yhtiössä noudatetaan hyvää liiketapaa myös kestityksen ja muun vieraanvaraisuuden tarjoamisen ja vastaanottamisen suhteen. Mikäli kunta on antanut ohjeen ulkopuolisten kustantamista matkoista ja muiden taloudellisten etujen vastaanottamisesta ja antamisesta, niin on perustelua edellyttää, että ohje koskee myös soveltuvin osin kunnan tytäryhteisöjä. Tytäryhtiöiden ei tule antaa omista varoistaan tukea poliittiseen toimintaan.

Suositus

Tytäryhtiön on noudatettava hyvää liiketapaa kestityksen ja muun vieraanvaraisuuden tarjoamisen ja vastaanottamisen suhteen. Tytäryhtiön on soveltuvin osin noudatettava kunnan antamia ohjeita ulkopuolisten kustantamista matkoista ja muiden taloudellisten etujen vastaanottamisesta ja antamisesta.

Tytäryhtiöt eivät anna taloudellisesta tukea poliittiseen toimintaan. Mikäli tytäryhtiön on vastoin suositusta antanut taloudellista tukea poliittiseen toimintaan, on se välittömästi julkaistava esimerkiksi omilla internet-sivuillaan tai muulla vastaavalla tavalla.

17.

Vaitiolovelvollisuus ja asiakirjajulkisuus

Tytäryhtiössä noudatetaan osakeyhtiölakia. Tytäryhtiön hallintoneuvoston, hallituksen jäsen, toimitusjohtaja, konsernihallinnon edustaja tai muu kunnan viranhaltija ei saa paljastaa ulkopuoliselle tytäryhtiön liikesalaisuuteen kuuluvaa asiaa. Hallintoneuvoston, hallituksen jäsenen, toimitusjohtajan on otettava huomioon sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnasta annetun lain 4 §:n 2 momentissa säädetty määräys, jonka mukaan se, joka elinkeinonharjoittajan palveluksessa ollessaan on saanut tiedon liikesalaisuudesta, ei saa sitä palvelusaikanaan oikeudettomasti käyttää eikä ilmaista hankkiakseen itselleen tai toiselle etua tai toista vahingoittaakseen.

Tytäryhtiössä saatua tietoa liikesalaisuudesta ei saa oikeudettomasti käyttää eikä ilmaista hankkiakseen itselleen tai toiselle etua ja toista vahingoittaakseen.

Hallintoneuvoston, hallituksen jäsen, toimitusjohtajan, konsernihallinnon edustajan on lisäksi säilytettävä saamiaan asiakirjoja ja muuta tietoa huolellisesti ja niin, ettei ulkopuolisilla ole pääsyä liikesalaisuudeksi katsottavaan tietoon. Myös asiakirjoja tuhottaessa edellä mainittujen henkilöiden on toimittava niin, ettei ulkopuolisella ole pääsyä liikesalaisuudeksi katsottavaan tietoon.

Tytäryhtiötä koskeva asia tulee kunnan hallinnossa vireille, kun yhtiön toimitusjohtaja, hallituksen puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ottaa yhteyttä konsernihallintoon tai päinvastoin.

Tytäryhtiöt ovat itsenäisiä oikeushenkilöitä, joiden hallussa olevien asiakirjojen julkisuus määräytyy osakeyhtiölain mukaan. OYL 8:10 §:n mukaan osakeyhtiön on ilmoitettava tilinpäätös ja toimintakertomus rekisteröitäväksi kahden kuukauden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamisesta. OYL 3:17 §:n mukaan yhtiön osakeluettelo ja osakasluettelo on pidettävä yhtiön pääkonttorissa jokaisen nähtävänä. Sitä vastoin yhtiön kirjanpitolain mukainen tase-erittely ja muu kirjanpitomateriaali ei ole julkista.

Kunnan hallussa oleviin tytäryhtiöitä koskeviin asiakirjoihin sovelletaan kuitenkin julkisuuslainsäädäntöä. Tytäryhtiön kunnalle toimittamat asiakirjat ovat siis julkisia viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyllä tavalla.

Suositus

Tytäryhtiön hallintoneuvoston, hallituksen jäsen, toimitusjohtaja, konsernihallinnon edustaja tai muu kunnan viranhaltija ei saa paljastaa ulkopuoliselle tytäryhtiön liikesalaisuuteen kuuluvaa asiaa.

Tytäryhtiössä saatua tietoa liikesalaisuudesta ei saa oikeudettomasti käyttää eikä ilmaista hankkiakseen itselleen tai toiselle etua ja toista vahingoittaakseen.

Hallintoneuvoston, hallituksen jäsen, toimitusjohtajan ja konsernihallinnon edustajan on lisäksi säilytettävä saamiaan asiakirjoja ja muuta tietoa huolellisesti ja niin, ettei ulkopuolisilla ole pääsyä liikesalaisuudeksi katsottavaan tietoon. Myös asiakirjoja tuhottaessa edellä mainittujen henkilöiden on toimittava niin, ettei ulkopuolisella ole pääsyä liikesalaisuudeksi katsottavaan tietoon.

18.

Vastuuvakuutukset

Tytäryhtiöllä on oikeus ottaa riittävä vastuuvakuutus hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle, mikäli se on riskeiltä suojautumisen kannalta perusteltua. Hallituksen jäsen ja toimitusjohtajan henkilökohtaista yhtiöoikeudellista vahingonkorvausvastuuta on lyhyesti käsitelty suosituksen kohdassa 4.1.

Konsernijohto voi antaa yleisohjeen siitä, minkä tyyppisien tytäryhtiöiden hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajille on mahdollisen vahingonkorvausvastuun kattamiseksi otettava riittävä vastuuvakuutus.

Suositus

Tytäryhtiöllä on oltava riittävä vastuuvakuus hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle, mikäli se on riskeiltä suojautumisen kannalta perusteltua.

Liitteet

1. Yhtiöjärjestysmalli, perusmalli
2. Yhtiökokouskutsumalli, perusmalli
3. Hallituksen jäsenen suostumuslomake
4. Hallituksen työjärjestysmalli
5. Toimitusjohtajasopimusmalli